

Jaarverslaggeving 2018

Stichting Haaglanden Medisch Centrum

Inhoudsopgave

1.	Verslag van het bestuur	4
2.	Verslag raad van toezicht	10
	2.1 Samenstelling	10
	2.2 Taken en werkwijze	10
	2.3 Commissies	10
	2.4 Vergaderingen	11
	2.5 Bespreekpunten	11
	2.6 Overleg met het stafbestuur	12
	2.7 Overleg met de ondernemingsraad	12
	2.8 Overleg met de cliëntenraad	12
	2.9 Overleg met de afdeling klacht- en gezondheidsrecht	12
	2.10 Evaluatie raad van toezicht	13
	2.11 Governance	13
3.	Kwaliteit en veiligheid	14
	3.1 Accreditatie NIAZ / Qmentum	14
	3.2 Interne communicatie	14
	3.3 Ondersteunende cultuur	14
	3.4 Interne audits	15
	3.5 Patiëntervaringen	15
	3.6 Klachten	15
	3.7 Prospectieve risico-inventarisaties	16
	3.8 Leren van wat niet goed is gegaan: incidenten en calamiteiten	16
	3.9 Opleiding en onderzoek	17
4.	Bedrijfsvoering	18
	4.1 Besturingsmodel, managementinformatie en personeel	18
	4.2 Managementinformatie	18
	4.3 Risicomanagement	18
	4.4 Personeel	20
	4.5 Bestuur en medezeggenschap	20
	4.6 Raad van bestuur	20
	4.7 Medezeggenschapsstructuur	21
	4.8 Gedragscodes	24
5.	Financieel beleid	26
	5.1 Ontwikkelingen 2018	26
	5.2 Jaarverantwoording	26
	5.3 Resultatenrekening	27
	5.4 Balans	28
	5.5 Financiële instrumenten	29
	5.6 Administratieve organisatie en interne controle	29
	5.7 Het Huis Nebo	30
	5.8 Risico's	30
6.	Jaarrekening	31

Maatschappelijk jaarverslag 2018
Stichting Haaglanden Medisch
Centrum

1. Verslag van het bestuur

HMC (Haaglanden Medisch Centrum) is een topklinisch ziekenhuis in de regio Haaglanden. In het belang van de continuïteit van de zorg voor de bewoners in de Haagse regio heeft HMC in 2018 haar strategie herijkt. De ontwikkelingen in de samenleving en in het bijzonder in de zorg gaan snel. De burger en de patiënt krijgen steeds meer een centrale rol bij de eigen organisatie van zorg. Dankzij vooruitgang in de preventieve en medische zorg en innovaties rondom geneesmiddelen en medische technologie, leven mensen langer met een hogere kwaliteit van leven en ontstaat de mogelijkheid de zorg steeds meer te organiseren zoals de patiënt dat wil. HMC wil bij die veranderingen vooroplopen. Daarom werken wij samen met onder meer bewoners, gemeenten, zorgverleners in de eerste en tweede lijn en zorgverzekeraars om kwalitatief hoogwaardige zorg op de juiste plek te krijgen. In veel gevallen zal dat zorg thuis zijn en waar nodig in het ziekenhuis. In aansluiting op deze organisatorische veranderingen gaat HMC de zorg wijkgericht aanpakken.

1.1 Strategische visie HMC

Kwaliteit van zorg, zorgprofilering en samenwerking in de regio in samenhang met een gezond financieel fundament vormen de basis voor een toekomstbestendig HMC. Deze onderwerpen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en zijn bepalend voor de haalbaarheid van de gekozen koers. De strategische visie bepaalt het kader en de richting op basis waarvan afwegingen en keuzes worden gemaakt. HMC heeft als strategische visie om in de komende jaren een compleet en hoogstaand zorgaanbod voor de regio te blijven bieden, zoals de patiënt dat wil, op de gebieden van acute en hoog-complexe zorg, oncologie, onderscheidende planbare en chronische zorg. Daarmee sluiten wij als ziekenhuis aan bij het Hoofdlijnenakkoord medisch-specialistische zorg 2019-2022, waarin een belangrijke plaats is ingeruimd voor het verlenen van zorg op de juiste plek. HMC geeft dit vorm door zaken écht anders te organiseren, vanuit het perspectief van de patiënt die met aandacht wordt geholpen. Zorg zoals de patiënt wil en samen met de burgers, de verwijzers, de verpleging & verzorging, de thuiszorg en de gemeenten. In deze sterk veranderende omgeving - met een stijgende zorgvraag, arbeidsmarktkrapte voor zorgpersoneel en prijsdruk vanuit zorgverzekeraars - is de bedrijfsvoering van HMC onder druk komen te staan. Met een maatschappelijk ingegeven nulgroei voor de ziekenhuiszorg en vanwege nieuwe medisch inhoudelijke inzichten, zal sprake zijn van een gestage structurele afname van de bedrijfsdrukten en daarmee de inkomsten. Bovendien hebben de inefficiëntie van werken op drie locaties en de huidige status van de gebouwen, waarbij investering in nieuwbouw of ingrijpende renovatie noodzakelijk is, het wenselijke aantal locaties nadrukkelijk op de agenda gezet. Daarnaast is het aandeel van de ICT-kosten en de kosten van (nieuwe) medische apparatuur onvermijdelijk gestegen in de afgelopen jaren. Deze toename zal zich in de komende jaren voortzetten, gezien nieuwe toepassingen op het gebied van eHealth.

1.2 De toekomst van HMC

Den Haag vormt met 526.000 inwoners de derde stad van Nederland en is onderdeel van een veel groter stedelijk conglomeraat waar circa 1,4 miljoen mensen wonen. HMC wil binnen dit verzorgingsgebied een voor inwoners, patiënten en samenwerkingspartners herkenbaar en patiëntgericht zorgprofiel innemen. Hierdoor wordt het onderscheidend vermogen van HMC zichtbaar voor patiënten en verwijzers. Naast dit profiel kiest en zoekt HMC nadrukkelijk de samenwerking met de zorgpartners in de regio. Hiermee waarborgt HMC haar positie als topklinisch ziekenhuis met een aantal herkenbare en waardevolle topklinische functies. Daarmee waarborgt de organisatie ook haar positie als breed opleidingsziekenhuis voor medisch specialisten en andere (specialistische) zorgfuncties met

het onderwijs, de opleidingen en het onderzoek die daaraan zijn gerelateerd. Kenmerkend voor het profiel van HMC zijn:

- onderscheidend (topklinisch) ziekenhuis in de regio Haaglanden met een nadrukkelijke aanwezigheid in het hart van de stad Den Haag;
- een breed palet aan zorg, afgestemd op de behoeften van de burger en zorgvragen van de patiënten die zich aan de zorg van HMC hebben toevertrouwd;
- de zorg thematisch ingericht (acuut, oncologisch, planbaar en chronisch) en in zorgpaden ingebed, gebaseerd op de principes van 'waarde-gestuurde zorg' en 'gedeelde besluitvorming'; de zorgthema's zijn herkenbaar en onderscheidend over de locaties verdeeld;
- de locatie HMC Westeinde richt zich in de toekomst op de acute zorg voor de regio Haaglanden met een breed palet aan hoog-complexe en acute zorg, waaronder traumatologie (multitraumacentrum Level 1), neurochirurgie (voor regio Haaglanden en daarbuiten) en (neuro)vasculaire zorg. Op het gebied van traumatologie en neurochirurgie wordt nauw samengewerkt met het LUMC. Toegang tot de acute zorg vindt op deze locatie plaats via een van de grootste SEH's van Nederland, waar 24/7 medisch specialisten aanwezig zijn en alle spoedingrepen 24/7 kunnen plaatsvinden. Ter ondersteuning van de acute zorg is een IC beschikbaar met een breed scala aan behandelingen en functie-ondersteuning; voorts is een OK-complex ingericht waar 24/7 operaties plaatsvinden;
- de locatie HMC Antoniushove richt zich op een breed palet aan innovatieve en kwalitatief hoogwaardige oncologische zorg, samengebracht in het Universitair Kanker Centrum (UKC) samen met het LUMC;
- de locatie HMC Bronovo richt zich op klinische onderscheidende planbare zorg in de vorm van een 24/5 weekziekenhuis met een eigen herkenbaar concept voor gastvrijheid vanaf medio 2019;
- op alle locaties is een breed palet aan poliklinische zorg beschikbaar; ook blijven de mogelijkheden bestaan voor beeldvormende diagnostiek, functie-onderzoek en laboratoriumdiagnostiek;
- op termijn (2022 – 2024) worden de activiteiten in locatie HMC Bronovo betreffende klinische planbare zorg overgezet naar locatie HMC Antoniushove; de poliklinische zorg in locatie HMC Bronovo wordt in die periode verdeeld over de locaties HMC Antoniushove en HMC Westeinde. In 2022 – 2024 wordt HMC Bronovo gesloten;
- voor het gebied Den Haag Noord/Oost zal een nieuw zorgconcept worden ontwikkeld, in nauwe samenspraak met de daar aanwezige ketenpartners, burgers en gemeenten; dit gebeurt ten behoeve van de noodzakelijke vernieuwing van de zorg, onder meer voor kwetsbare ouderen;
- chronische zorg wordt dicht bij de patiënt gebracht, in nauwe samenwerking met de eerste lijn en andere partners in de regio.

HMC heeft bovenstaande strategische visie als koers uitgezet om met verschillende direct en indirect belanghebbenden te bespreken. Daartoe zijn dialoogtafels ingericht met bewoners van de stad en regio, andere zorgaanbieders, zorgverzekeraars en de betreffende gemeenten. Op basis van de uitkomsten van de dialoogtafels wordt de koers getoetst op intern en extern draagvlak en zo nodig bijgestuurd.

1.3 Meerjarenafspraken met zorgverzekeraars 2018-2021

Voor de zorg voor 80% van de patiënten heeft HMC meerjarenafspraken gemaakt op basis van duidelijk herkenbare profielen, met aantoonbaar goede kwaliteit van zorg en meer doelmatigheid bij de medische zorgverlening op het gebied van hoog-risicozorg, oncologische zorg, electieve zorg en chronische zorg. Deze afspraken ondersteunen de profielkeuzes van HMC en haar rol als binnenstadziekenhuis. Het is de intentie van HMC en VGZ om ook voor 2020 en volgende jaren meerjarenafspraken te sluiten, opdat HMC met

alle zorgverzekeraars meerjarenafspraken heeft. Deze afspraken vormen de basis voor de innovatie en herstructurering van de zorg voor HMC.

1.4 Samenwerking HMC en LUMC

Het Leids Universiteit Medisch Centrum (LUMC) en Haaglanden Medisch Centrum (HMC) hebben de wens uitgesproken intensiever te willen samenwerken. We willen dit om de innovatieve topklinische en academische zorg, en kwaliteit daarvan, voor onze patiënten in de regio te behouden en te versterken. In de grootstedelijke omgeving van Den Haag en Leiden liggen daarnaast grote kansen om de regionale zorgketen beter in te richten en onderzoek meer te verbinden aan de populatie.

In de eerste helft van 2018 zijn drie werkgroepen gestart onder leiding van een stuurgroep:

1. werkgroep 'Visie op de samenwerking LUMC - HMC onderling en met de regio';
2. werkgroep 'Onze bestaande samenwerkingsverbanden: analyse en verbetering';
3. werkgroep 'Uitwerking van de ondersteunende bestuurlijke en juridische structuur'.

De opbrengsten van deze werkgroepen zijn gebruikt als basis voor de dialoog met beide organisaties. De dialoog heeft plaatsgevonden in september-oktober 2018 in verschillende overleg- en adviesorganen met een gezamenlijke werkconferentie op 30 oktober in de LUMC-Campus Den Haag.

In de dialoog met beide organisaties is gebleken dat de aanleiding voor de intensievere samenwerking in de volle breedte wordt onderschreven. De aanleiding is meervoudig, zoals hieronder opgesomd in onze belangrijkste drijfveren, en is ook urgent. Onze intrinsieke motivatie daarbij is de maatschappelijke opgave waarvoor LUMC en HMC zich ieder gesteld zien en die luidt: 'waarde- en data-gedreven zorg aanbieden zoals de patiënt dat wil naar de te verwachten eisen van de tijd. En daarbij het continu innoveren van de zorg naar de laatste inzichten uit (inter)nationaal wetenschappelijk onderzoek, doelmatig georganiseerd in het regionaal medisch netwerk van goed opgeleide zorgverleners'. Onze maatschappelijke opgave vergt versterking van de regionale samenwerking.

HMC en LUMC staan samen voor versterking van innovatieve zorg voor alle inwoners in de regio Leiden en Den Haag. In 2018 hebben wij fase 1 van de verkenning van de nadere samenwerking afgerond. Samen hebben wij de ambitie onderdeel te zijn van een van de meest innovatieve gezondheidsregio's van Europa. We vormen een uitzonderlijke combinatie van een universitair medisch centrum en een topklinisch opleidingsziekenhuis. We kunnen samen een breed en tegelijkertijd uniek portfolio aanbieden in een sterk veranderende en uitdagende biomedische- en zorgomgeving. We hebben de optimale omvang om zorg met de hoogste kwaliteit, patiëntgericht en op maat aan te bieden. We kunnen de innovatieagenda van de gezondheidszorg faciliteren. Innovaties kunnen sneller naar de patiënt worden gebracht, zowel in het ziekenhuis als bij patiënten thuis. Wij geven invulling aan onze rol in de netwerkgeneeskunde en pakken samen de maatschappelijke uitdaging op rondom de gezondheid van de regionale bevolking.

Dit doen we met een geïntegreerde academische en topklinische aanpak: de juiste zorg op de juiste plaats en in de juiste context vanuit grensverleggend onderzoek, toekomstgericht onderwijs en inspirerend opleiden. Wij pakken samen onze regionale (regie)rol, met een internationale oriëntatie, in de volle breedte: van preventie tot genezing, of omgang met ziekte. Dit doen we samen met onze zorg-, keten- en kennispartners. Wij continueren daarom onze inspanningen, met onze partners, voor de LUMC-Campus Den Haag. We

werken samen over de volle breedte van ons profiel en kerntaken waar dit meerwaarde biedt, en doen dit met behoud van het eigen DNA van beide organisaties ('eenheid in verscheidenheid'). We doen dit ook om samen met regiopartners vervolgstappen te kunnen zetten: een regionaal samenhangend academisch medisch netwerk is voor ons de stip op de horizon. We gaan deze lange(re)termijn-ambitie realiseren door op een toenemend aantal thema's intensief samen te werken.

Als concrete stappen gaan wij ons de komende twee jaar (2019-2020, fase II Verkenning), waar mogelijk met regionale partners, richten op thematische samenwerking in vijf domeinen:

1. oncologie (UKC);
2. multitrauma zorg (UTU);
3. neurovasculaire zorg (UNVC);
4. cardiovasculaire zorg;
5. chronische zorg.

We hebben de ambitie om binnen deze thema's vrij verkeer van patiënten, medewerkers en data te realiseren. Oncologie, multitraumazorg en neurovasculaire zorg hebben hierbij de prioriteit, in het belang van onze patiënten. Wij richten samen een ondersteunende structuur in die dit faciliteert. De huidige vorm belemmert te veel; daar hebben onze professionals last van en patiënten geen baat bij. Knelpunten moeten worden opgelost aan de hand van een gezamenlijk werkplan en een gezamenlijke investeringsagenda. De kerntaken onderzoek en onderwijs worden gedoseerd toegevoegd aan de thematisch samenwerkingsverbanden.

Uit de dialoog is gebleken dat veel medewerkers terecht zoeken naar betrokkenheid van patiënten bij de inrichting van de thematische samenwerking. Patiëntbetrokkenheid gaat dus niet alleen over *engagement* bij behandelingen, maar heeft ook betrekking op het inrichten van de zorg(organisatie) zelf.

1.5 Opening nieuwe SEH in HMC Westeinde

Na een verbouwing van ruim tweeënhalf jaar opende burgemeester Krikke van Den Haag begin 2018 de nieuwe SEH in HMC Westeinde. De nieuwe SEH is op de groei gebouwd en kan circa 70.000 patiënten per jaar aan. In 2018 lag het jaarlijkse bezoekersaantal rond de 52.000. Met de nieuwe SEH heeft HMC een efficiënt ingerichte afdeling voor spoedeisende hulp, met aparte kamers voor patiënten met minder zware klachten die in principe worden gezien door een verpleegkundig specialist. Ook voor kinderen zijn er een aparte wachtruimte en behandelkamers. Alle benodigde voorzieningen, zoals de röntgenafdeling en de gipskamer, bevinden zich naast de SEH. De huisartsenpost (HAP) krijgt eveneens een plaats in de nieuwe SEH. Zo komt er één gemeenschappelijke balie, zodat de patiënt sneller op de juiste plek wordt geholpen.

In 2018 kreeg HMC Westeinde als eerste ziekenhuis in Nederland een neuro-angio kamer op de SEH. Met deze faciliteit kan acute zorg bij herseninfarcten al worden geboden op de SEH. Dit scheelt minuten die cruciaal zijn om de schade aan het hersenweefsel te beperken en de kans op herstel te vergroten. In HMC Westeinde kan de behandeling meestal binnen dertig minuten beginnen. Hiermee voldoet HMC ruim aan de landelijke richtlijn van zestig minuten.

HMC kent een programma Acute Zorg om de spoedzorg continu te verbeteren. In 2018 wees een pilot binnen dit programma uit dat dagelijkse aanwezigheid van medisch specialisten op de SEH tussen 12.00 en 20.00 uur leidt tot een snellere behandeling en een grotere tevredenheid bij patiënten. De laagdrempelige mogelijkheid tot direct overleg tussen medisch specialisten van verschillende disciplines en met de 24/7 aanwezige SEH-artsen, verbetert de kwaliteit van zorg. Dit geldt vooral bij patiënten met klachten die kennis van verschillende medische specialismen vereist. De specialisten zien de patiënt gezamenlijk en dus niet langer afzonderlijk. De wachttijden verminderen, de behandeling verloopt sneller en patiënten ervaren meer rust. De dagelijkse aanwezigheid van medisch specialisten op de SEH tussen 12.00 en 22.00 beviel zó goed tijdens de pilot, dat het een vaste werkwijze werd. Op de SEH van HMC Westeinde zijn nu dagelijks tijdens de drukste uren in de middag en avond en in het weekeinde behalve SEH-artsen altijd een radioloog, internist, cardioloog, chirurg en neuroloog aanwezig. Zo krijgen patiënten met spoedeisende klachten sneller de juiste behandeling.

1.6 Verpleeghuis Nebo

In 2018 is besloten tot overdracht van het verpleeghuis Nebo aan de Stichting Saffier-de Residentie; organisatie voor verpleeghuiszorg in de Den Haag. Deze overdracht heeft per 1 januari 2019 plaatsgevonden. Hiermee komt het Huis Nebo terecht in een organisatie die zich primair richt op de langdurige zorg en de geriatrische revalidatiezorg. Dit is beter voor ontwikkeling van de passende zorg voor de bewoners en ook voor loopbaankansen voor de medewerkers van Nebo. Het geeft HMC de kans zich volledig te richten op de ontwikkeling van de basis- en topklinische medische zorg.

1.7 Financiën

Met ingrijpende maatregelen in de kosten komt HMC in 2018 uit op een positief bedrijfsresultaat van € 1,6 miljoen. Enerzijds is daarmee de financiële situatie van HMC onder controle, anderzijds ontbreekt het structureel aan ruimte voor ontwikkeling, investeringen in gebouwen en apparatuur en innovatie. Om de ambities van HMC te realiseren, is het noodzakelijk dat structurele veranderingen in de bedrijfsvoering worden doorgevoerd om de uitvoering van de toekomstplannen mogelijk te maken. De verwachting voor 2019 is dat de kosten verder zullen stijgen en de zorgopbrengsten dat tempo niet zullen bijhouden.

Zoals geschetst: de landelijke respectievelijk maatschappelijke ontwikkelingen in de zorg leiden tot vereiste verandering van de bedrijfsvoering van ziekenhuizen. Daarnaast blijven de financiële prestaties van HMC achter ten opzichte van (vergelijkbare) STZ-ziekenhuizen. Waar andere ziekenhuizen een operationele marge realiseren van ca. 9,5%, heeft HMC voor 2018 een marge van 7,5% behaald. Om investeringsruimte voor de toekomst te creëren, zal eerst een operationele verbetering moeten worden gerealiseerd. Tegen deze achtergrond heeft HMC in 2018 de herstructurering ingezet die zal leiden tot een kwalitatief sterk en financieel gezond ziekenhuis.

1.8 Duurzaamheid

HMC spant zich in om bestendig om te gaan met mensen en middelen. Daartoe wordt in het herstructureringsplan gekozen voor hergebruik van bestaande gebouwen, zoals dat van HMC Westeinde, en voor vermindering van het gebruik van vierkante meters door leegstaande gebouwen/gebouwdelen af te stoten of te her-ontwikkelen. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan - op termijn - (delen) van de locatie HMC Bronovo. Tevens geldt voor medewerkers een restrictief parkeerbeleid. Wie binnen een straal van tien kilometer van de werklocatie woont, krijgt geen autorisatie voor plaatsing van de auto op het parkeerterrein van het ziekenhuis. Een van de doelstellingen van HMC met het herstructureringsplan is

verlaging van de CO2-footprint van het ziekenhuis. In 2019 zullen daartoe in overleg met betrokkenen, waaronder de ondernemingsraad en de Vereniging Medische Staf, concrete meetbare doelstellingen met zichtbaar resultaat worden geformuleerd. Gebieden waarop dit betrekking zal hebben, zijn onder andere verlaging van het energiegebruik, reiniging en transport van textiel en de wijze van de verwerking van afval (waaronder afvalscheiding en recycling van plastics).

1.9 Tot slot

In dit jaardocument leest u onze bestuurlijke en financiële verantwoording over 2018. Achter alle woorden en cijfers gaan verhalen schuil van onze patiënten en medewerkers. Verdriet, blijdschap, vertrouwen, dankbaarheid, wederzijds respect, betrokkenheid: alle denkbare emoties komen langs. Zorg is en blijft mensenwerk. Wij bedanken alle medewerkers van ons ziekenhuis voor hun steun en inzet en de inwoners van de regio voor het in ons gestelde vertrouwen.

Paul Doop (voorzitter)

Cees Sterk

2. Verslag raad van toezicht

De raad van toezicht houdt integraal toezicht op het beleid van de raad van bestuur en toetst of in beleid en uitvoering evenwicht bestaat tussen het organisatiebelang en de maatschappelijke functie van de zorginstelling.

2.1 Samenstelling

Statutair heeft de raad van toezicht maximaal negen leden. Per 31 december 2018 bestond de raad van toezicht uit acht leden:

- drs. A.C. Dorland MBA (voorzitter);
- mr. G.R.J. de Groot;
- prof. dr. C.J.H.M. van Laarhoven;
- drs. R.N. van der Plank;
- drs. E.M.J. Schoenmaker;
- mevrouw prof. dr. I.D. de Beaufort;
- ir. A. Bruijntjes;
- drs. V.W.J.A. van Stijn (register accountant).

Voor de raad van toezicht is een generieke profielschets opgesteld waar de raad in zijn geheel aan moet voldoen. Daarnaast wordt per vacature een specifieke aanvulling gemaakt op de profielschets. Eén lid wordt benoemd op voordracht van de cliëntenraad. In de huidige samenstelling is dat mevrouw prof. dr. I.D. de Beaufort. Alle nevenfuncties worden gemeld en beoordeeld, evenals een mogelijk tegenstrijdig belang dat het onbelemmerd en onafhankelijk uitoefenen van de taken kan verhinderen. De actuele samenstelling van de raad van toezicht en (neven)functies van de leden staan op www.haaglandenmc.nl/over-ons

2.2 Taken en werkwijze

De taken en bevoegdheden van de raad van toezicht zijn vastgelegd in de statuten. De werkwijze is verder uitgewerkt in het reglement raad van toezicht. Dit reglement omschrijft de toezichthoudende rol van de raad en de wijze van verantwoording afleggen. Het reglement bevat verder het profiel van de leden, de overlegstructuur, benoemingsprocedures en zittingstermijnen, informatievoorziening, onafhankelijkheid, vergoedingen en de verhouding met de raad van bestuur. Daarnaast heeft de raad van toezicht een reglement raad van bestuur vastgesteld. De raad van toezicht evalueert jaarlijks het eigen functioneren.

Statuten, reglementen en rooster van aftreden staan op www.haaglandenmc.nl/over-ons

2.3 Commissies

Om de raad van toezicht te ondersteunen en besluitvorming voor te bereiden, zijn uit het midden van de raad van toezicht een aantal vaste commissies ingesteld.

Remuneratiecommissie

De leden van de remuneratiecommissie komen ten minste eenmaal per jaar bij elkaar.

Auditcommissie

De auditcommissie vergadert ten minste viermaal per jaar. In 2018 kwamen de leden zes keer bij elkaar. Daarbij nodigt de commissie het lid van de raad van bestuur met aandachtsgebied financiën uit. In beginsel is de externe accountant aanwezig bij de vergaderingen waarin de jaarrekening, de (interim)managementletter, het

accountantsverslag en de begroting worden besproken. De auditcommissie heeft vooral stilgestaan bij de ontwikkelingen van de maand- en kwartaalcijfers, de bevindingen uit de accountantscontrole, het herstructureringsplan en het systeem van risicoanalyse van HMC.

Commissie Kwaliteit en Veiligheid

De commissie houdt toezicht op de kwaliteit en veiligheid van zorg en dienstverlening van HMC. Deze commissie vergadert ten minste viermaal per jaar. De vergaderingen worden bijgewoond door het lid van de raad van bestuur met de portefeuille kwaliteit en veiligheid. De leden overleggen eenmaal per jaar met de cliëntenraad.

De commissie heeft in het bijzonder aandacht voor het functioneren van het kwaliteits- en veiligheidssysteem van HMC, de behaalde resultaten en de progressie hierin. De commissie bespreekt de jaarverslagen gericht op klachten van patiënten en gezondheidsrecht, incidenten en dossieronderzoek. Tevens worden de rapportages van toetsing besproken die zijn gemaakt door onder andere de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ), het Nederlands Instituut voor Accreditatie in de Zorg (NIAZ) en MediRisk. Deze instanties worden actief geïnformeerd door betrokken zorgprofessionals over projecten gericht op de medisch specialistische zorg en instellings-brede projecten op het gebied van kwaliteit en veiligheid. In 2018 is tevens aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

- ontregel de zorg & schrappen in de registraties;
- programma acute zorg;
- herinrichting profiel HMC Bronovo;
- anderhalvelijns-zorg;
- strategisch HRM beleid: duurzame inzetbaarheid;
- patiënt-ervaringsonderzoek: resultaten eerste jaar ziekenhuis-breed onderzoek.

De actuele samenstelling van de commissies staat op www.haaglandenmc.nl/over-ons

2.4 Vergaderingen

In het verslagjaar kwam de raad van toezicht zevenmaal bijeen met de raad van bestuur. Voorafgaand aan het overleg van de raad van toezicht vond steeds overleg plaats over de agenda tussen de voorzitter van de raad van bestuur en de voorzitter van de raad van toezicht.

2.5 Bespreekpunten

Voor elke vergadering worden in elk geval de volgende onderwerpen geagendeerd: strategie, financiën, kwaliteit en veiligheid, organisatie, vastgoed, samenwerking met andere zorgaanbieders en mededelingen van de raad van bestuur. De mededelingen betreffen doorgaans actuele ontwikkelingen van de organisatie op uiteenlopend gebied en ontwikkelingen met betrekking tot wet- en regelgeving. Over belangrijke zaken wordt de voorzitter en/of de voltallige raad van toezicht tussentijds door de raad van bestuur geïnformeerd.

Tijdens de reguliere vergaderingen in 2018 heeft de raad van toezicht goedkeuring gegeven aan de volgende onderwerpen:

- jaardocument 2017 (maatschappelijk jaarverslag en jaarrekening);
- jaarplan 2018;
- begrotingen 2018 en 2019;

- benoeming nieuwe voorzitter raad van toezicht;
- benoeming interim-chief operating officer (COO) raad van bestuur;
- goedkeuring reglement raad van toezicht;
- goedkeuring samenwerkingsovereenkomst Universitaire Trauma Unit LUMC HMC.

Voorts kwamen in de vergaderingen onder meer de volgende onderwerpen aan de orde:

- risicomanagement;
- herstructurering;
- Moeder Kind Centrum;
- concentratie IC-zorg HMC Westeinde;
- oprichting Anser prostaatnetwerk (multidisciplinaire prostaatcentra);
- overdracht Het Huis Nebo;
- toekomst Apotheek Haagse Ziekenhuizen (AHZ);
- ontvlechting LabWest;
- samenwerking LUMC;
- meerjarenafspraken zorgverzekeraars Menzis en VGZ;
- herijking strategie HMC;
- lange-termijnhuisvestingsplan;
- ICT-vernieuwing en -ontwikkelingen.

2.6 Overleg met het stafbestuur

Overleg tussen de voltallige raad van toezicht en het stafbestuur vond plaats op 15 maart en 13 september 2018. In dit overleg kwamen aan de orde: samenwerkingsproject eerste lijn en visie op de toekomst van HMC vanuit het perspectief van de Vereniging Medische Staf (VMS), raad van bestuur en raad van toezicht, alsmede de consequenties daarvan voor onder meer huisvesting en samenwerking met het LUMC.

2.7 Overleg met de ondernemingsraad

Een vertegenwoordiging van de raad van toezicht heeft in het verslagjaar tweemaal de vergadering van de raad van bestuur met de ondernemingsraad bijgewoond. Er is gesproken over het algemeen beleid.

2.8 Overleg met de cliëntenraad

In 2018 heeft regulier overleg plaatsgevonden tussen de cliëntenraad en raad van toezicht. Hierbij werd gesproken over het algemeen beleid en de borging van het doorklinken daarin van de (collectieve) stem van de patiënt.

2.9 Overleg met de afdeling klacht- en gezondheidsrecht

De commissie Kwaliteit en Veiligheid heeft, samen met een lid van de raad van bestuur, met de manager van de afdeling Kwaliteit gesproken over het jaarverslag Klachten en Gezondheidsrecht. In dit overleg is daarnaast met de voorzitter en secretaris van de commissie Meldingen Incidenten Patiëntenzorg (MIP) gesproken over het jaarverslag van deze commissie.

2.10 Evaluatie raad van toezicht

Over het jaar 2018 heeft de raad van toezicht zijn functioneren geëvalueerd. De raad van toezicht heeft besloten om de honorering van de raad in 2019 aan te passen; weliswaar nog steeds passend binnen de Wet normering topinkomens (WNT).

De gegevens over de bezoldiging van de raad van bestuur en raad van toezicht zijn opgenomen in het jaarrekeningdeel van dit verslag. Additioneel zijn de declaraties van de raad van toezicht toegevoegd.

Declaraties raad van toezicht

Omschrijving	A.C. Dorland	C.J.H.M. van Laarhoven
Reiskosten (vergoeding km privé auto of OV)	€ 482	€ 384
Totaal	€ 482	€ 384

2.11 Governance

De raad van toezicht en raad van bestuur onderschrijven de uitgangspunten van de zorgbrede governancecode en passen deze code toe.

Een gedetailleerd overzicht van alle punten uit de code staat op www.haaglandenmc.nl/over-ons

3. Kwaliteit en veiligheid

HMC wil patiënten hoogwaardige, toegankelijke en patiëntgerichte zorg bieden zonder de betaalbaarheid uit het oog te verliezen. Het kwaliteitsbeleid van HMC is erop gericht om vanuit verschillende perspectieven te onderzoeken in hoeverre we hierin slagen en onze zorg te verbeteren waar dit nodig is.

3.1 *Accreditatie NIAZ / Qmentum*

Het Nederlands Instituut voor Accreditatie in de Zorg (NIAZ) toetst zorginstellingen aan de hand van het systeem Qmentum. Als HMC zijn we trots op onze NIAZ-accreditatie, die eind 2016 met succes werd verlengd. Het werken volgens de NIAZ-systematiek geeft ritme en structuur aan onze inspanningen op het gebied van kwaliteit en veiligheid. Ook tonen we zo dat onze organisatie voldoet aan een internationaal programma van kwaliteitsnormen.

Vanuit de NIAZ Qmentum-audit in november 2016 kreeg HMC een aantal verbeterpunten mee, onder andere op het gebied van medische technologie, valpreventie en informed consent. De voortgang op deze punten is intern systematisch gemonitord via de kwartaalrapportages Kwaliteit en eind 2018 aan NIAZ teruggekoppeld. Deze rapportage is door het NIAZ positief beoordeeld, waarmee deze externe accreditatiecyclus is afgesloten.

Inmiddels is de organisatie in voorbereiding op de volgende audit, in november 2020. Hiertoe werd in 2018 een plan van aanpak vastgesteld. Aandachtspunten zijn bijvoorbeeld een verdere doorontwikkeling van patiëntparticipatie, het optimaliseren van zorgprocessen en het - waar mogelijk en wenselijk - vereenvoudigen van protocollen. Uiteraard krijgen ook alle zogeheten vereiste instellingsrichtlijnen (VIR's) veel aandacht in de aanloop naar november 2020.

3.2 *Interne communicatie*

Systematisch werken aan kwaliteit omvat ook frequent communiceren over belangrijke kwaliteitsthema's. Vanuit die visie is in 2018 de interne communicatie over kwaliteit sterk geïntensiveerd. Zo is in januari 2018 de Kwaliteitskalender geïntroduceerd. In deze kalender staat elke maand een thema centraal waarop we ons in het hele ziekenhuis extra focussen. Zo onderhouden we de aandacht voor belangrijke thema's en spreiden we de informatie over de tijd. Het maandthema krijgt aandacht met nieuwsberichten op intranet en managers krijgen tips om aandacht aan dit thema te besteden in de eigen werkomgeving. Voorbeelden van thema's zijn: patiënttevredenheid, medicatieveiligheid, infectiepreventie, medische technologie en veiligheidscultuur. De belangrijkste VIR's van het NIAZ zijn erin verwerkt.

Op intranet is ook informatie te vinden over kwaliteit: achtergrondinformatie, kwaliteitsresultaten en praktische hulpmiddelen om zelf aan de slag te gaan. In 2018 is ook een korte animatiefilm over kwaliteit en het kwaliteitssysteem gemaakt. Alle kwaliteitsinstrumenten worden daarin op een eenvoudige en samenhangende manier in beeld gebracht. Het filmpje is te gebruiken als kapstok om kwaliteit en kwaliteitsmanagement op een praktische manier bespreekbaar te maken binnen teams.

3.3 *Ondersteunende cultuur*

De wijze waarop wij als medewerkers onderling met elkaar werken, samenwerken, leren en communiceren heeft grote invloed op wat onze patiënten uiteindelijk ervaren. Werken aan kwaliteit en veiligheid gaat daarom samen met aandacht voor de organisatiecultuur. In 2018 is een intern programma ontwikkeld om hier systematisch aandacht aan te besteden: de HMC Cultuurdialoog. Dit programma omvat een cultuuronderzoek aan de hand van een

vragenlijst en een of meer bijeenkomsten waarin de ervaren cultuur met elkaar wordt besproken. Eind 2018 vonden informatiesessies plaats voor zorgmanagers en medisch specialisten om hen te ondersteunen en voor te bereiden op de uitvoering van dit cultuuronderzoek.

3.4 Interne audits

Onderdeel van een op verbetering gerichte cultuur is het toetsen in de vorm van interne audits. In 2018 voerden interne auditoren meer dan vijftig interne audits uit binnen diverse afdelingen en specifiek op een aantal patiëntprocessen of thema's, onder andere high risk-medicatie. De centraal georganiseerde interne audits maken gebruik van de normen van het NIAZ. Het laboratorium en de apotheek voeren aanvullend nog eigen interne audits uit aan de hand van specifieke normen die voor deze afdelingen gelden.

3.5 Patiëntervaringen

HMC gebruikt verschillende methodieken om bij patiënten te toetsen hoe zij de zorg ervaren. Gedurende het hele jaar wordt onderzoek gedaan naar patiëntervaringen. Via uitnodigingskaarten verzoeken we patiënten online een vragenlijst in te vullen op de website van HMC. In april 2018 namen vrijwilligers en re-integratiemedewerkers met tablets vragenlijsten af bij patiënten. Jong, oud of laaggeletterd: de vrijwilligers helpen iedereen bij het invullen van een vragenlijst. Hierdoor zijn de resultaten van het patiënt-ervaringsonderzoek een goede afspiegeling van de ervaringen van HMC-patiënten. In september 2018 zijn drie enquête-zuilen in gebruik genomen. Hiermee kunnen afdelingen zelf actief aan de slag gaan om patiënten-feedback te verzamelen. De resultaten van dit patiënt-ervaringsonderzoek zijn direct inzichtelijk voor de afdelingen. In 2018 zijn ruim 6.500 vragenlijsten ingevuld door patiënten.

Bovendien worden in toenemende mate PROMs (Patient Reported Outcome Measures)-vragenlijsten afgenomen. Deze lijsten meten patiënt-gerapporteerde uitkomsten van ervaren zorg en worden afgenomen bij orthopedie, oncologie, oogheelkunde en traumachirurgie.

In 2018 vonden vijf spiegelgesprekken plaats. Deze verdiepingsonderzoeken gingen over de thema's borstreconstructie, rectumcarcinoom, heupfracturen, prematuren en galblaas.

3.6 Klachten

Zowel complimenten als klachten zijn signalen voor HMC. Patiënten die niet tevreden zijn over de zorg of dienstverlening van ons ziekenhuis, kunnen een klacht indienen. Daarvoor zijn in grote lijnen drie routes:

1. laagdrempelige klachtenopvang en -bemiddeling door de klachtenfunctionarissen;
2. klachtenbehandeling door een onafhankelijke klachtenadviescommissie;
3. procedures, waaronder aansprakelijkheidsstellingen, civiele zaken en tuchtzaken.

In 2018 noteerden de klachtenfunctionarissen van HMC 1228 klachtmeldingen. De klachten gingen vooral over:

1. organisatie: planning van afspraken en telefonische bereikbaarheid (33,6%);
2. methodisch technisch handelen: behandeling arts/verpleegkundige/hulpverlener en diagnose/onderzoek (32,9%);
3. relationeel: bejegening mondeling en telefonisch (16,9 %),

Het aantal klachten over de telefonische bereikbaarheid vormde mede de aanleiding tot een verbetertraject.

3.7 Prospectieve risico-inventarisaties

HMC leert niet alleen achteraf van wat niet goed is gegaan, we voeren ook zogenaamde prospectieve risico-inventarisaties (PRI's) uit. Dit gebeurt bijvoorbeeld bij aanpassingen in het zorgproces of bij organisatorische veranderingen. Bij aanschaf van nieuwe medische technologie worden eveneens vooraf de risico's in beeld gebracht, zodat de technologie veilig kan worden ingevoerd.

3.8 Leren van wat niet goed is gegaan: incidenten en calamiteiten

Helaas lukt het niet altijd om alles goed te doen. Door incidenten en calamiteiten te melden en analyseren, kan worden onderzocht welke factoren daaraan hebben bijgedragen en welke maatregelen moeten worden genomen om herhaling zoveel mogelijk te voorkomen. Mogelijk vermijdbare schade wordt ook onderzocht door middel van structureel dossieronderzoek.

Binnen HMC worden (bijna-)incidenten gemeld in het digitale meldsysteem (iProva). Ingeval van (mogelijke) calamiteiten wordt ook vaak direct contact gezocht met de raad van bestuur. Wanneer de calamiteitencommissie op basis van een quickscan of vooronderzoek (maximaal zes weken) vaststelt dat een melding inderdaad mogelijk een calamiteit betreft volgens de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg (Wkkgz), volgt een melding bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. Vanuit de calamiteitencommissie wordt per casus een onderzoeksteam samengesteld. Dit bestaat uit een of twee medisch specialisten, een verpleegkundige en een adviseur kwaliteit en veiligheid.

Alle leden van de calamiteitencommissie zijn geschoold in de PRISMA+ analysemethodiek. In 2018 kregen alle leden een verdiepende training met onder andere aandacht voor technieken om gesprekken in een veilige en prettige sfeer te laten verlopen, zodat de ruimte ontstaat om samen met de betrokken zorgprofessionals de basisoorzaken van de gebeurtenissen helder te krijgen. Als de patiënt en/of de familie dat wil, worden zij ook gehoord in het onderzoek en krijgen zij een mondelinge terugkoppeling van de bevindingen vanuit de analyse.

Een overzicht van de calamiteitenmeldingen in 2018.

Aantal meldingen bij IGJ	Aantal daadwerkelijke calamiteiten (conclusie na analyse)	Aantal keren patiënt / familie betrokken in het onderzoek	Aantal terugkoppelingen aan patiënt / familie
11	4*	7	8

* Eén onderzoek loopt nog ten tijde van het schrijven van dit jaarverslag, waardoor dit onderzoek niet wordt meegeteld.

De vijf meest gevonden basisoorzaken¹ in 2018 zijn:

1. operatieve procedures (6): de beschikbaarheid en kwaliteit van regelgeving (voorschriften, procedures, werkinstructies, handleidingen, enz.), de bekendheid hiervan en het gebruik;
2. organisatie (4): de kwaliteit en 'geschiktheid' van de organisatiestructuur, met betrekking tot verantwoordelijkheden, bevoegdheden en de planning en beschikbaarheid van mensen en middelen. Het effect hiervan op het leiden (managen) van de arbeidsorganisatie;
3. communicatie (3): de effectiviteit van communicatie tussen individuen en/of groepen, intern en/of extern met de arbeidsorganisatie;
4. team-gebonden/sociaal (3): de rol van het team, het sociaal belang om bepaald gedrag te vertonen en de mate waarin een veiligheidscultuur aanwezig is waarin het risico voor de patiënt centraal staat;
5. training en opleiding (2): de juiste training/opleiding/ervaring (niet te veel en ook niet te weinig) voor medewerkers passend bij hun werk.

¹ Tussen haakjes staat het aantal (mogelijke) calamiteiten waarbij deze basisoorzaken hebben bijgedragen aan het ontstaan.

3.9 Opleiding en onderzoek

De wetenschappelijke doelstellingen zijn vastgelegd in het beleidsplan van de wetenschapscommissie 2016-2018. Medisch specialisten en (gespecialiseerd) verpleegkundigen werken mee aan trials en toegepast klinisch wetenschappelijk onderzoek met ondersteuning van het Landsteiner Instituut.

Begin 2018 is HMC als een van de eerste vier ziekenhuizen door de Registratiecommissie Geneeskundig Specialisten (RGS) gevisiteerd voor de erkenning als opleidingsinstelling. De erkenning is verkregen en de verbeterpunten die uit de visitatie naar voren zijn gekomen, zijn direct in 2018 opgepakt. Zo is onder andere een governance code opgesteld door de Centrale Opleidingscommissie (COC) in samenwerking met de raad van bestuur en Vereniging Medische Staf.

Wat de (medisch) specialistische vervolgopleidingen zelf betreft, is in 2018 alleen de ziekenhuisapotheek gevisiteerd. De opleidingserkenning rust bij de Apotheek Haagse Ziekenhuizen, en HMC verzorgt samen het HagaZiekenhuis het ziekenhuisdeel. Volgens de nieuwe regels van de Specialisten Registratie Commissie (SRC) kunnen opleidingserkenningen voortaan alleen bij de ziekenhuizen berusten. Om die reden is de erkenning slechts met één jaar verlengd en zal in 2019 opnieuw een visitatie plaatsvinden, waarbij HMC zelf de erkenning aanvraagt.

HMC participeert in Extra Strong, een vervolg op het Strong-project. Samen met andere care/cure-instellingen, het ROC Mondriaan en de Haagse Hogeschool worden nieuwe eisen aan toekomstige zorgmedewerkers ingebed in de opleidingen en stages op de werkvloer.

In 2018 is het aantal opleidingsplaatsen flink uitgebreid om de tekorten aan verpleegkundigen en gespecialiseerde verpleegkundigen en andere College voor Zorgopleidingen (CZO) -opgeleiden het hoofd te bieden.

4. Bedrijfsvoering

4.1 Besturingsmodel, managementinformatie en personeel

Voor een toekomstbestendige ziekenhuisorganisatie is het essentieel de zorg in te richten rondom patiëntprocessen. Hiervoor is een duidelijke en solide basis nodig waarin de bedrijfsmatige processen goed zijn geregeld. Deze basis is georganiseerd in zorgclusters die zijn gevormd rondom specialismen en afdelingen. In het besturingsmodel zijn bevoegdheden en verantwoordelijkheden zoveel mogelijk ondergebracht op het niveau waar patiëntenzorg en onderwijs plaatsvinden. Medisch specialisten participeren in het clustermanagement en zijn daarmee medeverantwoordelijk voor management en organisatie. De clustermanagers hebben een integrale managementverantwoordelijkheid.

Om HMC doelmatiger te organiseren, werd begin 2018 een herinrichting van de clusterindeling gerealiseerd. Hierbij onderscheiden we de volgende zorgclusters:

- snijgend;
- beschouwend;
- oncologie;
- vrouw en kind;
- acuut;
- medisch ondersteunend.

Behalve de zorgclusters zijn er vijf stafclusters: financiën, service & huisvesting, informatisering & automatisering, kwaliteit & communicatie en personeel & organisatie, inclusief het Landsteiner Instituut.

De multidisciplinaire patiëntprocessen zijn cluster-overstijgend georganiseerd, omdat er diverse specialismen en afdelingen bij zijn betrokken. In 2018 zijn concentratieplannen kritisch beoordeeld vanuit het perspectief van kwaliteit en doelmatigheid van de zorg.

Zowel de vrijgevestigd specialisten van het medisch specialistisch bedrijf (MSB) als de specialisten in loondienstverband met een overeenkomst voor onbepaalde tijd zijn lid van de Vereniging Medische Staf (VMS). De VMS wordt vertegenwoordigd door het stafbestuur.

4.2 Managementinformatie

De planning- en control-cyclus begint met het opstellen van de jaarlijkse kaderbrief met de uitgangspunten voor de exploitatie- en investeringsbegroting. De cyclus eindigt met de goedkeuring van de jaarrekening door de raad van toezicht.

De clustermanagers hebben met de raad van bestuur maandelijks overleg over de managementrapportages. Tijdens dit overleg komen aan de orde: kwaliteitsindicatoren, klachten en incidenten, productie, financiën, personeel, procesverbetering en projecten. Elk kwartaal wordt een ziekenhuis-brede managementrapportage verspreid. Verder informeren de raad van bestuur en het stafbestuur de organisatie maandelijks over de onderwerpen op de bestuurs-agenda en de genomen besluiten.

4.3 Risicomanagement

Met behulp van Integraal Risico Management (IRM) streven we ernaar belangrijke risico's tijdig te identificeren, analyseren en beheersen. In de in 2018 vastgestelde notitie 'Vervolg IRM – In control & In vertrouwen' is beschreven hoe HMC de bestaande systematiek weer een stap verder gaat brengen. Als referentiekader is daarbij de ISO31000 voor

risicomanagement gebruikt. Om de gewenste ontwikkelingen mede vorm en sturing te geven, is een IRM-team ingesteld, onder voorzitterschap van de raad van bestuur.

Beter leren schaken, meer mensen leren schaken

In de herijking van het risicomanagementbeleid in 2018 is een vergelijking gemaakt met schaken, omdat dit spel gaat om zoveel mogelijk zetten vooruitdenken. Net zoals iemand beter wordt in schaken door kennis, veel oefening en plezier in het spel, kunnen we stellen dat verdere verbetering van IRM kan worden bereikt door meer kennis te delen, vaardigheden te leren en het onderwerp aantrekkelijker te maken (beter leren schaken). Daarnaast gaat het om het risicobewustzijn van het collectief, met andere woorden om veiligheidscultuur (méér mensen leren schaken). In HMC stimuleren we de ontwikkeling hiervan via diverse wegen, bijvoorbeeld aandacht voor incidenten, calamiteiten en PRI's (prospectieve risico-inventarisaties), interne communicatie over risico's en gesprekken over veiligheidscultuur en dergelijke.

Risicoregister

Aan het bestaande risicoregister is in het afgelopen jaar informatie toegevoegd over uitvoering en bewaking van alle beheersmaatregelen, zodat meer dan voorheen systematisch wordt gecheckt of maatregelen duidelijk zijn belegd en worden gemonitord. Het aldus uitgebreide risicoregister kreeg vervolgens eind 2018 (met een kleine uitloop naar 2019) een nieuwe inhoudelijke update. De belangrijkste risico's binnen de domeinen patiëntveiligheid, facilitaire zaken, personeel, ICT/informatieveiligheid en financiën zijn opnieuw geïdentificeerd, beschreven en gewogen door zogeheten expertgroepen. Bij elk risico zijn de preventieve en corrigerende beheersmaatregelen benoemd, inclusief afspraken over uitvoering en bewaking. Risico's binnen het domein strategie volgen nog. Het nieuwe register is in februari 2019 vastgesteld door de raad van bestuur.

Planning en control cyclus

Sinds het derde kwartaal van 2018 is een paragraaf Risicobeheer opgenomen in de HMC-kwartaalrapportages. Daarin wordt elk kwartaal de ontwikkeling van de belangrijkste risico's per domein weergegeven. Een risico kan bijvoorbeeld groter worden, omdat het niet lukt de beheersmaatregelen volgens afspraak uit te voeren of door andere (mogelijk externe) ontwikkelingen. Met behulp van de kwartaalrapportages komen dergelijke ontwikkelingen tijdig in beeld. In het managementoverleg en/of bilateraal overleg tussen raad van bestuur en clustermanagement wordt besproken welke bijsturing eventueel moet plaatsvinden.

Prospectieve en retrospectieve analyses

HMC voert ook een actief beleid gericht op prospectief risicomanagement in het operationele (zorg)proces. Zo vinden prospectieve risico-inventarisaties (PRI's) plaats bij aanpassingen in werkprocessen en bij aanschaf van nieuwe medische technologie. Verder is er al jarenlang retrospectief risicomanagement, vooral binnen het Veilig Incident Melden (VIM).

Risicobewustzijn en veiligheidscultuur

Aandacht voor risicobewustzijn en veiligheidscultuur is tevens te zien als een onderdeel van risicomanagement. Volgens het toonaangevende Institute for Healthcare Improvement (IHI) vertonen veilige, effectieve en betrouwbare teams een aantal specifieke kenmerken, die door IHI zijn uitgewerkt in een model met negen componenten, verdeeld in twee categorieën: veiligheidscultuur en leersysteem. Het model van IHI heeft als inspiratiebron gediend bij de in 2018 ontwikkelde aanpak van een te beginnen 'cultuurdialoog' op alle zorg-gerelateerde afdelingen.

4.4 Personeel

Kerngegevens personeel (inclusief Het Huis Nebo)	per 31-12-2018	per 31-12-2017
Aantal medewerkers in loondienst • waarvan patiëntgebonden functies • waarvan medisch specialisten	4.139 2.556 132	4.146 2.636 138
Aantal fte medewerkers in loondienst • waarvan patiëntgebonden functies • waarvan medisch specialisten	3.378 2.037 112	3.398 2.107 114
Aantal medewerkers niet in loondienst (medisch specialisten, uitzendkrachten, aios en anios) • waarvan patiëntgebonden functies • waarvan medisch specialisten	676 418 223	535 278 229
Vrijwilligers	403	428

4.5 Bestuur en medezeggenschap

HMC werkt volgens:

- de zorgbrede governancecode van de Brancheorganisaties Zorg (BOZ);
- de statuten van de stichting en de reglementen van de raad van bestuur en de raad van toezicht (inclusief het informatieprotocol en de reglementen van de commissies binnen de raad van toezicht);
- het informatie- en samenwerkingsprotocol raad van bestuur-stafbestuur.

4.6 Raad van bestuur

Portefeuilleverdeling

De raad van bestuur bestond in 2018 uit drie leden: de heer P.W. Doop (voorzitter), mevrouw R.M.Y. Barge (teruggetreden per 15 januari 2019) en de heer C. Sterk (lid a.i. per 18 juni 2018 en terugtredend per 7 mei 2019). Bij elk aandachtsgebied is de portefeuillehouder als eerste aanspreekbaar. Bij afwezigheid is een van de andere bestuursleden waarnemer. Zij zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het gehele ziekenhuisbeleid.

De nevenfuncties van de bestuurders zijn te vinden op www.haaglandenmc.nl/over-ons

Vergoeding

De Wet normering topinkomens (WNT) is van kracht. De arbeidsvoorwaarden zijn in lijn met de WNT zoals die golden op het moment van benoeming van de raad van bestuur. De gegevens over de bezoldiging van de raad van bestuur en raad van toezicht zijn opgenomen in het jaarrekeningdeel van dit verslag. Additioneel zijn de declaraties van de raad van bestuur toegevoegd.

Declaraties raad van bestuur

Omschrijving	P.W. Doop	R.M.Y. Barge	C. Sterk
Reiskosten (vergoeding km privé auto of OV)	€ 1.362	€ 1.043	€ 4.657
Representatievergoeding	€ 657	€ 65	
Geschenken		€ 78	
Congressen / symposia		€ 1.543	
Overige			€ 34
Totaal	€ 2.019	€ 2.729	€ 4.691

4.7 Medezeggenschapsstructuur

Conform de eisen van de Wet op de ondernemingsraden (WOR) en de Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen (Wmcz) kent HMC evenals Het Huis Nebo een ondernemingsraad en cliëntenraad. Verder is de Vereniging Medische Staf (VMS) een adviesorgaan van de raad van bestuur.

De adviesorganen waren in 2018 betrokken bij de besluitvormingstrajecten over onder meer het strategisch plan, de verplaatsing van zorg en de organisatiestructuur en -inrichting.

Vereniging Medische Staf

De VMS bevordert de optimale medische verzorging en behandeling van patiënten binnen de doelstellingen van het ziekenhuis met inachtneming van de individuele professionele verantwoordelijkheid van de medisch specialisten. Daarnaast behartigt de VMS de belangen van de stafleden. De vereniging wordt bestuurd door het stafbestuur. Tussen het stafbestuur en de raad van bestuur vindt wekelijks overleg plaats, primair gericht op het strategische beleid van het ziekenhuis.

In 2018 heeft de VMS advies uitgebracht over:

- overdracht HMC-deel van LabWest aan HMC;
- overdracht farmaceutische dienstverlening;
- verplaatsing IC HMC Bronovo;
- inrichting raad van bestuur en profielen CEO/CFO/COO;
- advies bestuur medische staf betreffende voorgenomen benoeming interim-bestuurder raad van bestuur HMC (de heer C. Sterk);
- voorgenomen benoeming lid raad van toezicht (drs. V.W.J.A. van Stijn);

- voorgenomen benoeming voorzitter raad van toezicht (drs. A.C. Dorland);
- advies aan de raad van bestuur betreffende intentie tot tekenen samenwerkingsovereenkomst LUMC en HMC (multi)traumazorg;
- reactie aangaande tussenrapportage 'Verkenning samenwerking HMC LUMC'.

Verpleegkundige Adviesraad

De Verpleegkundige Adviesraad (VAR) adviseert de raad van bestuur gevraagd en ongevraagd over de ontwikkeling van beleid dat betrekking heeft op verpleging. Daarnaast volgt en verspreidt de VAR verpleegkundige beroepsinhoudelijke ontwikkelingen. Doelstelling hiervan is het mede bewaken en bevorderen van de kwaliteit van de zorg en de verpleegkundige beroepsontwikkeling.

In 2018 heeft de VAR advies uitgebracht over:

- haalbaarheidsonderzoek HMC op één locatie;
- de samenwerking tussen de VAR en de verpleegkundig specialisten;
- de oprichting van een verpleegkundige studentenadviesraad.

Cliëntenraad HMC

De cliëntenraad HMC behartigt de belangen van zowel klinische als poliklinische patiënten. De cliëntenraad gaat bij het uitbrengen van gevraagde en ongevraagde adviezen aan de raad van bestuur uit van de belangen van deze patiënten. Zo leveren de leden van de cliëntenraad gezamenlijk een bijdrage aan het verbeteren van de kwaliteit van de zorg en het leefklimaat in het ziekenhuis.

Bij de behartiging van de belangen gaat de aandacht uit naar structureel voorkomende aandachtspunten en actuele ontwikkelingen die gevolgen hebben voor de kwaliteit van zorg. Onder de belangen van de patiënten verstaat de cliëntenraad onder andere een deskundige behandeling in een goed georganiseerd ziekenhuis, een persoonlijke en correcte benadering, een veilige omgeving en een open communicatie met allen die betrokken zijn bij de zorg van de patiënten.

De cliëntenraad adviseert geen individuele patiënten en behandelt geen individuele klachten. Daarvoor heeft HMC een aparte klachtenregeling. Wel kan de cliëntenraad een luisterend oor bieden en een signaalfunctie hebben. Ook fungeert de cliëntenraad als klankbord voor zowel de raad van bestuur als bij patiënt-gerelateerde projecten binnen HMC. De uitgangspunten, taken (conform de Wmcz) en werkwijze zijn beschreven in de samenwerkingsovereenkomst met de raad van bestuur en in het huishoudelijk reglement van de cliëntenraad.

In 2018 heeft de cliëntenraad advies gegeven over:

- derde bestuurder HMC;
- integratie ontvlochten LabWest en HMC;
- integratie deels ontvlochten Apotheek Haagse Ziekenhuizen (AHZ) met HMC;
- begroting HMC 2018;
- interim-lid raad van bestuur en profiel interim-bestuurder;
- samenwerkingsovereenkomst LUMC en HMC;
- verplaatsing IC HMC Bronovo;
- benoeming lid klachtenadviescommissie;
- herschikking zondagdienst Dienst Geestelijke Verzorging.

Cliëntenraad Het Huis Nebo

De cliëntenraad Het Huis Nebo behartigt de korte- en lange-termijn-belangen van de cliënten van Het Huis Nebo. De raad onderschrijft de doelstelling van de organisatie: het leveren van optimale zorg en het bieden van een veilig en zinvol bestaan aan kwetsbare ouderen.

De cliëntenraad draagt aan dat doel bij door als vertegenwoordiger van de cliënten erover te waken dat elke dag bij Het Huis Nebo een invulling krijgt waarin welzijn en zingeving centraal staan. 'Vandaag heeft waarde' moet worden waargemaakt.

Voortbestaan, basiszorg, respect en liefdevol en ten slotte *familie* zijn belangrijke ijkpunten waarop de cliëntenraad zijn adviezen en oordelen baseert.

Het jaar 2018 stond voor de cliëntenraad opnieuw in het teken van de continuïteit van de organisatie en de kwaliteit van de zorgverlening.

De overgang van Het Huis Nebo naar Saffier-de Residentie, vormde in de afgelopen jaren een taai en langshepend proces. Voor de cliëntenraad was het van belang dat de overgang geschiedde onder tegemoetkoming aan voorwaarden voor wat betreft continuïteit van behuizing, stabiliteit van financiering en zekerstelling van voortgaande kwaliteitsverbetering. Voor de cliëntenraad was het ook van belang dat het proces van overname eindelijk werd afgerond, omdat een langere overgangsfase ten nadele zou zijn van de kwaliteit van de zorgverlening. Daarom heeft de raad met alle hem ter beschikking staande middelen getracht dat proces te bespoedigen.

De raad is dan ook zeer verheugd over de daadwerkelijke overgang van Het Huis Nebo naar Saffier-de Residentie per 1 januari 2019.

Ondernemingsraad HMC

De ondernemingsraad HMC adviseert de raad van bestuur gevraagd en ongevraagd over de ontwikkelingen binnen het ziekenhuis.

Advies

De ondernemingsraad HMC heeft het recht te adviseren over voorgenomen besluiten van financieel-economische en organisatorische aard. In 2018 heeft de ondernemingsraad HMC geadviseerd over:

- opheffen organisatieonderdeel medische fotografie;
- sluiting buitenpolikliniek Kennedylaan;
- teruggang in formatie bij de personeelsadministratie van de afdeling P&O;
- het herschikken van de activiteiten van het cluster Commerciële Zaken;
- herinrichting staf cluster ICT & doorontwikkeling informatieanalyse;
- samenwerking met het LUMC op het gebied van multitraumazorg;
- verplaatsing IC HMC Bronovo;
- integratie van een ontvlochten Lab West;
- integratie van een deels ontvlochten Apotheek Haagse Ziekenhuizen (AHZ) met HMC.

Instemmingsrecht

De ondernemingsraad HMC heeft instemmingsrecht wanneer de raad van bestuur regelingen wil vaststellen, intrekken of wijzigen die betrekking hebben op medewerkers. In 2018 waren dat:

- concentratie secretariaten Radiologie & Nucleaire Geneeskunde;
- wijziging vaccinatiebeleid;
- Blijvend in Gesprek;
- wijziging diensttijden Radiotherapie;
- harmonisatie diensttijden Centrale Sterilisatie Afdeling HMC Bronovo;

- Strategisch Opleidingsplan 2019-2022 HMC, Opleidingsjaarplan 2019 HMC en de Opleidingsbegroting 2019 HMC;
- maatwerkregeling arbodienstverlening.

Verder heeft de ondernemingsraad HMC recht op alle informatie die de ondernemingsraad nodig heeft om zijn werk te kunnen doen.

Onderdeelcommissie Het Huis Nebo

Sinds 1 april 2016 is er een onderdeelcommissie voor medewerkers van Het Huis Nebo, ingesteld door de ondernemingsraad HMC. De medewerkers van Het Huis Nebo kiezen rechtstreeks de vijf leden van deze onderdeelcommissie. De voorzitter van de onderdeelcommissie Het Huis Nebo is ook lid van de ondernemingsraad HMC.

Advies- en instemmingsverzoeken over zaken die betrekking hebben op de interne organisatie van Het Huis Nebo en waartoe de interim-directeur bevoegd is, worden rechtstreeks ingediend en behandeld door de onderdeelcommissie Het Huis Nebo.

Advies- en instemmingsverzoeken over Het Huis Nebo (artikel 25 en artikel 27 WOR), die mede betrekking hebben op en gevolgen kunnen hebben voor de gehele HMC-organisatie, worden door de raad van bestuur via de ondernemingsraad HMC naar de onderdeelcommissie Het Huis Nebo gestuurd. Bij deze onderwerpen adviseert de onderdeelcommissie Het Huis Nebo aan de ondernemingsraad HMC over de gevolgen die voorgenomen besluiten kunnen hebben voor de medewerkers van Het Huis Nebo.

Onderwerpen die in 2018 op deze manier zijn behandeld:

- adviesaanvraag aangaande het eten en drinken binnen Het Huis Nebo;
- adviesaanvraag sluiting van de keuken in Het Huis Nebo;
- adviesaanvraag overname Het Huis Nebo door Saffier-de Residentie.

Meer informatie over de adviesorganen staat op www.haaglandenmc.nl/over-ons

4.8 Gedragcodes

Op het digitale medewerkersplein InSite staat, voor alle medewerkers toegankelijk, een algemene gedragscode: 'Zo zijn onze manieren'. Hierin is duidelijk en bondig opgenomen wat onze afspraken zijn rondom:

- respectvolle bejegening;
- discriminatie, pesten en ander ongewenst gedrag;
- richtlijnen vaccinatie/screening, hygiëne en infectiepreventie;
- rookvrije werkplek;
- verplichte scholing en naleving protocollen;
- zorgvuldig omgaan met HMC-eigendommen;
- zorgvuldig omgaan met ICT-faciliteiten;
- zorgvuldig omgaan met vertrouwelijke gegevens;
- contacten met de pers en sociale media;
- relatiegeschenken en cadeaus;
- nevenfuncties.

Meer specifiek is in de regeling 'Ongewenst gedrag' (gekoppeld aan de eerste twee onderwerpen van 'Zo zijn onze manieren') vastgelegd hoe we hier tegen aankijken. In deze

regeling is opgenomen hoe HMC omgaat met vertrouwenspersonen. Het reglement van de klachtencommissie medewerkers maakt hier ook deel van uit.

In 2018 waren vertrouwenspersonen beschikbaar op alle drie de HMC-locaties. In 2018 zijn 21 meldingen geregistreerd. Het jaarverslag 2018 van de vertrouwenspersonen is, conform de afspraken daarover, ingediend bij de raad van bestuur.

De klachtencommissie is een interne commissie met een externe voorzitter. In 2018 heeft de klachtencommissie geen klachten behandeld.

Er is een door de raad van toezicht vastgestelde klokkenluidersregeling en er is een voor de toepassing van deze regeling specifieke vertrouwenspersoon. In 2018 zijn in dit kader geen meldingen gedaan.

5. Financieel beleid

5.1 Ontwikkelingen 2018

De Nederlandse ziekenhuizen worden geconfronteerd met krapte op de arbeidsmarkt. De werkdruk stijgt daardoor aanzienlijk. Het aantal openstaande vacatures nam in 2018 verder toe en is in de afgelopen vier jaar meer dan verdubbeld. Werving en behoud van personeel is dan ook een belangrijke uitdaging voor ziekenhuizen. Tegelijkertijd groeit het aantal patiënten in de hogere leeftijdscategorieën en neemt de gemiddelde zorgvraag in complexiteit toe. De opnameduur wordt hierdoor langer en er is een groter aantal specialismen bij de behandelingen betrokken.

Dit zien wij ook terug binnen HMC. Met de begroting 2018 moest een volgende stap worden gezet in het verbeteren van de exploitatie en moest de basis worden gelegd voor de strategie 2019-2021. Belangrijke bouwsteen voor deze nieuwe strategie is het medisch-inhoudelijk profiel van het ziekenhuis in verbinding met de veranderende vraag naar zorg vanuit de samenleving. Dit vertaalt zich in verdere verduurzaming van de intensieve samenwerking met vooral het LUMC en in een locatiestrategie gericht op verdere concentratie van de zorg. Verder zet HMC in op meerjarenafspraken met zorgverzekeraars om te komen tot de juiste zorg op de juiste plek en om vorm te geven aan het beoogde topklinische profiel van HMC. Voor 2018 zijn met twee verzekeraars meerjarenafspraken gemaakt tot en met 2021. Vanaf 2019 haken vrijwel alle andere verzekeraars hierbij aan.

Medio 2018 werd duidelijk dat het begrote resultaat niet zou worden gehaald. De aanwezigheid van HMC op drie locaties brengt inefficiëntie met zich mee. Bij een aantal zorgverzekeraars overschrijden wij nog steeds de contracten, wat betekent dat wij patiënten behandelen zonder dat daar een vergoeding tegenover staat.

In 2018 is de inhaalslag ten aanzien van ICT voortgezet. Dat heeft geleid tot zowel meer investeringen als hogere exploitatiekosten voor ICT. De hogere ICT-kosten zijn in lijn met de vereiste inhaalslag. Tegelijkertijd betekent dit voor HMC voor de korte termijn een drukkende werking op de exploitatie.

Ons financiële resultaat is onvoldoende om de noodzakelijke renovatie en investeringen te kunnen financieren. Daarom is in 2018 een onderzoek begonnen naar de locatiestrategie. Dit heeft begin 2019 geleid tot het besluit de organisatie te herstructureren. Onderdeel van het plan is om medio 2019 de acute zorg te concentreren in HMC Westeinde en om HMC Bronovo om te vormen tot een weekziekenhuis. In de periode 2022-2024 wordt de electieve zorg geconcentreerd in HMC Antoniushove en wordt HMC Bronovo gesloten.

Per 1 december 2018 heeft HMC de activiteiten overgenomen van de medische microbiologie in het Alrijne Ziekenhuis die werden uitgevoerd ten behoeve van HMC Bronovo. Verder worden per 1 januari 2019 de apothekers en apothekersassistenten overgenomen die de Apotheek Haagse Ziekenhuizen voorheen detacheerde aan HMC. Per 1 februari 2019 zijn de activiteiten van Lab West die betrekking hebben op HMC, van deze partij overgenomen. Het voor HMC werkende personeel is sindsdien weer in dienst van ons ziekenhuis.

5.2 Jaarverantwoording

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de cijfers opgenomen van HMC en de deelnemingen waarin een controlerend belang bestaat. Voor 2018 zijn dit Express-so BV, West End Facility BV, Apotheek MCH Lijnbaan BV, Lab West BV en Expertisecentrum Endometriose in Balans BV.

In onderstaande tabel worden de belangrijkste (geconsolideerde) kengetallen weergegeven uit de jaarrekening 2018.

Financiële kengetallen (x €1.000)	2018	2017
Totale bedrijfsopbrengsten	480.650	468.017
Resultaat	1.644	2.606
Winstmarge	0,3%	0,6%
Eigen vermogen	163.213	160.915
Solvabiliteit (balanstotaal)	42,4%	41,7%
Solvabiliteit (opbrengsten)	34,0%	34,4%
Langlopende schulden ¹	133.759	136.446
Loan to value ²	55,8%	54,4%
Debt Service Coverage Ratio (DSCR) ³	2,3	2,4
Senior Gross Leverage ⁴	3,6	3,9
Cashflow ontwikkeling	10.807	6.201
Liquiditeitsratio (current) ⁵	1,5	1,4

1) Inclusief aflossingsverplichting komend boekjaar.

2) De langlopende schulden worden in deze ratio uitgedrukt als percentage van de materiële vaste activa.

3) Deze ratio, waarbij het resultaat voor rente en afschrijving wordt gedeeld door de rente en aflossingsverplichtingen, geeft weer in hoeverre de instelling aan haar rente- en aflossingsverplichtingen kan voldoen.

4) De langlopende schulden worden in deze ratio gedeeld door het resultaat voor rente en afschrijvingen.

5) Deze ratio, waarbij de vlottende activa worden gedeeld door de kortlopende schulden, geeft weer in hoeverre de instelling op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen.

5.3 Resultatenrekening

De winst daalt door een toename van de kapitaallasten in 2018. Het onderliggende resultaat voor kapitaallasten (EBITDA) is in 2018 met € 1,6 miljoen gestegen tot € 35,9 miljoen.

De bedrijfsopbrengsten zijn in 2018 ten opzichte van 2017 gestegen met € 12,6 miljoen. De opbrengsten nemen toe dankzij betere contractafspraken voor 2018 en meer opbrengsten uit onderlinge dienstverlening met andere zorginstellingen.

De bedrijfslasten zijn in 2018 gestegen. De afschrijvingskosten groeien door de ingebruikname van het Snijdend Poliplein en de nieuwe SEH in HMC Westeinde, inclusief de behandelkamer ten behoeve van de intra-arteriële behandelingen (IAT) voor een acuut herseninfarct. Verder stijgen de afschrijvingskosten vanwege een toename in de ICT-investeringen en de - conform het herstructureringsplan - versnelde afschrijving van HMC Bronovo naar de verwachte opbrengstwaarde op het moment van afstoten. Daarnaast stijgen de onderhoudskosten, ICT-kosten en verzekeringskosten. De patiëntgebonden kosten nemen toe door een toename van het gebruik van dure geneesmiddelen en implantaten als gevolg van de stijgende complexiteit van de zorgvraag. Vergeleken met 2017 stijgen de overige bedrijfskosten, omdat er in 2017 een eenmalige opbrengst bestond door de verkoop van twee gebouwen. Ten slotte dienen vanwege schaarste aan (gespecialiseerd) verpleegkundigen hoge kosten te worden gemaakt voor de inhuur van flexibel personeel om zorg te kunnen blijven dragen voor het in stand houden van de behandelcapaciteit.

5.4 Balans

De vaste activa dalen doordat de afschrijvingen groter zijn dan de waarde van nieuwe investeringen.

Vanwege het convenant medische technologie en de wetgeving inzake implantaatregistratie, hebben wij in 2017 de voorraad op de OK in kaart gebracht en gewaardeerd. Hierdoor ontstaat een beter inzicht en kan beter worden gestuurd op de voorraden. In 2018 nam de voorraad verder toe door het waarderen van de voorraden voor cardiologie en radiologie.

De omvang van de vorderingen op debiteuren steeg in 2018, omdat aan zorgverzekeraars terugbetalingen voor in totaal € 19,8 miljoen zijn gedaan voor overschrijdingen van de contractplafonds over de schadelastjaren 2015 tot en met 2017. Hierdoor is de post 'te betalen uit hoofde van contracten', die in mindering werd gebracht op debiteuren en overige vorderingen, gedaald.

Het eigen vermogen nam meer toe dan het resultaat 2018 als gevolg van de agiostorting in 2018 op de aandelen van het Expertisecentrum Endometriose in Balans BV door de stichting Medisch Specialisten HMC. Deze loopt in de consolidatie mee onder de algemene reserves.

In januari 2018 is één nieuwe lening aangetrokken bij de ING voor € 10 miljoen. Hierop wordt per kwartaal afgelost. De senior gross leverage ratio mag per 2018 maximaal 3,5 bedragen. Per 31 december 2018 wordt daarom niet voldaan aan deze ratio. Aan de overige bankconvenanten wordt zonder meer voldaan. In overleg met ING zal deze ratio in het tweede kwartaal van 2019 worden aangepast, waarmee weer aan de convenanten zal worden voldaan. Zie de toelichting in de jaarrekening ten aanzien van nadere informatie over de continuïteitsveronderstelling.

In 2018 zijn de deelnemingen Bronovo Participaties BV en Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde BV geliquideerd en zijn de aandelen in het Cardiologie Centrum Voorschoten BV vanuit Bronovo Participaties BV overgegaan naar HMC. Op 1 januari 2018 is het Expertisecentrum Endometriose in Balans BV begonnen. Deze BV heeft als doel om een landelijk derdelijns-kennis- en expertisecentrum voor de behandeling van endometriose op te zetten en in stand te houden. De aandelen van deze BV zijn voor 80% in handen van HMC. De stichting Medisch Specialisten HMC bezit de overige 20%.

Het onderstaande overzicht toont de resultaten van de huidige deelnemingen:

Rechtstreekse kapitaalbelangen > = 20%

Express-so BV te Den Haag	€ -15.708
West End Facility BV te Den Haag	€ 28.657
Apotheek MCH Lijnbaan BV te Den Haag	€ 538.095
Lab West BV te Den Haag	€ 4.892
Expertisecentrum Endometriose in Balans BV te Den Haag	€ 182.378
Cardiologie Centrum Voorschoten BV	€ 26.486

5.5 Financiële instrumenten

Ten behoeve van de continuïteit streeft HMC ernaar de financiële risico's te beheersen en te beperken. We maken hierbij - zo nodig - gebruik van afgeleide financiële instrumenten, voor zover financiële factoren als renteschommelingen een materiële impact dreigen te hebben op de kasstromen en het resultaat.

De financiering van HMC bestaat voor een aanzienlijk deel uit vreemd vermogen. Sterke rentefluctuaties kunnen dan ook leiden tot sterke schommelingen in de kasstromen en het resultaat. HMC probeert deze fluctuaties op verschillende manieren te ondervangen. Waar mogelijk maken we gebruik van leningen met een vaste rente in plaats van leningen met een variabele rente. Bij de vaste-renteleningen streeft HMC naar een evenwichtige spreiding van de rentevervalmomenten en rentelooptijden. Bij leningen met een variabele rente maken we indien nodig gebruik van rentederivaten om het risico van een stijgende rente te ondervangen. Er is dan ook altijd een relatie tussen een afgesloten lening en de aanwezigheid van een derivaat. HMC waardeert haar derivaten in de jaarrekening tegen kostprijs, met toepassing van kostprijs hedge-accounting.

Per balansdatum heeft HMC geen renteswap meer lopen. Op 15 december 2018 is de renteswap geëindigd. Sindsdien loopt de onderliggende lening door tegen het 3-maands Euribor-tarief.

5.6 Administratieve organisatie en interne controle

Zelfonderzoek correct declareren ziekenhuis

Ziekenhuizen zijn verantwoordelijk voor het leveren van doelmatige en gepaste zorg. Essentieel daarvoor is een correcte registratie en declaratie van geleverde zorg. Onnodig hoge of onjuiste declaraties kunnen leiden tot stijging van de zorgkosten. De basisregistratie moet dus op orde zijn. Om dit te borgen, wordt sinds 2014 jaarlijks een zelfonderzoek correct declareren uitgevoerd. Het zelfonderzoek 2017 is in 2018 volledig afgerond. Het foutpercentage over 2017 komt uit op 0,3 %. Dit is een verbetering van 0,7 % ten opzichte van 2016. De controles op de controlepunten voor het zelfonderzoek 2018 lopen nog. Ten tijde van het opmaken van dit jaarverslag is de uitkomst nog niet bekend.

Horizontaal toezicht

De voorbereidingen voor het invoeren van het horizontaal toezicht zijn in volle gang. Geconstateerd is dat een aantal verbeteringen doorgevoerd moet worden om deelname aan horizontaal toezicht vanaf 2020 mogelijk te maken. Deze verbeteringen hebben betrekking op het voldoen aan wet- en regelgeving en het transparant maken daarvan, op het integraal beheer van risico's in het registratie- en facturatieproces, het in kaart brengen van beheersmaatregelen en het verder ontwikkelen van een *Control Framework* met onderscheiden rollen voor de 1e, 2e en 3e *line of defence*.

De beschrijving van processen, risico's en beheersmaatregelen rond registratie en facturatie hebben zich in het 1e halfjaar van 2018 voornamelijk gericht op de controlepunten van het zelfonderzoek. In het 2e halfjaar van 2018 is de uitwerking van het landelijk Instapmodel horizontaal toezicht aan de orde geweest. De validatie van het instapmodel met zorgverzekeraar CZ is afgerond. Er bestaat over en weer een duidelijk beeld van de verbeteracties. Deze zijn in een projectplan horizontaal toezicht verwerkt. Daarnaast is aandacht besteed aan de voorbereiding van het project Inzicht in registratie- en facturatieproces ten behoeve van horizontaal toezicht. Dat project is begin 2019 van start gegaan.

In maart 2019 hebben HMC en zorgverzekeraar CZ de ambitie uitgesproken om vanaf 2020 volgens de systematiek van horizontaal toezicht te gaan werken. Vanaf 2020 vervalt dan de handreiking als verantwoordingsinstrument achteraf en richten we ons op continue verbetering van processen en het transparant maken van de resultaten van de periodieke toetsingen op opzet, bestaan en werking van de interne beheersing.

Overige processen

Aan de administratieve organisatie en interne controle op het inkoopproces, het personeels- en salarisverwerkingsproces, het proces van interne informatievoorziening en het declaratieproces van het verpleeghuis is in 2018 voortdurend aandacht besteed. De inspanningen zijn gericht op het monitoren van deze processen, het ontwikkelen en implementeren van voorstellen tot mogelijke verbetering hierin en het actueel houden van de procesbeschrijvingen.

5.7 Het Huis Nebo

Nebo heeft over 2018 een positief resultaat weten te realiseren door een substantiële besparing op de personele kosten.

In 2018 heeft HMC met stichting Saffier-de Residentie overeenstemming bereikt over de overdracht van de activiteiten van Nebo per 1 januari 2019. Tegelijkertijd heeft HMC een huurovereenkomst gesloten waarmee de locatie per 1 januari 2019 wordt verhuurd aan stichting Saffier-de Residentie. HMC zal de locatie in 2019 verkopen aan een derde partij.

5.8 Risico's

In de plannen rondom de herstructurering zijn aanzienlijke besparingen opgenomen. De uitwerking van de besparingen in verband met de omvorming van HMC Bronovo tot weekziekenhuis is inmiddels in het eerste kwartaal 2019 gedetailleerd uitgewerkt en ligt ter advies voor bij de adviesorganen. Behalve planontwikkeling zal de uitvoering van de plannen uitdagend zijn. Verder zal gedetailleerde uitwerking van de tweede fase van de herstructurering, sluiting HMC Bronovo en concentratie van de electieve zorg in HMC Antoniushove, met bijbehorende besparingen nog plaatsvinden.

Eind 2016 hebben wij geconstateerd dat de arbeidsmarkt voor zorgpersoneel in hoog tempo verslechterde. Dit heeft in de jaren daarna doorgezet. De schaarste aan zorgpersoneel wordt door tijdelijke inhuur opgelost, maar impliceert het risico dat op bepaalde delen van zorg de continuïteit niet kan worden gegarandeerd en tijdelijk moet worden gewerkt met een lagere bezetting en een verlaagde instroom aan patiënten.

Een derde risico betreft de druk op de marges van de ziekenhuizen door aanhoudende prijsverlagingen door zorgverzekeraars. Structureel een te lage compensatie voor loon- en prijsindex, gecombineerd met toenemende complexiteit van zorg zonder afdoende prijscompensatie, kan niet worden opgevangen binnen de productiviteitsontwikkeling.

Jaarrekening 2018

Stichting Haaglanden Medisch Centrum

INHOUDSOPGAVE

Pagina

6.1	Geconsolideerde jaarrekening 2018	33
6.1.1	Geconsolideerde balans per 31 december 2018	34
6.1.2	Geconsolideerde resultatenrekening over 2018	35
6.1.3	Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2018	36
6.1.4	Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	37
6.1.5	Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2018	46
6.1.6	Mutatatieoverzicht immateriële vaste activa	58
6.1.7	Mutatatieoverzicht materiële vaste activa	59
6.1.8	Mutatatieoverzicht financiële vaste activa	60
6.1.9	Overzicht langlopende schulden ultimo 2018	61
6.1.10	Toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening over 2018	62
6.1.11	Enkelvoudige balans per 31 december 2018	72
6.1.12	Enkelvoudige resultatenrekening over 2018	73
6.1.13	Grondslagen van waardering en resultaatbepaling enkelvoudige jaarrekening	74
6.1.14	Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2018	75
6.1.15	Enkelvoudig mutatieoverzicht immateriële vaste activa	84
6.1.16	Enkelvoudig mutatieoverzicht materiële vaste activa	85
6.1.17	Enkelvoudig mutatieoverzicht financiële vaste activa	86
6.1.18	Overzicht langlopende schulden ultimo 2018 (enkelvoudig)	87
6.1.19	Toelichting op de enkelvoudige resultatenrekening over 2018	88
6.1.20	Vaststelling en goedkeuring	94
6.2	Overige gegevens	96
6.2.1	Statutaire regeling resultaatbestemming	97
6.2.2	Nevenvestigingen	97
6.2.3	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	97

6.1 GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

6.1 GECONSOLIDEERDE JAARREKENING**6.1.1 GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2018****(na resultaatbestemming)**

	Ref.	31-dec-18	31-dec-17
		€ 1.000	€ 1.000
ACTIVA			
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	1	2.477	2.168
Materiële vaste activa	2	237.334	248.655
Financiële vaste activa	3	3.692	4.509
Totaal vaste activa		243.503	255.332
Vlottende activa			
Voorraden	4	3.650	2.875
Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	5	13.535	19.492
Vorderingen uit hoofde van financieringstekort	6	456	130
Debiteuren en overige vorderingen	7	71.686	66.768
Effecten	8	0	0
Liquide middelen	9	52.174	41.367
Totaal vlottende activa		141.501	130.632
Totaal activa		385.004	385.964
PASSIVA			
Groepsvermogen			
Kapitaal	10	1.336	1.336
Bestemmingsreserves		355	355
Bestemmingsfondsen		-7.420	-7.541
Algemene en overige reserves		168.357	166.234
Aandeel derden		585	531
Totaal groepsvermogen		163.213	160.915
Voorzieningen	11	8.384	8.045
Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	12	120.935	124.122
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)			
Schulden uit hoofde van financieringsoverschot	6	0	0
Overige kortlopende schulden	13	92.472	92.882
Totaal kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)		92.472	92.882
Totaal passiva		385.004	385.964

6.1.2 GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2018

	Ref.	2018 € 1.000	2017 € 1.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:			
Opbrengsten zorgprestaties (en maatschappelijke ondersteuning)	16	428.336	414.438
Subsidies	17	22.914	24.189
Overige bedrijfsopbrengsten	18	29.400	29.390
Som der bedrijfsopbrengsten		480.650	468.017
BEDRIJFSLASTEN:			
Personeelskosten	19	248.675	250.023
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	20	31.774	29.229
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	21	0	0
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	22	55.639	55.352
Overige bedrijfskosten	23	138.985	127.159
Som der bedrijfslasten		475.073	461.763
BEDRIJFSRESULTAAT		5.577	6.254
Financiële baten en lasten	24	-3.416	-3.378
Resultaat aandeel derden		-306	-130
RESULTAAT BOEKJAAR VOOR BELASTINGEN		1.855	2.746
Belastingen		-211	-140
RESULTAAT BOEKJAAR VOOR BELASTINGEN		1.644	2.606
RESULTAATBESTEMMING			
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>			
		2018	2017
		€ 1.000	€ 1.000
Toevoeging/(onttrekking):			
Bestemmingsfonds aanvaardbare kosten		121	-590
Algemene / overige reserves		1.523	3.196
		1.644	2.606

6.1.3 GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT OVER 2018

	Ref.	2018		2017	
		€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Kasstroom uit operationele activiteiten					
Bedrijfsresultaat			5.577		6.254
Aanpassingen voor:					
- afschrijvingen en overige waardeverminderingen	20, 21	31.774		29.229	
- mutaties aandeel derden		54		97	
- mutaties agioreserve		600		0	
- mutaties voorzieningen	11	339		526	
			32.767		29.852
Veranderingen in werkkapitaal:					
- voorraden	4	-775		-1.537	
- mutatie onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	5	5.957		-4.104	
- vorderingen	7	-4.918		9.900	
- vorderingen/schulden uit hoofde van financieringstekort respectievelijk -overschot	6	-326		0	
- kortlopende schulden (excl. schulden aan banken)	13	-410		-25.727	
			-472		-21.468
Kasstroom uit bedrijfsoperaties			37.872		14.638
Ontvangen interest	24	27		61	
Betaalde interest	24	-3.443		-3.439	
Resultaat aandeel derden	25	-306		-130	
Resultaat deelnemingen	24	33		0	
Ontvangen dividenden	24	0		0	
Belastingen	26	-211		-140	
			-3.900		-3.648
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten			33.972		10.990
Kasstroom uit investeringsactiviteiten					
Investerings materiële vaste activa	2	-19.931		-20.651	
Desinvesteringen materiële vaste activa	2	0		0	
Investerings immateriële vaste activa	1	-1.025		-2.497	
Desinvesteringen immateriële vaste activa	1	194		0	
Verwervingen deelnemingen en/of samenwerkingsverbanden	3	766		-906	
Vervreemdingen deelnemingen en/of samenwerkingsverbanden	3	0		0	
Uitgegeven leningen u/g	3	0		-667	
Aflossing leningen u/g	3	17		170	
Investerings in overige financiële vaste activa	3	0		-483	
Desinvesteringen overige financiële vaste activa	3	0		0	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten			-19.979		-25.034
Kasstroom uit financieringsactiviteiten					
Nieuw opgenomen leningen	12	10.000		33.000	
Aflossing langlopende schulden	12	-13.186		-12.755	
Kortlopend bankkrediet	13	0		0	
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten			-3.186		20.245
Mutatie geldmiddelen			<u>10.807</u>		<u>6.201</u>
Stand geldmiddelen per 1 januari	9		41.367		35.166
Stand geldmiddelen per 31 december	9		<u>52.174</u>		<u>41.367</u>
Mutatie geldmiddelen			10.807		6.201

Toelichting:

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

6.1.4.1 Algemeen

Algemene gegevens en groepsverhoudingen

Zorginstelling Stichting Haaglanden Medisch Centrum (HMC) is statutair (en feitelijk) gevestigd te Den Haag.

Vestigingsadres

Naam:	Stichting Haaglanden Medisch Centrum	Telefoon:	088 979 7900
Adres:	Lijnbaan 32, 2512 VA	KvK:	61262935
Postbus:	Postbus 432, 2501 CK		
Plaats:	Den Haag		

De belangrijkste activiteiten van HMC zijn het verlenen en organiseren van de gezondheidszorg in de ruimste zin, het geven van beroepsgericht onderwijs en het meewerken aan opleidingen en het verrichten van wetenschappelijk onderzoek in het kader van de volksgezondheid. Verder worden in verpleeghuis Nebo somatische en psychogeriatrische bewoners behandeld en verzorgd.

2018 is het laatste jaar dat verpleeghuis Nebo onderdeel uitmaakt van de cijfers van HMC. Per 1 januari 2019 zijn de activiteiten van Nebo overgedragen aan stichting Saffier de Residentie Groep.

De jaarrekening is opgesteld in euro's. In deze jaarrekening zijn alle bedragen x € 1.000 opgenomen, tenzij anders is vermeld.

De Raad van Bestuur van Stichting Haaglanden Medisch Centrum heeft de jaarrekening 2018 vastgesteld in de vergadering van 29 april 2019.

De Raad van Toezicht van de Stichting Haaglanden Medisch Centrum heeft de jaarrekening 2018 goedgekeurd in de vergadering van 23 mei 2019.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2018, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2018.

Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi, de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder RJ 655 inzake de jaarverslaggeving voor zorginstellingen en Titel 9 Boek 2 BW.

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en het resultaat zijn gebaseerd op historische kosten, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen.

Continuïteitsveronderstelling

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. Er zijn geen onzekerheden van materieel belang op grond waarvan twijfel zou kunnen bestaan over de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden van HMC. De verwachting is dat de cashflow over het boekjaar 2019 zich positief zal ontwikkelen. Met de ING Bank is een financieringsconvenant afgesproken met een minimale senior gross leverage ratio van 3,50. Op 31 december bedraagt deze ratio volgens de enkelvoudige balans 3,66 en wordt niet voldaan aan deze voorwaarde voor financiering. Voor het niet voldoen aan deze voorwaarde heeft HMC een waiver ontvangen van de ING Bank en wordt de komende periode gesproken over aanpassing van deze kredietvoorwaarde waarmee HMC weer structureel kan voldoen aan de voorwaarden voor financiering. Aan de overige voorwaarden voor financiering voldoet HMC ruimschoots.

Vergelijking met voorgaand jaar

De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar. Voor locatie Bronovo geldt dat deze over enkele jaren wordt afgestoten. Hiertoe is de verwachte opbrengstwaarde bij verkoop afgezet tegen de verwachte boekwaarde eind 2022. Het verschil wordt over de resterende looptijd ten laste van het resultaat gebracht via een versnelde afschrijving.

Vergelijkende cijfers

De cijfers voor 2017 zijn, waar nodig, geherrubriceerd om vergelijkbaarheid met 2018 mogelijk te maken.

Gebruik van schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de Raad van Bestuur zich over verschillende zaken een oordeel vormt en dat de Raad van Bestuur schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Indien het voor het geven van het in art. 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Consolidatie

In de consolidatie worden de financiële gegevens van HMC opgenomen, samen met haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen waarin HMC direct of indirect overheersende zeggenschap kan uitoefenen doordat wordt beschikt over de meerderheid van de stemrechten of op enige andere wijze de financiële en operationele activiteiten kunnen worden beheerst. Hierbij wordt tevens rekening gehouden met potentiële stemrechten die direct kunnen worden uitgeoefend op balansdatum.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

De groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop een overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend of waarover de centrale leiding bestaat, worden voor 100% in de consolidatie betrokken. Wanneer er sprake is van een belang in een joint venture, dan wordt het desbetreffende belang proportioneel geconsolideerd. Van een joint venture is sprake indien als gevolg van een overeenkomst tot samenwerking de zeggenschap door de deelnemers gezamenlijk wordt uitgeoefend.

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld met toepassing van de gronslagen voor de waardering en de resultaatbepaling van HMC. Intercompany-transacties, intercompany-winsten en onderlinge vorderingen en schulden tussen groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen worden geëlimineerd, voor zover de resultaten niet door transacties met derden buiten de groep zijn gerealiseerd. Ongerealiseerde verliezen op intercompany-transacties worden ook geëlimineerd tenzij er sprake is van een bijzondere waardevermindering. Waarderingsgronslagen van groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen zijn waar nodig gewijzigd om aansluiting te krijgen bij de geldende waarderingsgronslagen voor de Groep.

In de consolidatie zijn de volgende rechtspersonen begrepen:

- Express-so BV te Den Haag (100%);

De exploitatie van de restauratieve voorzieningen in de centrale hal van het HMC Westeinde en HMC Antoniusshove en het bedrijfsrestaurant in HMC Antoniusshove wordt door Express-so verzorgd.

- West End Facility BV te Den Haag (100%);

In West End Facility zijn schoonmaakwerkzaamheden en -diensten, afvalverwerking, interne verhuizingen en gebouw- en terreinverbonden werkzaamheden ondergebracht.

- Apotheek MCH Lijnbaan BV te Den Haag (51%);

De activiteiten bestaan uit het exploiteren van een openbare apotheek in HMC Westeinde.

- Lab West BV te Den Haag (50%);

De BV exploiteert het Klinisch Chemisch Laboratorium van het HagaZiekenhuis en HMC Westeinde en HMC Antoniusshove.

De aandelen van de vennootschap zijn voor 50% in handen van het HagaZiekenhuis en HMC bezit de andere 50% van de aandelen.

- Expertisecentrum EIB Den Haag BV te Den Haag (80%);

De BV heeft ten doel het opzetten en in stand houden van een kennis- en expertisecentrum voor de behandeling van endometriose.

De aandelen van de vennootschap zijn voor 20% in handen van Stichting Medisch Specialisten HMC en HMC bezit de resterende 80% van de aandelen.

- Cardiologie Centrum Voorschoten BV te Voorschoten (30%);

De activiteiten bestaan uit het exploiteren van medische privé klinieken, beheersmaatschappij en het leveren van cardiovasculaire zorg.

De aandelen van de vennootschap zijn voor 60% in handen van LUMC, HMC bezit 30% van de aandelen en de resterende aandelen (10%) zijn in handen van Heart for Health BV.

In 2018 zijn de activiteiten van de vennootschap Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde BV opgeheven, hetgeen ertoe geleid heeft dat Bronovo Participaties BV ook is geliquideerd. De aandelen van Cardiologie Centrum Voorschoten BV zijn overgegaan op HMC.

Verbonden rechtspersonen

Als verbonden partijen worden aangemerkt alle rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van HMC en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transacties en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Goodwill

Vanaf de overnamedatum worden de resultaten en de identificeerbare activa en passiva van de overgenomen vennootschap opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening. De overnamedatum is het moment dat overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend op de desbetreffende vennootschap. De verkrijgingsprijs bestaat uit het geldbedrag of het equivalent hiervan dat is overeengekomen voor de verkrijging van de overgenomen onderneming vermeerderd met eventuele direct toerekenbare kosten. Indien de verkrijgingsprijs hoger is dan het nettobedrag van de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva wordt het meerdere als goodwill geactiveerd onder de immateriële vaste activa. Indien de verkrijgingsprijs lager is dan het nettobedrag van de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva, dan wordt het verschil (negatieve goodwill) als overlopende passiefpost opgenomen.

De maatschappijen die in de consolidatie betrokken zijn, blijven in de consolidatie opgenomen tot het moment dat zij worden verkocht. De consolidatie vindt plaats op het moment dat de beslissende zeggenschap wordt overgedragen.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Operationele leasing

Bij de stichting kunnen er leasecontracten bestaan waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan het eigendom verbonden zijn, niet bij de stichting ligt. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst- en verliesrekening over de looptijd van het contract.

Grondslagen van segmentering

In de jaarrekening wordt overeenkomstig de Regeling Verslaggeving WTZi een segmentatie van de resultatenrekening gemaakt in de volgende segmenten: Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum en Verpleeghuis Nebo.

Bij de verdeling van de resultatenrekening per segment is aangesloten op de activiteiten van het bedrijfsproces.

6.1.4.2 Grondslagen van waardering van activa en passiva

Activa en passiva

De algemene grondslag voor de waardering van de activa en de passiva is de verkrijgings- of de vervaardigingsprijs. Voor zover niet anders is vermeld zijn de activa en passiva hiertegen gewaardeerd.

Toelichtingen op posten in de balans, resultatenrekening en kasstroomoverzicht zijn in de jaarrekening genummerd.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de stichting zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een in de balans opgenomen actief of verplichting blijft op de balans opgenomen als een transactie niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting. Dergelijke transacties geven evenmin aanleiding tot het verantwoorden van resultaten. Bij de beoordeling of er sprake is van een belangrijke verandering in de economische realiteit wordt uitgegaan van de economische voordelen en risico's die zich waarschijnlijk in de praktijk zullen voordoen en niet op voordelen en risico's waarvan redelijkerwijze niet te verwachten is dat zij zich voordoen.

Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief of de verplichting aan een derde zijn overgedragen. De resultaten van de transactie worden in dat geval direct in de winst-en-verliesrekening opgenomen, rekening houdend met eventuele voorzieningen die dienen te worden getroffen in samenhang met de transactie.

Indien de weergave van de economische realiteit ertoe leidt dat het opnemen van activa waarvan de rechtspersoon niet het juridisch eigendom bezit, wordt dit feit vermeld.

Immateriële en materiële vaste activa

De immateriële en materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingen.

Kosten van immateriële vaste activa anders dan intern gegenereerde activa, waaronder octrooien en licenties, worden lineair afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur. Wanneer deze niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, worden de activa in 10 jaar afgeschreven.

De vaste activa worden lineair afgeschreven met een restwaarde van € 0. De afschrijvingstermijnen zijn gebaseerd op de geschatte levensduur die per categorie als volgt zijn bepaald:

Terreinvoorzieningen	10 tot 50 jaar
Gebouwen	30 tot 50 jaar
Verbouwingen en installaties	3 tot 20 jaar
Inventarissen en ICT	3 tot 10 jaar

Op de grondwaarde vindt geen afschrijving plaats. Bouwrente wordt niet geactiveerd.

De materiële vaste activa waarvan de instelling krachtens een financiële leaseovereenkomst het economische eigendom heeft, worden geactiveerd. De uit de financiële leaseovereenkomst voortkomende verplichting wordt als schuld verantwoord. De in de toekomstige leasetermijnen begrepen interest wordt gedurende de looptijd van de financiële leaseovereenkomst ten laste van het resultaat gebracht.

Voor zover subsidies of daaraan gelijk te stellen vergoedingen zijn ontvangen als eenmalige bijdrage in de afschrijvingskosten, zijn deze als vooruitontvangen bedrag onder de overlopende passiva opgenomen.

Voor de verwerking van de kosten van groot onderhoud maakt HMC gebruik van de Componentenbenadering. De kosten van groot onderhoud worden verwerkt in de boekwaarde van het actief en afschrijving start vanaf het moment dat groot onderhoud wordt gepleegd. De termijn van de afschrijving is gebaseerd op de specifieke gebruiksduur van de aanpassing.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Bijzondere Waardeverminderingen van vaste activa

HMC beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van het actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzonder waardeverminderingverlies wordt direct als last verwerkt in de winst-en-verliesrekening onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief.

Voor de bepaling van de bedrijfswaarde wordt een inschatting gemaakt van de toekomstige netto kasstromen bij voortgezet gebruik van het actief / de kasstroomgenererende eenheid; vervolgens worden deze kasstromen contant gemaakt waarbij een disconteringsvoet wordt gehanteerd van 1,94% (2017: 2,41%).

De ingeschatte opbrengstwaarde is hoger dan de boekwaarde eind 2018. Aangezien dit saldo positief is, zijn geen aanpassingen gedaan aan de waardering van het vastgoed. Voor locatie Bronovo geldt dat deze over enkele jaren wordt afgestoten. Hiertoe is de verwachte opbrengstwaarde bij verkoop afgezet tegen de verwachte boekwaarde eind 2022. Het verschil wordt over de resterende looptijd ten laste van het resultaat gebracht via een versnelde afschrijving.

Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

Ook voor financiële instrumenten beoordeelt HMC op iedere balansdatum of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen van een financieel actief of een groep van financiële activa. Bij objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen bepaalt de stichting de omvang van het verlies uit hoofde van de bijzondere waardeverminderingen en verwerkt dit direct in de winst-en-verliesrekening.

Bij financiële activa die gewaardeerd zijn tegen geamortiseerde kostprijs wordt de omvang van de bijzondere waardevermindering bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de effectieve rentevoet van het financiële actief zoals die is bepaald bij de eerste verwerking van het instrument. Het waardeverminderingverlies dat daarvoor opgenomen was, dient te worden teruggenomen indien de afname van de waardevermindering verband houdt met een objectieve gebeurtenis na afboeking. De terugname wordt beperkt tot maximaal het bedrag dat nodig is om het actief te waarderen op de geamortiseerde kostprijs op het moment van de terugname, als geen sprake geweest zou zijn van een bijzondere waardevermindering. Het teruggenomen verlies wordt in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

Financiële vaste activa

Deelnemingen in groepsmaatschappijen en overige deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaardemethode. Invloed van betekenis wordt in ieder geval verondersteld aanwezig te zijn bij het kunnen uitbrengen van 20% of meer van de stemrechten. De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening; voor deelnemingen waarvan onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt uitgegaan van de waarderingsgrondslagen van de desbetreffende deelneming. Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien sprake is van een duurzame waardevermindering vindt waardering plaats tegen deze lagere waarde; afwaardering vindt plaats ten laste van de resultatenrekening.

De leningen aan niet-geconsolideerde deelnemingen worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde en vervolgens opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen. De grondslagen voor overige financiële vaste activa zijn opgenomen onder het kopje Financiële Instrumenten.

Dividenden worden verantwoord in de periode waarin zij betaalbaar worden gesteld. Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende post. Eventuele winsten of verliezen worden verantwoord onder de financiële baten en lasten.

Latente belastingvorderingen worden opgenomen voor verrekenbare fiscale verliezen en voor verrekenbare tijdelijke verschillen tussen de waarde van de activa en passiva volgens fiscale voorschriften enerzijds en de in deze jaarrekening gevolgde waarderingsgrondslagen anderzijds, met dien verstande dat latente belastingvorderingen alleen worden opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er toekomstige fiscale winst zal zijn waarmee de tijdelijke verschillen kunnen worden verrekend en verliezen kunnen worden gecompenseerd. De berekening van de latente belastingvorderingen geschiedt tegen de op het einde van het verslagjaar geldende belastingtarieven of tegen de in komende jaren geldende tarieven, voor zover deze al bij wet zijn vastgesteld. Latente belastingvorderingen worden gewaardeerd op nominale waarde.

Vervreemding van vaste activa

Voor verkoop beschikbare activa worden gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere opbrengstwaarde.

Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen kostprijs op verkrijgingsprijzen onder toepassing van de VVP-methode of lagere opbrengstwaarde. De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten. Financiële instrumenten omvatten tevens in contracten besloten afgeleide financiële instrumenten (derivaten). Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten niet in de eerste opname worden meegenomen. Indien instrumenten niet zijn gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening, maken eventuele direct toerekenbare transactiekosten geen deel uit van de eerste waardering.

In contracten besloten financiële instrumenten die niet worden gescheiden van het basiscontract, worden verwerkt in overeenstemming met het basiscontract. Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Verstrekte leningen en overige vorderingen

Verstrekte leningen en overige vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde en vervolgens opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardevermindervingsverliezen.

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode.

De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Afgeleide financiële instrumenten

HMC documenteert de hedgerelaties in generieke hedgedocumentatie en toetst periodiek de effectiviteit van de hedgerelaties door vast te stellen dat geen sprake is van overhedging. Indien afgeleide instrumenten niet langer voldoen aan de voorwaarden voor 'hedge accounting', aflopen of worden verkocht of wanneer de instelling niet langer kiest voor hedge accounting wordt hedge accounting beëindigd. De tot dat moment in het vermogen verantwoorde resultaten blijven in het eigen vermogen uitgesteld tot het moment dat de toekomstige transactie plaatsvindt. Indien de transactie naar verwachting niet meer plaatsvindt, worden de in het eigen vermogen uitgestelde cumulatieve hedgeresultaten naar de resultatenrekening gebracht.

HMC waardeert de transacties tegen kostprijs onder toepassing van kostprijs-hedge-accounting. Slechts het ineffektieve deel dat in een verlies resulteert wordt verantwoord in de winst- en verliesrekening.

Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten

Het onderhanden werk wordt gewaardeerd op basis van de huidige opbrengstwaarde. Tot het onderhanden werk worden gerekend al die trajecten die nog niet zijn afgesloten per balansdatum. De huidige opbrengstwaarde wordt bepaald door de tussentijds afgeleide Zorgproducten door de OHW Grouper te waarderen tegen de verkoopprijs gecorrigeerd voor eventuele overschrijdingen van de contractwaarden met zorgverzekeraars. Op het onderhanden werk worden de voorschotten in mindering gebracht die zijn ontvangen van zorgverzekeraars.

De reeds gesloten zorgproducten die nog niet zijn gefactureerd zijn ondergebracht in 'Nog te factureren omzet' onder de overige vorderingen.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Handelsvorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering, evenals voorschotten vanwege uitgestelde facturatie.

Vorderingen op patiënten worden als volgt gewaardeerd:

< 60 dagen:	100% inbaar
> 60 dagen en <= 360 dagen:	14% inbaar
> 360 dagen:	0 % inbaar

Vorderingen op instellingen worden als volgt gewaardeerd:

> 91 dagen en < 360 dagen:	50% inbaar
>= 360 dagen:	0 % inbaar

Vorderingen op niet EU-ingezetenen worden als niet inbaar behandeld.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden.

Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Liquide middelen die naar verwachting langer dan 12 maanden niet ter beschikking staan van de onderneming, worden gerubriceerd als financiële vaste activa.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Eigen vermogen

Op de presentatie en classificatie van de onderdelen van het eigen vermogen van HMC is de Ontwerp RJ 655 toegepast. Het aandeel derden als onderdeel van het groepsvermogen wordt gewaardeerd tegen het bedrag van het netto belang in de netto-activa van de desbetreffende groepsmaatschappijen.

Voor zover de desbetreffende groepsmaatschappij een negatieve nettovermogenswaarde heeft, worden de negatieve waarde en de eventuele verdere verliezen niet toegewezen aan het aandeel derden, tenzij de derden-aandeelhouders een feitelijke verplichting hebben en in staat zijn om de verliezen voor hun rekening te nemen. Zodra de nettovermogenswaarde van de groepsmaatschappij weer positief is, worden resultaten toegekend aan het aandeel derden.

Voorzieningen (algemeen)

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Wanneer verplichtingen naar verwachting door een derde zullen worden vergoed, wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen indien het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting.

Voorziening CAO levensfase (toerekening aan jaren)

De voorziening persoonlijk levensfase budget (PLB) betreft een voorziening uit hoofde van een CAO verplichting in het kader van de overgangsregeling 45+. Het persoonlijk budget levensfase kwalificeert als een beloning met opbouw van rechten. De voorziening betreft de nominale waarde van de in de toekomst eenmalig uit te keren PLB-uren. De berekening is gebaseerd op de CAO-bepalingen, blijfkans, leeftijd en resterende dienstjaren tot het bereiken van de 55-jarige leeftijd.

Voorziening jubilea

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft de nominale waarde van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijfkans en leeftijd.

Reorganisatievoorziening

Een reorganisatievoorziening wordt getroffen indien op balansdatum een gedetailleerd reorganisatieplan is geformaliseerd en uiterlijk op opmaakdatum van de jaarrekening de gerechtvaardigde verwachting van uitvoering van het plan heeft gewekt bij hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben. Van een gerechtvaardigde verwachting is sprake als is gestart met de uitvoering van de reorganisatie, of als de hoofdlijnen bekend zijn gemaakt aan hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben. In de reorganisatievoorziening worden de als gevolg van de reorganisatie noodzakelijke kosten opgenomen die niet in verband staan met de doorlopende activiteiten van HMC.

Voorziening MediRisk eigen behoud

De voorziening MediRisk eigen behoud is gevormd voor de verwachte kosten voor eigen rekening met betrekking tot de (medische) aansprakelijkheid. De hoogte van de voorziening wordt gevormd ter hoogte van het maximum van het eigen risico per jaar onder de stop-loss dekking.

Schulden

Langlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden niet meegenomen in de waardering. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar. De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

6.1.4.3 Grondslagen van resultaatbepaling

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en de lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderinggrondslagen.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben, uitgaande van historische kosten. Verliezen worden verantwoord als deze voorzienbaar zijn; baten worden verantwoord als deze gerealiseerd zijn.

Baten (waaronder nagekomen budgetaanpassingen) en lasten uit voorgaande jaren die in dit boekjaar zijn geconstateerd, worden aan dit boekjaar toegerekend.

Opbrengsten

De met de opbrengsten samenhangende lasten worden toegerekend aan de periode waarin de baten zijn verantwoord.

Bij de bepaling van de opbrengsten zorgverzekeringswet heeft HMC de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling gehanteerd zoals opgenomen in paragraaf 6.1.4.8 van deze jaarrekening. Hierbij is de "Handreiking Omzetverantwoording MSZ 2014" gevolgd, die door het Bestuurlijk Overleg onder voorzitterschap van het Ministerie van VWS is vastgesteld.

De bedragen voor de overige zorgprestaties en subsidies zijn gebaseerd op de algemene beleidsregels en beschikkingen van onder meer de NZa.

De overige bedrijfsopbrengsten bestaan uit diverse opbrengsten als huur, parkeren en doorberekende kosten. Deze opbrengsten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben, in overeenstemming met de inhoud van de overeenkomsten.

Personele kosten

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst- en verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers respectievelijk de belastingautoriteit.

De beloningen van het personeel worden als last in de winst-en-verliesrekening verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen.

Voor de beloningen met opbouw van rechten (sabbatical leave, gratificaties e.d.) worden de verwachte lasten gedurende het dienstverband in aanmerking genomen. Een verwachte vergoeding ten gevolge van gratificaties worden verantwoord indien de verplichting tot betaling van die vergoeding is ontstaan op of vóór balansdatum en een betrouwbare schatting van de verplichtingen kan worden gemaakt. Ontvangen bijdragen voortvloeiend uit levenslooptregelingen worden in aanmerking genomen in de periode waarover deze bijdragen zijn verschuldigd.

Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

Indien een beloning wordt betaald, waarbij geen rechten worden opgebouwd (bijvoorbeeld doorbetaling in geval van ziekte of arbeidsongeschiktheid) worden de verwachte lasten verantwoord in de periode waarover deze beloning is verschuldigd. Voor op balansdatum bestaande verplichtingen tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen (inclusief ontslagvergoedingen) aan personeelsleden die op balansdatum naar verwachting blijvend geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid wordt een voorziening opgenomen. De verantwoorde verplichting betreft de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichting op balansdatum af te wikkelen. De beste schatting is gebaseerd op contractuele afspraken met personeelsleden (CAO en individuele arbeidsovereenkomsten). Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

Ontslagvergoedingen

Ontslagvergoedingen zijn vergoedingen die worden toegekend in ruil voor de beëindiging van het dienstverband. Een uitkering als gevolg van ontslag wordt als verplichting en als last verwerkt als de onderneming zich aantoonbaar onvoorwaardelijk heeft verbonden tot betaling van een ontslagvergoeding. Als het ontslag onderdeel is van een reorganisatie, worden de kosten van de ontslagvergoeding opgenomen in een reorganisatievergoeding. Zie hiervoor de grondslag onder het hoofdstuk Voorzieningen. Ontslagvergoedingen worden gewaardeerd met inachtneming van de aard van de vergoeding. Als de ontslagvergoeding een verbetering is van de beloningen na afloop van het dienstverband, vindt waardering plaats volgens dezelfde grondslagen die worden toegepast voor pensioenregelingen. Andere ontslagvergoedingen worden gewaardeerd op basis van de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichting af te wikkelen.

Honoraria medisch specialisten

Ingevolge de invoering van integrale bekostiging per 1 januari 2015 behoren de honorariumvergoedingen voor medisch specialisten tot het opbrengstbegrip van HMC. Baten uit hoofde van integrale bekostiging worden verantwoord wanneer gerealiseerd.

De verdeling van de integrale bekostiging in opbrengsten voor het ziekenhuis en opbrengsten voor vrijgevestigde medisch specialisten vindt plaats op basis van gemaakte afspraken tussen het ziekenhuis en het medisch specialistisch bedrijf. Onder de kosten zijn samenhangend met deze post vergoedingen aan het medisch specialistisch bedrijf verantwoord.

Pensioenen

HMC heeft voor haar werknemers een toegezegde pensioenregeling. Hiervoor in aanmerking komende werknemers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat is gebaseerd op het gemiddeld verdiende loon berekend over de jaren dat de werknemer pensioen heeft opgebouwd bij HMC. De verplichtingen, die voortvloeien uit deze rechten van haar personeel, zijn ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds Zorg en Welzijn. HMC betaalt hiervoor premies waarvan de helft door de werkgever wordt betaald en de helft door de werknemer. De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds (het vermogen van het pensioenfonds gedeeld door haar financiële verplichtingen) dit toelaat. Per 1 januari 2014 diende het pensioenfonds een dekkingsgraad van ten minste 104,5% te hebben. De dekkingsgraad bedroeg toen 109%. Per 1 januari 2015 gelden nieuwe regels voor pensioenfonds. Daarbij hoort ook een nieuwe berekening van de dekkingsgraad. De 'nieuwe' dekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste twaalf dekkingsgraden. Door een gemiddelde te gebruiken zal de dekkingsgraad minder sterk schommelen. Deze beleidsdekkingsgraad bedraagt op 1 januari 2019 101,3%. Op 31 december 2023 moet de dekkingsgraad minimaal 123% zijn. Het pensioenfonds verwacht hieraan te kunnen voldoen en voorziet geen noodzaak voor de aangesloten instellingen om extra stortingen te verrichten of om bijzondere premieverhogingen door te voeren. HMC heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. HMC heeft daarom alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de resultatenrekening verantwoord.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten betreffen van derden en groepsmaatschappijen ontvangen (te ontvangen) en aan derden en groepsmaatschappijen betaalde (te betalen) interest. Tevens is hieronder opgenomen het aandeel van de stichting in het resultaat van de op nettovermogenswaarde gewaardeerde deelnemingen danwel ontvangen dividenden van deelnemingen waarin geen invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend en waardeveranderingen van financiële vaste activa.

Overheidssubsidies

Overheidssubsidies worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruitontvangen baten zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat HMC zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden. Subsidies ter compensatie van door HMC gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de winst-en-verliesrekening opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt. Subsidies ter compensatie van HMC voor de kosten van een actief worden systematisch in de winst-en-verliesrekening opgenomen gedurende de gebruiksduur van het actief.

Belastingen

HMC is vrijgesteld voor de vennootschapsbelasting, op basis van artikel 5.1, onderdeel c, sub1, Wet op de Vennootschapsbelasting 1969. HMC is belastingplichtig voor de omzetbelasting. Met West End Facility BV is een fiscale eenheid gevormd voor de omzetbelasting.

De rechtspersonen waarin wordt deelgenomen in het geplaatste kapitaal door HMC zijn zelfstandig belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting.

De belasting over het resultaat van de deelnemingen wordt berekend over het resultaat voor belastingen in de winst- en verliesrekening, rekening houdend met beschikbare, fiscaal compensabele verliezen uit voorgaande boekjaren (voor zover niet opgenomen in de latente belastingvorderingen) en vrijgestelde winstbestanddelen en na bijtelling van niet-afrekbare kosten.

Tevens wordt rekening gehouden met wijzigingen die optreden in de latente belastingvorderingen en latente belastingschulden uit hoofde van wijzigingen in het te hanteren belastingtarief, welke is vastgesteld op verslagdatum, dan wel waartoe materieel al op verslagdatum is besloten, en eventuele correcties op de over voorgaande jaren verschuldigde belasting.

Het tarief voor de heffing van vennootschapsbelasting voor het jaar 2018 bedraagt 20% voor het belastbare bedrag tot € 200.000. Daarboven bedraagt het vennootschapsbelastingtarief 25%.

6.1.4.4 Grondslagen van segmentering

In de jaarrekening wordt overeenkomstig de Regeling Verslaggeving WTZi een segmentatie van de resultatenrekening gemaakt in de volgende segmenten: Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum en Verpleeghuis Nebo.

Bij de verdeling van de resultatenrekening per segment is aangesloten op de activiteiten van het bedrijfsproces.

6.1.4.5 Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen en beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest, ontvangen dividenden en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Betaalde dividenden zijn opgenomen onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten.

De verkrijgingsprijs van de verworven groepsmaatschappij is opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten, voor zover betaling in geld heeft plaatsgevonden. De in de verworven groepsmaatschappij aanwezige geldmiddelen zijn van de aankoopprijs in aftrek gebracht.

Transacties waarbij geen ruil van kasmiddelen plaatsvindt, waaronder financiële leasing, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen. De betaling van de leasetermijnen uit hoofde van het financiële leasecontract zijn voor het gedeelte dat betrekking heeft op de aflossing als een uitgave uit financieringsactiviteiten aangemerkt en voor het gedeelte dat betrekking heeft op de interest als een uitgave uit operationele activiteiten.

Kasstromen uit financiële afgeleide instrumenten die worden verantwoord als reële waarde-hedges of kasstroom-hedges worden in dezelfde categorie ingedeeld als de kasstromen uit de afgedekte balansposten. Kasstromen uit financiële derivaten waarbij hedge accounting niet langer wordt toegepast, worden consistent met de aard van het instrument ingedeeld, vanaf de datum waarop de hedge accounting is beëindigd.

Betalingen welke voortvloeien uit langlopende leningen worden voor het gedeelte dat betrekking heeft op de rente opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten en voor het gedeelte dat betrekking heeft op de aflossing als kasstroom uit financieringsactiviteiten. In deze opstelling is de mutatie van de kortlopende schulden aan de kredietinstellingen begrepen in de mutatie van de liquide middelen.

Onder de investeringen zijn alleen opgenomen de investeringen waarvoor geldmiddelen zijn opgeofferd.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

6.1.4.6 Grondslagen voor gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en die blijken tot aan de datum van het opmaken van de jaarrekening worden verwerkt in de jaarrekening. Gebeurtenissen die geen nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum worden niet in de jaarrekening verwerkt. Als dergelijke gebeurtenissen van belang zijn voor de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening, worden de aard en de geschatte financiële gevolgen ervan toegelicht in de jaarrekening. In 2019 zijn er geen gebeurtenissen na balansdatum met belangrijke financiële gevolgen voor HMC.

6.1.4.7 Waarderingsgrondslagen WNT

Voor de uitvoering van de Wet normering topinkomens (WNT) heeft de instelling zich gehouden aan de wet- en regelgeving inzake de WNT, waaronder de instellingsspecifieke (sectorale) regels.

6.1.4.8 Specifieke aandachtspunten jaarrekening 2018

Inleiding

De in de jaarrekening 2018 van toepassing zijnde (landelijke) aandachtspunten voor HMC hebben betrekking op:

1. Afwikkeling rechtmatigheidscontroles MSZ 2017;
2. Rechtmatigheidscontroles MSZ 2018;
3. Toerekening van de contractafspraken met de zorgverzekeraars op schadejaar aan het boekjaar;

Bij de omzetbepaling van de DBC zorgproducten en overige zorgproducten heeft HMC de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling gehanteerd zoals opgenomen in paragraaf 6.1.4 van deze jaarrekening. Hierbij zijn de uitkomsten van het aanvullend omzetonderzoek 2017 meegenomen en is de "Handreiking Rechtmatigheidsonderzoek 2018 Medisch Specialistische Zorg" gevolgd.

Toelichting (landelijke) onzekerheden jaarrekening 2018

De van toepassing zijnde (landelijke) aandachtspunten in de jaarrekening 2018 zijn (inclusief de status hiervan) hierna toegelicht:

1. Afwikkeling rechtmatigheidscontroles MSZ 2017

De onderhandelingen met de zorgverzekeraars over de finale verrekening van de uitkomsten van het zelfonderzoek 2017 zijn nog onderhanden. De verwachte uitkomsten van deze onderhandelingen zijn verwerkt in de jaarrekening 2018 en vallen ruim binnen de getroffen voorziening in 2017 voor rechtmatigheidscontroles. HMC heeft de getroffen voorziening dan ook bijgesteld en gaat er van uit dat de voorziening een betrouwbare schatting is van de uiteindelijke uitkomst van de onderhandelingen met de zorgverzekeraars.

2. Rechtmatigheidscontroles MSZ 2018

De NFU, NVZ en ZN hebben eind november 2018 een Handreiking rechtmatigheidscontroles MSZ 2018 gepubliceerd. Door de NZa is de Handreiking getoetst op overeenstemming met publiekrechtelijke regelgeving. Door de NZa is geen uitspraak gedaan over de risicoanalyse of het advies voor controleren. Deze rechtmatigheidscontroles worden beoordeeld door de representerende zorgverzekeraars. Op basis van dit oordeel zullen alle verzekeraars gezamenlijk over de rechtmatigheid van de facturatie 2018 concluderen.

HMC heeft op basis van een risicoanalyse onderzoek verricht naar de risico's die materieel zijn. In deze risicoanalyse zijn de uitkomsten van eerder uitgevoerde aanvullende omzetonderzoeken en beschikbare overige in- en externe controles betrokken. Ook is een inschatting gemaakt van de DCM-controles over 2018 op basis van eigen tooling.

Daarnaast wordt op basis van deze handreiking een onderzoek inzake 2018 uitgevoerd. De voorlopige uitkomsten zijn betrokken bij het opstellen van deze jaarrekening en het inschatten van de risico's die voortvloeien uit geconstateerde onjuiste registraties en/of declaraties, rekening houdende met de contractafspraken met zorgverzekeraars. Naar verwachting zal HMC de definitieve rapportage in juni 2019 aan de representerende zorgverzekeraars aanleveren en volgt voor eind 2019 uitsluitend over dit onderzoek. Dit kan naar verwachting van de raad van bestuur van HMC leiden tot niet-materiële, nagekomen baten of lasten. Waar nodig zijn nuanceringen geboekt.

Doelmatigheidscontroles over 2018 zullen door de zorgverzekeraars nog uitgevoerd worden. HMC gaat er van uit dat dit geen financieel effect met terugwerkende kracht heeft. De NZa heeft in het landelijk overleg echter niet bevestigd dat dit een terechte aanname is, dus deze onzekerheid blijft vooralsnog bestaan. Privaatrechtelijk heeft HMC geen afspraken terzake gemaakt met verzekeraars, anders dan verwerking van de aandachtspunten zoals opgenomen in het landelijke omzetonderzoek en het bepalen van de toekomstige handelswijze op nieuwe doelmatigheidsaspecten.

De uit de genoemde werkzaamheden en controles voortvloeiende beste inschatting van het financieel effect op de omzet en daarmee samenhangende posten is verwerkt in deze jaarrekening.

3. Toerekening van de contractafspraken met de zorgverzekeraars op schadejaar aan het boekjaar

HMC heeft met de zorgverzekeraars voor 2018 schadelastafspraken op basis van aanneemsommen en plafondafspraken gemaakt. Toerekening van de schadelastafspraken aan het boekjaar 2018 heeft plaatsgevonden op basis van een beste schatting van het voortgangpercentage ultimo 2018 in lijn met de Handreiking Omzetverantwoording en rekening houdend met de verwachte effecten van het rechtmatigheidsonderzoek. Deze correcties zijn conform de Handreiking Omzetverantwoording op de omzet 2018 in mindering gebracht en verwerkt in de voorziening te vorderen uit hoofde van contracten ultimo 2018 onder overige vorderingen. De uiteindelijke uitkomsten zullen later blijken uit de afrekeningen met zorgverzekeraars. In deze jaarrekening is de beste inschatting van het financieel effect op de omzet en daarmee samenhangende posten verwerkt.

Conclusie Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur heeft ten behoeve van de bepaling van het resultaat en de financiële positie de best mogelijke schattingen gemaakt op basis van de beschikbare informatie, onder andere met betrekking tot bovenstaande aspecten van de omzetverantwoording. De Raad van Bestuur is van mening dat, met voornoemde toelichting, de jaarrekening het vereiste inzicht geeft in het resultaat en de financiële positie van HMC op basis van de ons nu bekende feiten en omstandigheden.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2018**ACTIVA****1. Immateriële vaste activa***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Kosten oprichting en uitgifte van aandelen	0	0
Kosten van ontwikkeling	2.121	1.974
Kosten van concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom	0	0
Kosten van goodwill die van derden is verkregen	356	194
Vooruitbetalingen op immateriële activa	0	0
Totaal immateriële vaste activa	2.477	2.168

Het verloop van de immateriële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Boekwaarde per 1 januari	2.168	0
Bij: investeringen	1.025	2.497
Af: afschrijvingen	522	329
Af: bijzondere waardeverminderingen	0	0
Bij: terugname bijzondere waardeverminderingen	0	0
Af: terugname geheel afgeschreven activa	0	0
Af: desinvesteringen	194	0
Boekwaarde per 31 december	2.477	2.168

Toelichting:

Voor een nadere specificatie van het verloop van de immateriële vaste activa per activagroep wordt verwezen naar het mutatieoverzicht onder 6.1.6.

De investeringen in immateriële vaste activa betreffen facturen voor Hix en de goodwill betaling aan Alrijne Ziekenhuis voor de overname van de MMB activiteiten van Bronovo per 1 december 2018. Deze laatste investering wordt in 10 jaar lineair afgeschreven.

2. Materiële vaste activa*De specificatie is als volgt:*

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Bedrijfsgebouwen en terreinen	154.156	160.558
Machines en installaties	30.893	32.068
Andere vaste bedrijfsmiddelen, technische en administratieve uitrusting	49.655	52.515
Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	958	1.692
Niet aan het bedrijfsproces dienstbare materiële activa	1.672	1.822
Totaal materiële vaste activa	237.334	248.655

Het verloop van de materiële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Boekwaarde per 1 januari	248.655	256.904
Bij: investeringen	19.931	20.651
Bij: herwaarderingen	0	0
Af: afschrijvingen	31.252	28.900
Af: bijzondere waardeverminderingen	0	0
Bij: terugname bijzondere waardeverminderingen	0	0
Af: terugname geheel afgeschreven activa	0	0
Af: desinvesteringen	0	0
Boekwaarde per 31 december	237.334	248.655

Toelichting:

Voor een nadere specificatie van het verloop van de materiële vaste activa per activagroep wordt verwezen naar het mutatieoverzicht onder 6.1.7.

De afschrijvingskosten nemen toe door een toename in ICT investeringen en het versneld afschrijven van HMC locatie Bronovo naar verwachte opbrengstwaarde eind 2022.

De locatie Nebo wordt vanaf 1 januari 2019 verhuurd aan stichting Saffier de Residentie en zal in de loop van 2019 worden verkocht aan een derde partij.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2018**ACTIVA****3. Financiële vaste activa***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Deelnemingen	190	990
Resultaat deelnemingen	0	0
Leningen	2.563	2.567
Overige vorderingen financiële vaste activa	939	952
Totaal financiële vaste activa	3.692	4.509

*Het verloop van de financiële vaste activa is als volgt:***Specificatie deelnemingen:**

x € 1.000	31-dec-17	Mutatie	31-dec-18
MediRisk	1.469	-21	1.448
MediRisk (Lab West BV)	0	0	0
Apotheek Centrum HAP Den Haag BV	99	-7	92
Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde BV	759	-759	0
Cardiologie Centrum Voorschoten BV	132	-34	98
Subtotaal	2.459	-821	1.638
Waardevermindering MediRisk	-1.469	21	-1.448
Totaal	990	-800	190

Specificatie overige vorderingen financiële vaste activa:

x € 1.000	31-dec-17	Mutatie	31-dec-18
Waarborgsom (Lab West BV)	1	-1	0
Latente belastingvorderingen	54	-6	48
Disagio Stichting Waarborgfonds Zorgsector	449	-24	425
Vordering Martha Flora	448	18	466
Totaal	952	-13	939

Specificatie leningen:

x € 1.000	31-dec-17	Aflossing	Verstrekt	31-dec-18
Lening u/g Apotheek Haagse Ziekenhuizen	2.345	0	0	2.345
Lening u/g Apotheek Antoniusshove BV	150	0	0	150
Lening u/g OWM MediRisk BA	68	0	0	68
Lening u/g Coöperatie Profportaal Zorg UA	4	-4	0	0
Lening u/g Bronovo Martha Flora BV	0	0	0	0
Totaal	2.567	-4	0	2.563

Toelichting:

Voor een nadere specificatie van het verloop van de financiële vaste activa per activagroep wordt verwezen naar het mutatieoverzicht onder 6.1.8.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2018**ACTIVA****Toelichting deelnemingen:**

Het door HMC verstrekte kapitaal aan MediRisk bedraagt ca. € 1.448.000. Omdat de kapitaalstorting dient ter dekking van schadeclaims waarderen we de inbreng van HMC op € 0.

Apotheek MCH Lijnbaan BV heeft in 2018 een 100% kapitaalbelang (€ 92.000) in Apotheek Centrum HAP BV te Den Haag.

Per 01-01-2018 heeft HMC de activiteiten van Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde BV (BBO) overgenomen. Als gevolg hiervan zijn BBO en Bronovo Participaties in 2018 geliquideerd. De aandelen in Cardiologie Centrum Voorschoten BV zijn overgenomen door HMC.

HMC heeft per 2018 een 30% kapitaalbelang (ca. € 98.000) in Cardiologie Centrum Voorschoten BV.

Toelichting overige vorderingen financiële vaste activa:

In 2016 hebben West End Facility BV en Express-so BV een latente belastingvordering opgenomen die gewaardeerd is tegen het nominale belastingtarief van 20%. Dit in het kader om verliezen te verrekenen met toekomstige winsten. In 2018 bedraagt de latentie € 47.701.

In 2017 is een langlopende lening onder borging van het Waarborgfonds aangetrokken. Het disagio van 0,25% voor deze lening wordt geactiveerd onder Financiële Vaste Activa en hierop wordt afgeschreven over de looptijd van de geborgde lening.

In 2017 is het belang in Bronovo Martha Flora BV door Bronovo Participaties verkocht. HMC heeft haar openstaande vorderingen als gevolg van de verkoop afgewaardeerd naar € 448.000. Afhankelijk van de financiële resultaten van Martha Flora zal deze vordering binnen 10 jaar afgelost worden. In 2018 is de vordering gestegen door een naheffing overdrachtsbelasting. De vordering bedraagt nu € 466.000.

Toelichting leningen:

De kapitaalstructuur van de Apotheek Haagse Ziekenhuizen (AHZ) voorziet niet in voldoende liquiditeit om de levering van geneesmiddelen aan HMC voor te financieren. Afhankelijk van de omzet wordt middels leningen, door de instellingen, voorzien in voldoende liquiditeit. De lening aan de AHZ bedraagt € 2.345.000.

HMC heeft aan de apotheken, Apotheek Antoniushove BV en Apotheek MCH Lijnbaan BV, in totaal een bevoorschotting van € 300.000 verstrekt ter dekking van de voorraadpositie van geneesmiddelen. De bevoorschotting aan de Apotheek MCH Lijnbaan BV is in de geconsolideerde jaarrekening geëlimineerd.

Op 30 juni 2011 is Lab West BV opgericht. HMC heeft ter financiering van de aanloopkosten en overname van activa een lening verstrekt van € 945.000. Jaarlijks vindt een aflossing plaats van € 94.500. De restwaarde van de door HMC verstrekte lening bedraagt ultimo 2018 € 283.500. In de geconsolideerde balans wordt deze lening geëlimineerd. Het rentepercentage is gebaseerd op 3-maands Euribor plus een opslag van 2%.

In 1993 is een lening aan OWM MediRisk BA verstrekt voor een bedrag van € 68.067, de rente op deze lening bedraagt 1,55%.

In 2015 is aan de Coöperatie Profportaal Zorg UA een lening verstrekt ten behoeve van het ontwikkelen van Leeroplossingen voor het Landsteiner Instituut. Deze lening is in 2018 afgelost.

Toelichting op belangen in andere rechtspersonen of vennootschappen:

Naam en rechtsvorm en woonplaats rechtspersoon	Kernactiviteit	Verschaft kapitaal	Kapitaalbelang (in %)	Eigen vermogen	Resultaat
		€		€	€
Rechtstreekse kapitaalbelangen >= 20%:					
Express-so BV, te Den Haag	zie 6.1.4	18.000	100%	464.003	-15.708
West End Facility BV, te Den Haag	zie 6.1.4	18.000	100%	174.801	28.657
Apotheek MCH Lijnbaan BV, te Den Haag	zie 6.1.4	9.180	51%	1.119.779	538.095
Lab West BV, te Den Haag	zie 6.1.4	9.000	50%	121.042	4.892
Expertisecentrum EIB Den Haag BV, te Den Haag	zie 6.1.4	800	80%	738.378	182.378
Cardiologie Centrum Voorschoten BV, te Voorschoten	zie 6.1.4	5.400	30%	323.820	26.486

Zeggenschapsbelangen:**Toelichting:**

Zowel het resultaat als het vermogen zijn voor 100% in de bovenstaande tabel weergegeven en hebben betrekking op het boekjaar 2018. Verschillen met het verloopoverzicht zijn te verklaren door mutaties in het resultaat uit voorgaande boekjaren.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2018**ACTIVA****4. Voorraden***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Medische middelen	3.331	2.523
Leenemballage	45	45
Overige middelen	274	307
Af: incourante voorraden	0	0
Totaal voorraden	3.650	2.875

Toelichting:

De voorraad medische middelen stijgt door het in kaart brengen en waarderen van de voorraden Cardiologie en Radiologie op de OK vanwege het convenant medische technologie en wetgeving implantaatregistratie en gewenst inzicht in de kosten en sturing op de voorraden. Per 31 december 2018 wordt er geen incourantheid op de voorraden verwacht.

5. Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten*De specificatie is als volgt:*

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten gereguleerd segment	56.788	58.973
Onderhanden werk GRZ	0	524
Af: ontvangen voorschotten	-43.253	-40.005
Totaal onderhanden werk	13.535	19.492

Toelichting:

De bevoorschotting stijgt door vernieuwde bevoorschottingsafspraken met enkele zorgverzekeraars.

6. Vorderingen uit hoofde van financieringstekort en schulden uit hoofde van financieringsoverschot

	t/m 2015	2016	2017	2018	totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Saldo per 1 januari	-315	-270	329	130	-315
Financieringsverschil boekjaar	45	391	-74	-41	321
Correcties voorgaande jaren	0	208	-125	367	450
Betalingen/ontvangsten	0	0	0	0	0
Subtotaal mutatie boekjaar	45	599	-199	326	771
Saldo per 31 december	-270	329	130	456	456

Stadium van vaststelling (per erkenning):

c c c a

a= interne berekening

b= overeenstemming met zorgverzekeraars

c= definitieve vaststelling NZa

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Waarvan gepresenteerd als:		
- vorderingen uit hoofde van financieringstekort	456	130
- schulden uit hoofde van financieringsoverschot	0	0
	456	130

Toelichting:

In het kader van de nacalculatie van het WLZ budget verwacht Verpleeghuis Nebo ultimo 2018 een nog te vorderen saldo van € 456.000 met het Zorgkantoor.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2018**ACTIVA****7. Debiteuren en overige vorderingen***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Vorderingen op debiteuren	32.823	34.628
Nog te factureren omzet DBC's / DBC-zorgproducten	28.726	44.858
Nog te factureren omzet GRZ	426	445
Af: ontvangen voorschotten NTF	0	-1.668
Af: Te vorderen / betalen uit hoofde van contracten	-3.287	-21.701
Vooruitbetaalde bedragen:		
Vooruitbetaalde bedragen	5.117	3.412
Nog te ontvangen bedragen:		
Nog te ontvangen bedragen	0	0
Overige overlopende activa:		
Overige vorderingen	7.881	6.794
Totaal debiteuren en overige vorderingen	<u>71.686</u>	<u>66.768</u>

Toelichting:

De post Vorderingen op debiteuren en Nog te factureren zijn gedaald door een verbeterd facturatie- en inningsproces.

Het ontvangen voorschot NTF is in 2018 verrekend met de betreffende Zorgverzekeraar.

Aan Zorgverzekeraars zijn terugbetalingen gedaan over de schadelastjaren 2015-2017 voor in totaal € 19,8 mln. Hierdoor daalt de post 'Te vorderen / betalen uit hoofde van contracten'.

De post Overige vorderingen bestaat uit een nog te ontvangen bijdrage voor de (medische) vervolgoedingen, een nog te ontvangen bedrag inzake de compensatieregeling langdurig zieken en een vordering eigen behoud MediRisk op het MSB.

Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan een jaar.

9. Liquide middelen*De specificatie is als volgt:*

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Bankrekeningen	52.141	41.337
Kassen	33	30
Totaal liquide middelen	<u>52.174</u>	<u>41.367</u>

Toelichting:

Liquide middelen bestaan uit kas en banktegoeden met een looptijd korter dan twaalf maanden. De liquide middelen zijn vrij opneembaar.

Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

De liquide middelen stijgen door een verbeterd facturatie- en inningsproces, het later realiseren van investeringsuitgaven en het aantrekken van nieuwe financiering.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2018**PASSIVA****10. Groepsvermogen***Het groepsvermogen bestaat uit de volgende componenten:*

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Kapitaal	1.336	1.336
Bestemmingsreserves	355	355
Bestemmingsfondsen	-7.420	-7.541
Algemene en overige reserves	168.357	166.234
Aandeel derden	585	531
Totaal groepsvermogen	163.213	160.915

Kapitaal*Het verloop is als volgt weer te geven:*

	Saldo per 1-jan-18	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-18
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Kapitaal	1.336	0	0	1.336
Totaal kapitaal	1.336	0	0	1.336

Bestemmingsreserves*Het verloop is als volgt weer te geven:*

	Saldo per 1-jan-18	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-18
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Bestemmingsreserves:				
Reserve bond medische specialisten	355	0	0	355
Totaal bestemmingsreserves	355	0	0	355

Bestemmingsfondsen*Het verloop is als volgt weer te geven:*

	Saldo per 1-jan-18	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-18
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Bestemmingsfondsen:				
Egalisatie afschrijvingen	268	0	0	268
Reserve aanvaardbare kosten	-7.809	121	0	-7.688
Totaal bestemmingsfondsen	-7.541	121	0	-7.420

Algemene en overige reserves*Het verloop is als volgt weer te geven:*

	Saldo per 1-jan-18	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-18
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Algemene reserves:				
Algemene reserves	165.940	1.523	-600	168.063
Overige reserves:				
Diakonia (voormalig pensioen)	294	0	0	294
Totaal algemene en overige reserves	166.234	1.523	-600	168.357

Toelichting:**Kapitaal:**

Het kapitaal is gevormd vanuit ziekenhuis Bronovo (€ 0,99 mln.) en vanuit Verpleeghuis Nebo (€ 0,35 mln.). In 2018 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Bestemmingsreserves:**Reserve Bond Medisch Specialisten**

De Bond Medisch Specialisten heeft in 2001 haar activiteiten beëindigd. Het batige saldo heeft de bond in 2008 aan de ziekenhuizen gedoneerd. De gelden dienen te worden aangewend voor opleiding en onderzoek door medisch specialisten en arts-assistenten.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2018**PASSIVA****Toelichting (vervolg):****Bestemmingsfondsen:****Reserve aanvaardbare kosten**

De Reserve Aanvaardbare Kosten heeft betrekking op het Verpleeghuis Nebo en is door verliezen uit het verleden negatief. De mutatie in 2018 bestaat uit een toevoeging in het kader van de resultaatbestemming ad. € 0,12 mln. van Nebo.

Egalisatie afschrijvingen

De egalisatie afschrijvingen bestaat uit het verschil tussen de werkelijke afschrijvingen en de toegekende bedragen voor het Verpleeghuis Nebo in het kader van de WLZ. In 2018 zijn er geen onttrekkingen en dotaties geweest.

Algemene en overige reserves:**Algemene Reserve**

De winst wordt toegevoegd aan de algemene reserves. De mutatie in 2018 bestaat uit een toevoeging in het kader van de resultaatbestemming ad. € 1,5 mln.

Het Expertisecentrum EiB Den Haag BV heeft een agiostorting van € 600.000 ontvangen in 2018. Binnen HMC wordt deze reserve verantwoord onder de algemene reserve.

Overige reserves

De reserve Diakonia is ten behoeve van de verplichting die het HMC heeft in het bijdragen aan de uitvaart van verbonden diaconessen. In 2018 zijn er geen onttrekkingen en dotaties geweest.

Overzicht van het totaalresultaat van de instelling

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Geconsolideerd netto-resultaat (na belastingen) toekomend aan de instelling	1.644	2.606
Herwaardering materiële vaste activa	0	0
Afwaardering/herwaardering financiële vaste activa	0	0
Af: Gerealiseerde herwaardering ten laste van het eigen vermogen	0	0
Totaal van de rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen van de instelling als onderdeel van het groepsvermogen	0	0
Totaalresultaat van de instelling	<u>1.644</u>	<u>2.606</u>

11. Voorzieningen

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 1-jan-18	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Saldo per 31-dec-18
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Jubilea	1.350	442	43	33	1.716
Reorganisatievoorziening	3.410	1.664	1.444	820	2.810
Voorziening CAO Levensfase	1.230	0	943	3	284
Giftenfonds	2	0	2	0	0
Voorziening MediRisk eigen behoud	2.053	1.779	258	0	3.574
Totaal voorzieningen	<u>8.045</u>	<u>3.885</u>	<u>2.690</u>	<u>856</u>	<u>8.384</u>

Toelichting in welke mate (het totaal van) de voorzieningen als langlopend moeten worden beschouwd:

	31-dec-18
	€ 1.000
Kortlopend deel van de voorzieningen (< 1 jr.)	2.101
Langlopend deel van de voorzieningen (> 1 jr.)	6.283
hiervan > 5 jaar	0

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2018**PASSIVA****Toelichting per categorie voorziening:**Jubilea

Voor toekomstige jubileumuitkeringen is conform de geldende regelgeving een voorziening gevormd. Per ultimo 2018 bedraagt de voorziening ca. € 1,7 mln.

Reorganisatievoorziening

De reorganisatievoorziening bedraagt ca. € 2,8 mln. ten behoeve van de ontvlechting van Lab West BV en afvloeiingskosten personeel HMC. De dotaties in 2018 zijn gedaan op basis van de daarvoor in 2018 geformuleerde planvorming omtrent de herstructurering van HMC.

Voorziening CAO Levensfase

De voorziening persoonlijk budget levensfase (PBL) betreft een voorziening uit hoofde van een CAO verplichting in het kader van de overgangsregeling 45+. Het persoonlijk budget levensfase kwalificeert als een beloning met opbouw van rechten. In 2018 is deze voorziening herberekend, hetgeen resulteert in een voorziening van € 0,3 mln.

Voorziening MediRisk eigen behoud

Met ingang van 2016 heeft MediRisk er voor gekozen om de (medische) aansprakelijkheid alleen nog te verzekeren op basis van een stop-loss dekking. Voor HMC betekent dit dat het totaal van alle schades aangemeld in een jaar tot een bepaald bedrag volledig voor rekening van het HMC komt. Indien het totaal aan schades boven dit bedrag uit komt is er dekking vanuit de verzekeraar MediRisk. Aangezien pas na een aantal jaren de omvang van het schadebedrag over een jaar is vast te stellen, wordt er een voorziening opgenomen ter hoogte van het maximum van het eigen risico per jaar onder de stop-loss dekking. Ultimo 2018 bedraagt deze voorziening ca. € 3,5 mln.

12. Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)

De specificatie is als volgt:

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Schulden aan banken	119.987	123.186
Overige langlopende schulden	948	936
Totaal langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	<u>120.935</u>	<u>124.122</u>

Het verloop is als volgt weer te geven:

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 1 januari	135.510	113.861
Bij: nieuwe leningen	10.000	33.000
Af: aflossingen	12.699	11.351
Stand per 31 december	<u>132.811</u>	<u>135.510</u>
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	12.824	12.324
Stand langlopende schulden per 31 december	<u>119.987</u>	<u>123.186</u>

Toelichting in welke mate (het totaal van) de langlopende schulden als langlopend moeten worden beschouwd:

Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jr.), aflossingsverplichtingen	12.824	12.324
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jr.) (balanspost)	119.987	123.186
hiervan > 5 jaar	76.200	78.631

Toelichting:

Voor een nadere toelichting op de langlopende schulden wordt verwezen naar de bijlage overzicht langlopende schulden 6.1.9. De aflossingsverplichtingen komend boekjaar zijn verantwoord onder de kortlopende schulden. In januari 2018 is een nieuwe lening aangetrokken bij de ING. Per kwartaal wordt hierop afgelost.

De post overige langlopende schulden betreft de leasecomponent van het met Roche afgesloten contract per 1 maart 2014 voor de duur van 10 jaar voor de inrichting van de laboratoria van Lab West BV.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2018**PASSIVA****13. Overige kortlopende schulden***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Crediteuren	15.691	18.713
Aflossingsverplichtingen langlopende leningen	12.824	12.483
Aflossingsverplichtingen roll-over lening	0	0
Belastingen en sociale premies	10.457	11.066
Schulden terzake pensioenen	498	275
Nog te betalen salarissen	1.396	1.494
Vakantiegeld	7.355	7.463
Vakantiedagen	4.120	3.676
CAO levensfase	16.403	15.505
Nog te betalen kosten:		
Interest leningen	864	960
Overige schulden:		
Te verrekenen met Medische Specialisten	5.356	4.774
Vennootschapsbelasting	96	79
Overige overlopende passiva:		
Overige kortlopende schulden	17.412	16.394
Totaal overige kortlopende schulden	<u>92.472</u>	<u>92.882</u>

Toelichting:

De aflossingsverplichting langlopende schulden neemt toe door het aantrekken van een nieuwe lening.

De belastingen en sociale premies betreffen de nog te betalen loonheffing en lasten over de periode december 2018.

Het te verrekenen bedrag met Medisch Specialisten betreft het nog te betalen bedrag over 2018.

De toename van de overige kortlopende schulden wordt veroorzaakt door boeking van een terug te betalen bedrag voor belconsulten aan Zorgverzekeraars. Daarnaast staan hier bedragen voor nog te ontvangen contractfacturen en facturen die betrekking hebben op 2018 maar geboekt zijn in januari 2019 en verder nog te betalen bedragen aan onder meer de deelneming EiB BV.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2018

PASSIVA

14. Financiële instrumenten

Toelichting:

Algemeen

HMC maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de instelling blootstellen aan markt- en/of kredietrisico's. Deze betreffen financiële instrumenten die in de balans zijn opgenomen. Daarnaast maakt HMC gebruik van afgeleide financiële instrumenten om de renterisico's af te dekken.

HMC handelt niet in deze financiële instrumenten en heeft procedures en gedragslijnen om de omvang van het kredietrisico bij elke tegenpartij of markt te beperken. Bij het niet nakomen door een tegenpartij van aan HMC verschuldigde betalingen blijven eventuele daaruit voortvloeiende verliezen beperkt tot de marktwaarde van de desbetreffende instrumenten. De contractwaarde of fictieve hoofdsommen van de financiële instrumenten zijn slechts een indicatie van de mate waarin van dergelijke financiële instrumenten gebruik wordt gemaakt en niet van het bedrag van de krediet- of marktrisico's.

Kredietrisico

De vorderingen op debiteuren zijn voor circa 82% geconcentreerd bij zorgverzekeraars.

Renterisico en kasstroomrisico

HMC loopt renterisico over eventuele veranderingen in de marktwaarde van opgenomen en uitgegeven leningen. Bij enkele leningen is sprake van een vast rentepercentage over de gehele looptijd. Hierdoor is er geen sprake van een renterisico op deze leningen. Andere leningen hebben een vast rentepercentage dat tussentijds moet worden herzien. Om het renterisico op deze leningen te beperken hanteert HMC als uitgangspunt dat in enig jaar voor maximaal 20% van de leningenportefeuille de rente opnieuw mag worden vastgesteld. De leningen worden in principe aangehouden tot het einde van de looptijd. Tenslotte heeft HMC leningen met een variabel rentepercentage. Het beleid hierbij is om, afhankelijk van de rentevisie, afgeleide financiële instrumenten te gebruiken om (tussentijdse) rentefluctuaties te beheersen.

Sinds 2006 maakt HMC gebruik van rentederivaten om opwaartse renterisico's af te dekken. Ultimo 2018 heeft HMC geen renteswap meer in portefeuille omdat de laatste renteswap per 15 december 2018 is geëindigd. Er is nog geen nieuwe renteswap aangetrokken ter dekking van het opwaartse renterisico van de 3-maands Euribor van de Euroflex lening bij de ING uit december 2008.

15. Niet in de balans opgenomen verplichtingen en niet in de balans opgenomen activa

Aansprakelijkheid bij een fiscale eenheid

HMC vormt met West End Facility BV een fiscale eenheid voor de omzetbelasting en staat aan het hoofd hiervan. Op grond van de Invorderingswet zijn HMC en de met haar gevoegde dochteronderneming ieder hoofdelijk aansprakelijk voor ter zake door de combinatie verschuldigde belasting.

PET/CT scan

De vier ziekenhuizen welke samen de coöperatie vormden, Medisch Centrum Haaglanden, Bronovo ziekenhuis, Groene Hart Ziekenhuis en 't Lange Land Ziekenhuis, hebben gezamenlijk een PET/CT scan aangeschaft. Deze PET/CT scan is de tweede helft van 2010 geplaatst op de Bleulandlocatie van het Groene Hart Ziekenhuis in Gouda. Het HMC heeft een afname garantie verstrekt tot 2019. Ultimo 2018 bedraagt de hieruit voortvloeiende verplichting € 0,7 mln.

St Jacobusstichting

HMC heeft op 29 oktober 2018 met de St Jacobusstichting een overeenkomst gesloten waarbij de St Jacobusstichting vanaf 2018 een microscoop om niet ter beschikking stelt aan HMC voor de behandeling van intra-axiale hersentumoren. HMC dient per 2022 jaarlijks 250 patiënten te behandelen. Wanneer dit aantal niet wordt behaald dient HMC de apparatuur tegen de dan geldende boekwaarde van € 203.251 over te nemen van de St Jacobusstichting. HMC verwacht de apparatuur niet te hoeven overnemen.

HMC heeft op 29 oktober 2018 met de St Jacobusstichting een overeenkomst gesloten waarbij de St Jacobusstichting vanaf 2018 een Neuro-angiostatief om niet ter beschikking stelt aan HMC voor de behandeling van acute neurovasculaire aandoeningen. HMC dient per 2023 jaarlijks 950 patiënten te behandelen. Wanneer dit aantal niet wordt behaald dient HMC de apparatuur tegen de dan geldende boekwaarde van € 470.079 over te nemen van de St Jacobusstichting. HMC verwacht de apparatuur niet te hoeven overnemen.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2018**PASSIVA**Zekerheden

HMC heeft aan de ING Bank, De Nederlandse Staat en het Waarborgfonds voor de Zorgsector een positieve hypotheekverklaring afgegeven. Aan de ING Bank is daarnaast eveneens een negatieve pledge/pari passu en cross default verklaring afgegeven. Verder zijn de vorderingen verpand aan de ING Bank.

In 2016 is op verzoek van het Waarborgfonds hypotheek gevestigd op het onroerend goed van Westeinde, Antoniushove, Bronovo en Nebo inclusief verpanding van de hierin aanwezige roerende zaken ten behoeve van de ING Bank, de Nederlandse Staat en het Waarborgfonds voor een totaalbedrag van € 167 mln. In de hypotheek is niet betrokken het H-gebouw, kadastraal bekend onder L12091.

De totale kredietfaciliteit bij de ING Bank bedraagt per 31 december 2018 € 76.000.000.

HMC heeft aan ABN AMRO een borgstelling afgegeven van € 2.175.000 ter meerdere zekerheid voor de financiering van de (ver-)nieuwbouw van de Apotheek Haagse Ziekenhuizen.

Obligoverplichtingen Waarborgfonds

In 2018 is geen lening toegevoegd aan de geborgde leningen bij het Waarborgfonds. De obligoverplichting van 3% over de geborgde restschuld bedraagt ca. € 2,37 mln. Het obligo wordt slechts ingeroepen in het uitzonderlijke geval dat het waarborgfonds voor de zorgsector over onvoldoende vermogen beschikt.

Huur ruimten derden

Er is sprake van verplichtingen uit hoofde van lopende huurcontracten voor diverse poliklinieken, bedrijfsruimten en een aantal woningen in Hubertusstaete. Ultimo boekjaar zijn de verplichtingen als volgt te specificeren:

	€ 1.000
Binnen één jaar	732
Tussen één en vijf jaar	2.785
Meer dan vijf jaar	658

Door deelnemingen worden de volgende ruimten gehuurd van HMC:

- Begane grond in de centrale hal locatie HMC Westeinde door Express-so BV;
- Begane grond in de centrale hal locatie HMC Antoniushove door Express-so BV;
- Begane grond in de centrale hal locatie HMC Westeinde door Apotheek MCH Lijnbaan BV;
- Bedrijfsruimte aan de Bronovolaan 5 locatie HMC Bronovo door Expertisecentrum EIB Den Haag BV.

Met de firma ISS Facility Services is een overeenkomst gesloten voor het uitbaten van het restaurant op locatie Bronovo.

Ten behoeve van de magazijnruimte Zinkwerf in Den Haag heeft HMC een bankgarantie verstrekt van € 36.202.

Met betrekking tot het wassen door derden en het gebruik van kopieerfaciliteiten zijn meerjarige overeenkomsten afgesloten. De verplichtingen voor de kopieerfaciliteiten bedragen voor de periode 2018 tot en met 2022 in totaal € 0,6 mln. plus een bedrag per kopie. De verplichtingen voor het wassen door derden zijn gebaseerd op een tarief per te reinigen artikel voor de periode 2018 tot 2021 en zijn in Coöperatie verband overeengekomen.

Verhuur ruimten derden

Er is sprake van verplichtingen uit hoofde van lopende verhuurcontracten voor diverse poliklinieken en bedrijfsruimten. Ultimo boekjaar zijn de verplichtingen als volgt te specificeren:

	€ 1.000
Binnen één jaar	1.738
Tussen één en vijf jaar	9.232
Meer dan vijf jaar	0

Macrobeheersingsinstrument

Het macrobeheersingsinstrument (MBI) kan door de minister van VWS worden ingezet bij overschrijdingen van het macrokader zorg. Het MBI is uitgewerkt in de Aanwijzing macrobeheersmodel instellingen voor medisch specialistische zorg. Inzet van het MBI betekent een terugvordering bij instellingen voor medisch specialistische zorg. Jaarlijks wordt door de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) ambtshalve een MBI-omzetplafond vastgesteld. Tevens wordt door de NZa jaarlijks een omzetplafond per instelling vastgesteld, die afhankelijk is van de realisatie van het MBI-omzetplafond van alle instellingen gezamenlijk. Deze vaststelling vindt plaats nadat door de Minister van VWS de overschrijding van het MBI-omzetplafond uiterlijk vóór 1 december van het opvolgend jaar is gecommuniceerd. Bij circulaire van 19 november 2018 heeft de NZa aangegeven dat het macrobeheersingsinstrument voor de jaren 2015, 2016 en 2017 niet wordt toegepast.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2018

PASSIVA

Voor 2018 is het MBI-omzetplafond door de NZa vastgesteld op € 22,542 mln. (prijsniveau 2017). Bij het opstellen van de jaarrekening 2018 is niet bekend of sprake is van een overschrijding van het MBI-omzetplafond over 2018.

HMC is niet in staat een betrouwbare inschatting te maken of er uiteindelijk sprake zal zijn van een daadwerkelijke verplichting voor de instelling voortkomende uit het MBI. Hierdoor is deze mogelijke verplichting niet tot uitdrukking gebracht in de balans per 31 december 2018.

Mocht het MBI worden ingezet, dan zal de macro-overschrijding worden verhaald op individuele zorginstellingen naar rato van de gerealiseerde omzet (waarop het MBI van toepassing is).

6.1.6 MUTATIEOVERZICHT IMMATERIELE VASTE ACTIVA

	Kosten op- richting en uitgifte van aandelen	Kosten van ontwikkeling	Kosten van concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom	Kosten van goodwill die van derden is verkregen	Vooruitbe- talingen op immateriële activa	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 1 januari 2018						
- aanschafwaarde	0	2.303	0	194	0	2.497
- cumulatieve afschrijvingen	0	329	0	0	0	329
Boekwaarde per 1 januari 2018	<u>0</u>	<u>1.974</u>	<u>0</u>	<u>194</u>	<u>0</u>	<u>2.168</u>
Mutaties in het boekjaar						
- investeringen	0	666	0	359	0	1.025
- afschrijvingen	0	519	0	3	0	522
- bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0
- terugname bijz. waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0
- <i>terugname geheel afgeschreven activa</i>						
.aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
- <i>desinvesteringen</i>						
aanschafwaarde	0	0	0	194	0	194
cumulatieve afschrijvingen	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
per saldo	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>194</u>	<u>0</u>	<u>194</u>
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	<u>0</u>	<u>147</u>	<u>0</u>	<u>162</u>	<u>0</u>	<u>309</u>
Stand per 31 december 2018						
- aanschafwaarde	0	2.969	0	359	0	3.328
- cumulatieve afschrijvingen	0	848	0	3	0	851
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>0</u>	<u>2.121</u>	<u>0</u>	<u>356</u>	<u>0</u>	<u>2.477</u>
<i>Afschrijvingspercentage</i>		14,30%		10%		

6.1.7 MUTATIEOVERZICHT MATERIELE VASTE ACTIVA

	Bedrijfs- gebouwen en terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen, technische en administratieve uitrusting	Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	Niet aan het bedrijfsproces dienstbare materiële activa	Totaal	Deel- nemingen	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 1 januari 2018								
- aanschafwaarde	316.507	63.870	115.039	1.692	0	497.108	6.637	503.745
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	155.949	31.802	62.524	0	0	250.275	4.815	255.090
Boekwaarde per 1 januari 2018	160.558	32.068	52.515	1.692	0	246.833	1.822	248.655
Mutaties in het boekjaar								
- investeringen	6.539	2.798	11.043	-734	0	19.646	285	19.931
- herwaarderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
- afschrijvingen	12.941	3.973	13.903	0	0	30.817	435	31.252
- bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
- terugname bijz. waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>- terugname geheel afgeschreven activa</i>								
.aanschafwaarde	3.451	16.062	15.680	0	0	35.193	0	35.193
.cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve afschrijvingen	3.451	16.062	15.680	0	0	35.193	0	35.193
<i>- desinvesteringen</i>								
aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0	2.947	2.947
cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0	2.947	2.947
per saldo	0	0	0	0	0	0	0	0
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	-6.402	-1.175	-2.860	-734	0	-11.171	-150	-11.321
Stand per 31 december 2018								
- aanschafwaarde	319.595	50.606	110.402	958	0	481.561	3.975	485.536
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	165.439	19.713	60.747	0	0	245.899	2.303	248.202
Boekwaarde per 31 december 2018	154.156	30.893	49.655	958	0	235.662	1.672	237.334
<i>Afschrijvingspercentage</i>	diverse	diverse	diverse	diverse	diverse		diverse	

6.1.8 MUTATIEOVERZICHT FINANCIELE VASTE ACTIVA

	Deelnemingen in groeps- maatschappijen	Deelnemingen in overige verbonden maatschappijen	Vorderingen op groeps- maatschappijen	Leningen	Andere deelnemingen	Vorderingen op participanten en op maatschappijen waarin wordt deelgenomen	Overige effecten	Vordering op grond van compensatie regeling	Overige vorderingen financiële vaste activa	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Boekwaarde per 1 januari 2018	990	0	0	2.567	0	0	0	0	952	4.509
Kapitaalstortingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat deelnemingen	-34	0	0	0	0	0	0	0	0	-34
Ontvangen dividend	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Acquisities van deelnemingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nieuwe/vervallen consolidaties	-766	0	0	0	0	0	0	0	0	-766
Verstrekte leningen / verkregen effecten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangen dividend / aflossing leningen	21	0	0	-4	0	0	0	0	-13	4
(Terugname) waardeverminderingen	-21	0	0	0	0	0	0	0	0	-21
Amortisatie (dis)agio	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>190</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>2.563</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>939</u>	<u>3.692</u>
Som waardeverminderingen										0

6.1.9 Overzicht langlopende schulden ultimo 2018

Leninggever	Afsluit- datum	Hoofdsom	Totale loop-tijd	Soort lening	Werke- lijke- rente	Restschuld 31 december 2017	Nieuwe leningen in 2018	Aflossing in 2018	Restschuld 31 december 2018	Restschuld over 5 jaar	Resterende looptijd in jaren eind 2018	Aflos- sings- wijze	Aflossing 2019	Gestelde zekerheden
		€ 1.000			%	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000			€ 1.000	
Bank Nederlandse Gemeenten	30-mrt-01	5.445	20	onderhands	0,170%	1.090	0	272	818	0	3	lineair	272	2)
Nederlandse Waterschapsbank	30-mrt-01	5.445	20	onderhands	4,320%	1.090	0	272	818	0	3	lineair	272	2)
Nederlandse Waterschapsbank	30-mrt-01	5.445	20	onderhands	4,270%	1.090	0	272	818	0	3	lineair	272	2)
Nederlandse Waterschapsbank	15-nov-01	5.899	20	onderhands	2,710%	1.180	0	295	885	0	3	lineair	295	2)
Nederlandse Waterschapsbank	24-jan-02	5.899	20	onderhands	0,110%	1.475	0	295	1.180	0	4	lineair	295	2)
Nederlandse Waterschapsbank	15-aug-02	7.000	25	onderhands	1,180%	2.800	0	280	2.520	1.120	9	lineair	280	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-aug-02	6.000	25	onderhands	3,640%	2.400	0	240	2.160	960	9	lineair	240	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	13-aug-02	7.000	25	onderhands	0,650%	2.800	0	280	2.520	1.120	9	lineair	280	2)
Nederlandse Waterschapsbank	14-nov-03	7.000	20	onderhands	2,340%	2.100	0	350	1.750	0	5	lineair	350	2)
Nederlandse Waterschapsbank	14-nov-03	7.000	20	onderhands	1,110%	2.100	0	350	1.750	0	5	lineair	350	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-jun-04	4.254	15	onderhands	4,025%	566	0	284	282	0	1	lineair	284	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	21-jun-04	3.630	16	onderhands	4,155%	680	0	227	453	0	2	lineair	227	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-aug-04	2.553	15	onderhands	4,475%	341	0	170	171	0	1	lineair	170	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-sep-04	2.553	15	onderhands	4,313%	341	0	170	171	0	1	lineair	170	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	20-jan-05	2.118	14	onderhands	3,950%	303	0	151	152	0	1	lineair	151	1)
Nederlandse Waterschapsbank	20-jan-05	1.059	14	onderhands	3,810%	150	0	76	74	0	1	lineair	76	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-feb-05	3.403	15	onderhands	3,898%	680	0	227	453	0	2	lineair	227	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	21-feb-05	794	14	onderhands	3,620%	113	0	57	56	0	1	lineair	57	1)
Nederlandse Waterschapsbank	18-sep-06	12.000	20	onderhands	2,990%	5.400	0	600	4.800	1.800	8	lineair	600	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	18-sep-06	14.000	20	onderhands	1,700%	6.300	0	700	5.600	2.100	8	lineair	700	2)
ING Bank	15-dec-08	35.000	20	euroflex	1,800%	19.250	0	1.750	17.500	8.750	10	lineair	1.750	3)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-apr-02	3.491	30	onderhands	3,570%	1.747	0	116	1.631	1.051	14	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	3-jun-02	3.491	30	onderhands	3,160%	1.746	0	116	1.630	1.050	14	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	22-okt-02	3.491	30	onderhands	3,670%	1.743	0	117	1.626	1.041	14	lineair	117	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-dec-02	3.490	30	onderhands	2,670%	1.746	0	116	1.630	1.050	14	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-jul-03	5.236	30	onderhands	3,300%	2.791	0	175	2.616	1.741	15	lineair	175	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	14-mrt-03	3.490	30	onderhands	2,700%	1.863	0	116	1.747	1.167	15	lineair	116	1)
Nederlandse Waterschapsbank	1-dec-11	15.000	15	onderhands	0,570%	9.000	0	1.000	8.000	3.000	8	lineair	1.000	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-sep-03	10.000	40	onderhands	4,770%	6.500	0	250	6.250	5.000	25	lineair	250	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-sep-03	5.000	20	onderhands	4,495%	1.500	0	250	1.250	0	5	lineair	250	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	30-nov-15	15.000	30	onderhands	1,790%	14.000	0	500	13.500	11.000	27	lineair	500	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	30-nov-15	6.000	15	onderhands	0,430%	5.200	0	400	4.800	2.800	12	lineair	400	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	25-apr-16	3.000	15	onderhands	0,965%	2.800	0	200	2.600	1.600	13	lineair	200	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	25-jan-17	18.000	20	onderhands	1,169%	18.000	0	900	17.100	12.600	19	lineair	900	2)
ING Bank	1-mei-17	15.000	10	onderhands	1,900%	14.625	0	750	13.875	10.125	9	lineair	750	3)
ING Bank	1-jan-18	10.000	8	onderhands	1,900%	0	10.000	375	9.625	7.125	8	lineair	500	3)
Totaal		263.186				135.510	10.000	12.699	132.811	76.200			12.824	

Gestelde zekerheid:

1) Rijksgarantie

2) Waarborgfonds

3) Hypotheek op het onroerend goed aan de Burgemeester Banninglaan in Leidschendam, aan de Lijnbaan in Den Haag, aan de Bronovolaan in Den Haag, aan het Floris Arntzeniusplantsoen in Den Haag en aan de Hofcampweg in Wassenaar.

Er zijn geen schulden in rang achtergesteld bij andere schulden. Voor de hypotheek hebben het Waarborgfonds voor de Zorgsector, de ING Bank en de Nederlandse Staat een positie die gelijk in rang is. In 2016 is ter meerdere zekerheid hypotheekrecht op het onroerend goed aan de Burgemeester Banninglaan in Leidschendam, aan de Lijnbaan, aan de Bronovolaan/Hogenhoucklaan en aan het Floris Arntzeniusplantsoen in Den Haag en aan de Hofcampweg in Wassenaar verstrekt aan het Waarborgfonds, de ING Bank en de Nederlandse Staat voor een bedrag van € 167 mln.

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING**6.1.10.1 GESEGMENTEERDE RESULTATENREKENING OVER 2018****SEGMENT 1 Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum**

	<u>2018</u> <u>€ 1.000</u>	<u>2017</u> <u>€ 1.000</u>
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Opbrengsten zorgprestaties (en maatschappelijke ondersteuning)	419.053	404.998
Subsidies	22.914	24.071
Overige bedrijfsopbrengsten	29.094	29.115
Som der bedrijfsopbrengsten	<u>471.061</u>	<u>458.184</u>
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	242.033	242.453
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	31.067	28.526
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	0	0
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	55.639	55.352
Overige bedrijfskosten	137.343	125.501
Som der bedrijfslasten	<u>466.082</u>	<u>451.832</u>
BEDRIJFSRESULTAAT	4.979	6.352
Financiële baten en lasten	-2.939	-2.886
Resultaat aandeel derden	-306	-130
RESULTAAT BOEKJAAR VOOR BELASTINGEN	<u>1.734</u>	<u>3.336</u>
Belastingen	-211	-140
RESULTAAT BOEKJAAR NA BELASTINGEN	<u>1.523</u>	<u>3.196</u>
RESULTAATBESTEMMING		
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>	<u>2018</u> <u>€ 1.000</u>	<u>2017</u> <u>€ 1.000</u>
Toevoeging/(onttrekking):		
Bestemmingsfonds aanvaardbare kosten	0	0
Algemene / overige reserves	1.523	3.196
	<u>1.523</u>	<u>3.196</u>

6.1.10.1 GESEGMENTEERDE RESULTATENREKENING OVER 2018**SEGMENT 2 Verpleeghuis Nebo**

	<u>2018</u> € 1.000	<u>2017</u> € 1.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Opbrengsten zorgprestaties (en maatschappelijke ondersteuning)	9.283	9.440
Subsidies	0	117
Overige bedrijfsopbrengsten	306	275
Som der bedrijfsopbrengsten	<u>9.589</u>	<u>9.832</u>
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	6.642	7.570
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	706	704
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	0	0
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	0	0
Overige bedrijfskosten	1.642	1.656
Som der bedrijfslasten	<u>8.990</u>	<u>9.930</u>
BEDRIJFSRESULTAAT	599	-98
Financiële baten en lasten	-478	-492
Resultaat aandeel derden	0	0
RESULTAAT BOEKJAAR	<u>121</u>	<u>-590</u>
Belastingen	0	0
RESULTAAT BOEKJAAR	<u>121</u>	<u>-590</u>
RESULTAATBESTEMMING		
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>	<u>2018</u> € 1.000	<u>2017</u> € 1.000
Toevoeging/(onttrekking):		
Bestemmingsfonds aanvaardbare kosten	0	0
Algemene / overige reserves	121	-590
	<u>121</u>	<u>-590</u>

6.1.10.2 AANSLUITING TOTAAL RESULTAAT MET RESULTAAT SEGMENTEN

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
	<u>€ 1.000</u>	<u>€ 1.000</u>
Resultaat volgens gesegmenteerde resultatenrekeningen:		
SEGMENT 1 Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum	1.523	3.196
SEGMENT 2 Verpleeghuis Nebo	121	-590
	<u>1.644</u>	<u>2.606</u>
Resultaat volgens geconsolideerde resultatenrekening	<u>1.644</u>	<u>2.606</u>

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2018**BATEN****16. Opbrengsten zorgprestaties (en maatschappelijke ondersteuning)***De specificatie is als volgt:*

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
	<u>€ 1.000</u>	<u>€ 1.000</u>
Opbrengsten zorgverzekeringswet (exclusief subsidies)	423.713	411.754
Overige zorgprestaties	4.623	2.684
Totaal	<u>428.336</u>	<u>414.438</u>

Toelichting:

De Opbrengsten zorgverzekeringswet nemen toe door betere contractafspraken voor 2018 (onder meer nacalculatie DGM en vergoeding van geleverde zorg) en indexatie.

De Overige zorgprestaties stijgen door een herrubricering vanuit de overige dienstverlening (poliklinische bevallingen, kaakchirurgie) voor € 0,8 mln. en een toename van de onderlinge dienstverlening met € 1,2 mln.

17. Subsidies*De specificatie is als volgt:*

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
	<u>€ 1.000</u>	<u>€ 1.000</u>
Beschikbaarheidsbijdragen Opleidingen	17.730	18.028
Overige subsidies, waaronder loonkostensubsidies en EU-subsidies	5.184	6.161
Totaal	<u>22.914</u>	<u>24.189</u>

Toelichting:

De subsidies vanuit Beschikbaarheidsbijdragen Opleidingen zijn in 2018 afgenomen. Dit is toe te schrijven aan minder assistenten in opleiding.

De daling van de post 'overige subsidies' is toe te schrijven aan de subsidie 'pilot ziekenhuisartsen in opleiding' (€ 0,6 mln.) en aan de subsidie Sectorplan Zorg en Welzijn.

18. Overige bedrijfsopbrengsten*De specificatie is als volgt:*

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
	<u>€ 1.000</u>	<u>€ 1.000</u>
Overige dienstverlening (waaronder 2e-4e geldstroom UMC's voor onderzoek):		
Overige dienstverlening	3.340	4.079
Overige opbrengsten (waaronder vergoeding voor uitgeleend personeel en verhuur onroerend goed):		
Overige opbrengsten	26.060	25.311
Totaal	<u>29.400</u>	<u>29.390</u>

Toelichting:

De post 'Overige dienstverlening' daalt door de overheveling naar de post 'Overige zorgprestaties' van de poliklinische bevallingen, kaakchirurgie opbrengsten, sportgeneeskunde en opbrengsten fysiotherapie.

De overige opbrengsten stijgen door een hogere doorbelasting van kosten aan het MSB (€ 0,5 mln.) en hogere opbrengsten van de NOK (0,4 mln.).

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2018**LASTEN****19. Personeelskosten***De specificatie is als volgt:*

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Lonen en salarissen	177.298	178.497
Sociale lasten	24.301	24.332
Pensioenpremies	14.665	14.619
Andere personeelskosten:		
Andere persoonsgebonden personeelkosten	9.586	11.862
Subtotaal	<u>225.850</u>	<u>229.310</u>
Personeel niet in loondienst	22.825	20.713
Totaal personeelskosten	<u><u>248.675</u></u>	<u><u>250.023</u></u>
Specificatie aantal personeelsleden in loondienst (in FTE's) per segment per 31 december:		
SEGMENT 1 Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum	3.278	3.291
SEGMENT 2 Verpleeghuis Nebo	100	107
Aantal personeelsleden in loondienst	<u><u>3.378</u></u>	<u><u>3.398</u></u>
Personeel in loondienst deelnemingen (in FTE's) per 31 december	212	210
Totaal aantal personeelsleden op basis van full-time eenheden per 31 december	<u><u>3.590</u></u>	<u><u>3.608</u></u>
Aantal personeelsleden dat buiten Nederland werkzaam is	0	0

Toelichting:

De daling van de post 'lonen en salarissen' wordt veroorzaakt door de opname van een vordering 'compensatieregeling langdurig zieken' en door een daling in het aantal fte. Daarnaast dient rekening gehouden te worden met de jaarlijkse loonstijging in verband met periodieke/structurele verhogingen vanuit de CAO.

De premiedruk bij de pensioenpremies is in 2018 ongewijzigd.

De andere persoonsgebonden personeelskosten dalen door herallocatie van inhuur ICT naar personeel niet in loondienst. De andere persoonsgebonden personeelskosten bestaan uit onder meer gratificaties, opleidingskosten en reiskostenvergoedingen. De kosten van personeel niet in loondienst blijven in 2018 hoog.

20. Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa*De specificatie is als volgt:*

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Afschrijvingen:		
- immateriële vaste activa	522	329
- materiële vaste activa	31.252	28.900
Totaal afschrijvingen	<u><u>31.774</u></u>	<u><u>29.229</u></u>

Toelichting:

De afschrijvingen op immateriële vaste activa nemen toe door investeringen in Hix en goodwill in verband met de overname van de MMB activiteiten van Alrijne Ziekenhuis.

De afschrijvingen op materiële vaste activa nemen toe door een stijging van de ICT investeringen, de ingebruikname van de Neuro-angiokamer op de SEH Westeinde en de versnelde afschrijving van locatie Bronovo.

21. Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa*De specificatie is als volgt:*

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Bijzondere waardeverminderingen van:		
- immateriële vaste activa	0	0
- materiële vaste activa	0	0
Totaal	<u><u>0</u></u>	<u><u>0</u></u>

Toelichting:

Er hebben in 2018 geen bijzondere waardeverminderingen plaatsgevonden.

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2018**LASTEN****22. Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten***De specificatie is als volgt:*

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	55.639	55.352
Totaal	<u>55.639</u>	<u>55.352</u>

Toelichting:

Vanaf 2018 worden de honorariumkosten bepaald als percentage van de opbrengsten Zorgprestaties verminderd met een aantal specifieke posten. De honorariumkosten voor de werkzaamheden voor de EiB worden direct in rekening gebracht bij deze BV. In 2018 heeft een correctie plaatsgevonden over 2017.

23. Overige bedrijfskosten*De specificatie is als volgt:*

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten	10.272	10.264
Algemene kosten	35.469	34.742
Patiënt- en bewonersgebonden kosten	83.197	79.072
Onderhoud en energiekosten		
- Onderhoud	5.299	4.834
- Energiekosten gas	665	672
- Energiekosten stroom	1.735	1.831
- Energie transport en overig	803	762
Subtotaal	<u>8.502</u>	<u>8.099</u>
Huur en leasing	771	1.466
Dotaties dubieuze debiteuren	2.179	1.251
Overige baten en lasten	-1.405	-7.735
Totaal overige bedrijfskosten	<u>138.985</u>	<u>127.159</u>

Toelichting:

De algemene kosten stijgen door een toename van de ICT gerelateerde kosten.

De patiëntgebonden kosten stijgen door een toename van de dure geneesmiddelen (€ 2,5 mln.), implantaten waaronder pacemakers, coils en stents (€ 1,0 mln.), instrumentarium (€ 0,5 mln.) en inflatie.

Huur en leasing daalt door het wegvallen van onder meer de huur voor Martha Flora die in 2017 is beëindigd.

De dotatie dubieuze debiteuren is gestegen door een toename in de benodigde voorziening (€ 0,2 mln.) en meer afboekingen in 2018.

De overige baten dalen doordat in 2017 de verkoop van het Poortgebouw en Westeinde 68 in de cijfers was opgenomen.

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2018**24. Financiële baten en lasten***De specificatie is als volgt:*

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Rentebaten	27	61
Ontvangen dividenden	0	0
Resultaat deelnemingen	0	0
Waardeveranderingen financiële vaste activa en effecten	0	0
Overige opbrengsten financiële vaste activa en effecten	0	0
Subtotaal financiële baten	<u>27</u>	<u>61</u>
Rentelasten	-3.443	-3.439
Resultaat deelnemingen	0	0
Waardeveranderingen financiële vaste activa en effecten	0	0
Geactiveerde rente	0	0
Overige financiële lasten	0	0
Subtotaal financiële lasten	<u>-3.443</u>	<u>-3.439</u>
Totaal financiële baten en lasten	<u><u>-3.416</u></u>	<u><u>-3.378</u></u>

Toelichting:

Onder de financiële baten en lasten vallen de kosten voor langlopende rente, bankrente en overige rentekosten en rentebaten.

25. Resultaat aandeel derden*De specificatie is als volgt:*

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Resultaat aandeel derden	-306	-130
Totaal	<u><u>-306</u></u>	<u><u>-130</u></u>

Toelichting:

Het resultaat aandeel derden per 31 december 2018 betreft hoofdzakelijk uit het resultaat aandeel derden van Apotheek MCH Lijnbaan BV, de deelneming Apotheek Centrum HAP BV (onderdeel van Apotheek MCH Lijnbaan BV).

26. Belastingen*De specificatie is als volgt:*

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Belastingen	211	140
Totaal belastingen	<u><u>211</u></u>	<u><u>140</u></u>

Toelichting:

De belasting over het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening ten bedrage van € 211.000 kan als volgt worden toegelicht:

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Resultaat deelneming uit gewone bedrijfsuitoefening vóór belastingen	953	774
Latente vennootschapsbelasting	-4	0
Acute vennootschapsbelasting huidig boekjaar	208	161
Vennootschapsbelasting voorgaande boekjaren	7	-21
Belastingen resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	<u>211</u>	<u>140</u>

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2018

27. *Bijzondere posten in het resultaat*

Toelichting:

Er zijn geen bijzondere posten in het resultaat voor nadere toelichting.

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2018

28. *Honoraria accountant*

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
De honoraria van de accountant over 2018 zijn als volgt:		
1 Controle van de jaarrekening	121	203
2 Overige controlewerkzaamheden (w.o. Regeling AO/IC en Nacalculatie)	71	19
3 Fiscale advisering	0	0
4 Niet-controlediensten	46	82
Totaal honoraria accountant	<u>238</u>	<u>304</u>

Toelichting:

De honoraria worden verantwoord in het jaar waarop ze betrekking hebben.

29. *Transacties met verbonden partijen*

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de instelling, haar deelnemingen en hun bestuurders en leidinggevende functionarissen.

Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

De bezoldiging van de bestuurders en toezichthouders die in het kader van de WNT verantwoord worden, is opgenomen onder punt 30.

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2018**30. Wet normering topinkomens (WNT) verantwoording**

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op HMC. Het HMC is volgens de WNT (zorg- en jeugdhulp), op basis van een berekende totaalscore van 15, ingedeeld in klasse V.

Voor topfunctionarissen en overige functionarissen geldt een toepasselijke bezoldigingsnorm van € 189.000 in 2018.

De bezoldiging van de functionarissen die over 2017 in het kader van de WNT verantwoord worden, is als volgt:

1. Leidinggevende topfunctionarissen

bedragen x € 1	P.W. Doop	R.M.Y Barge	C. Sterk
Functiegegevens	Voorzitter RvB	Lid RvB	Lid RvB
Aanvang en einde functievervulling in 2018	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	18/6 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 206.066	€ 206.410	€ 87.105
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 11.554	€ 11.554	€ 6.151
Subtotaal	€ 217.620	€ 217.964	€ 93.256
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	€ 189.000	€ 189.000	€ 102.008
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	€ 0	€ 0	€ 0
Totale bezoldiging	€ 217.620	€ 217.964	€ 93.256
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	Overgangsrecht	Overgangsrecht	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2017			
bedragen x € 1	P.W. Doop	R.M.Y Barge	C. Sterk
Functiegegevens	Voorzitter RvB	Lid RvB	Lid RvB
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	
Omvang dienstverband 2017 (als deeltijdfactor in fte)	1	1	
Dienstbetrekking?	ja	ja	
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 205.463	€ 205.815	€ 0
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 11.193	€ 11.193	€ 0
Subtotaal	€ 216.656	€ 217.008	€ 0
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	€ 181.000	€ 181.000	N.v.t.
Totale bezoldiging	€ 216.656	€ 217.008	€ 0

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2018

30. Wet normering topinkomens (WNT) verantwoording

2. Toezichthoudende topfunctionarissen

bedragen x € 1	A.C. Dorland	C.J.H.M. van Laarhoven	R.N. van der Plank	E.M.J. Schoenmaker
Functiegegevens	Voorzitter (lid tot 1/8)	Lid	Lid (wrnd voorzitter tot 1/8)	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2018	1/7 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Bezoldiging				
Totale bezoldiging	€ 5.994	€ 8.462	€ 10.931	€ 8.462
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	€ 13.489	€ 18.900	€ 24.389	€ 18.900
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2017				
bedragen x € 1	A.C. Dorland	C.J.H.M. van Laarhoven	R.N. van der Plank	E.M.J. Schoenmaker
Functiegegevens	Voorzitter (lid tot 1/8)	Lid	Lid (wrnd voorzitter tot 1/8)	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2017		1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Bezoldiging				
Totale bezoldiging	€ 0	€ 8.462	€ 8.462	€ 8.462
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	€ 0	€ 18.100	€ 18.100	€ 18.100

2. Toezichthoudende topfunctionarissen (vervolg)

bedragen x € 1	G.R.J. de Groot	I.D. de Beaufort	A. Bruijntjes	V.W.J.A. van Stijn
Functiegegevens	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2018	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/2 - 31/12	1/2 - 31/12
Bezoldiging				
Totale bezoldiging	€ 8.462	€ 8.462	€ 7.757	€ 7.757
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	€ 18.900	€ 18.900	€ 17.295	€ 17.295
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2017				
bedragen x € 1	G.R.J. de Groot	I.D. de Beaufort	A. Bruijntjes	V.W.J.A. van Stijn
Functiegegevens	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/3 - 31/12	1/4 - 31/12		
Bezoldiging				
Totale bezoldiging	€ 8.462	€ 6.346	€ 0	€ 0
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	€ 18.100	€ 13.637	€ 0	€ 0

6.1.11 ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2018
 (na resultaatbestemming)

	<u>Ref.</u>	<u>31-dec-18</u>	<u>31-dec-17</u>
		€ 1.000	€ 1.000
ACTIVA			
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	1	2.476	1.974
Materiële vaste activa	2	235.662	246.833
Financiële vaste activa	3	5.578	6.456
Totaal vaste activa		<u>243.716</u>	<u>255.263</u>
Vlottende activa			
Vorraden	4	3.376	2.568
Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	5	13.535	19.492
Vorderingen uit hoofde van financieringstekort	6	456	130
Debiteuren en overige vorderingen	7	69.332	65.044
Effecten	8	0	0
Liquide middelen	9	48.060	38.100
Totaal vlottende activa		<u>134.759</u>	<u>125.334</u>
Totaal activa		<u><u>378.475</u></u>	<u><u>380.597</u></u>
	<u>Ref.</u>	<u>31-dec-18</u>	<u>31-dec-17</u>
		€ 1.000	€ 1.000
PASSIVA			
Eigen vermogen	10		
Kapitaal		1.336	1.336
Bestemmingsreserves		355	355
Bestemmingsfondsen		-7.420	-7.541
Algemene en overige reserves		<u>167.757</u>	<u>166.234</u>
Totaal eigen vermogen		<u>162.028</u>	<u>160.384</u>
Voorzieningen	11	8.340	7.238
Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	12	119.989	123.188
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)			
Schulden uit hoofde van financieringsoverschot	6	0	0
Overige kortlopende schulden	13	<u>88.118</u>	<u>89.787</u>
Totaal kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)		<u>88.118</u>	<u>89.787</u>
Totaal passiva		<u><u>378.475</u></u>	<u><u>380.597</u></u>

6.1.12 ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2018

	Ref.	2018	2017
		€ 1.000	€ 1.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:			
Opbrengsten zorgprestaties (en maatschappelijke ondersteuning)	16	428.435	414.438
Subsidies	17	22.914	24.189
Overige bedrijfsopbrengsten	18	17.855	16.104
Som der bedrijfsopbrengsten		469.204	454.731
BEDRIJFSLASTEN:			
Personeelskosten	19	246.503	248.443
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	20	31.340	28.747
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	21	0	0
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	22	55.077	55.352
Overige bedrijfskosten	23	131.723	116.676
Som der bedrijfslasten		464.643	449.218
BEDRIJFSRESULTAAT		4.561	5.513
Financiële baten en lasten	24	-2.917	-2.907
RESULTAAT BOEKJAAR		1.644	2.606

RESULTAATBESTEMMING*Het resultaat is als volgt verdeeld:*

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Toevoeging/(onttrekking):		
Reserve aanvaardbare kosten	121	-590
Algemene / overige reserves	1.523	3.196
	1.644	2.606

6.1.13 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING ENKELVOUDIGE JAARREKENING

6.1.13.1 Algemeen

Voor een toelichting op de specificaties van de enkelvoudige balans en resultatenrekening wordt verwezen naar de toelichting bij de geconsolideerde balans en resultatenrekening.

6.1.13.2 Afwijkingen in waarderingsgrondslagen enkelvoudige jaarrekening

Er zijn geen afwijkingen van de waarderingsgrondslagen in de enkelvoudige jaarrekening ten opzichte van de geconsolideerde jaarrekening. Verwezen wordt derhalve naar de geconsolideerde jaarrekening.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2018

Voor zover posten uit de enkelvoudige balans niet afwijken van de geconsolideerde balans zijn deze hierna niet nader toegelicht en wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans.

ACTIVA**1. Immateriële vaste activa**

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
<i>De specificatie is als volgt:</i>		
Kosten oprichting en uitgifte van aandelen	0	0
Kosten van ontwikkeling	2.120	1.974
Kosten van concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom	0	0
Kosten van goodwill die van derden is verkregen	356	0
Vooruitbetalingen op immateriële activa	0	0
Totaal immateriële vaste activa	2.476	1.974
<i>Het verloop van de immateriële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:</i>		
	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Boekwaarde per 1 januari	1.974	0
Bij: investeringen	1.025	2.303
Af: afschrijvingen	523	329
Af: bijzondere waardeverminderingen	0	0
Bij: terugname bijzondere waardeverminderingen	0	0
Af: terugname geheel afgeschreven activa	0	0
Af: desinvesteringen	0	0
Boekwaarde per 31 december	2.476	1.974

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

2. Materiële vaste activa

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
<i>De specificatie is als volgt:</i>		
Bedrijfsgebouwen en terreinen	154.156	160.558
Machines en installaties	30.893	32.068
Andere vaste bedrijfsmiddelen, technische en administratieve uitrusting	49.655	52.515
Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	958	1.692
Niet aan het bedrijfsproces dienstbare materiële activa	0	0
Totaal materiële vaste activa	235.662	246.833
<i>Het verloop van de materiële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:</i>		
	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Boekwaarde per 1 januari	246.833	254.711
Bij: investeringen	19.646	20.540
Bij: herwaarderings	0	0
Af: afschrijvingen	30.817	28.418
Af: bijzondere waardeverminderingen	0	0
Bij: terugname bijzondere waardeverminderingen	0	0
Af: terugname geheel afgeschreven activa	0	0
Af: desinvesteringen	0	0
Boekwaarde per 31 december	235.662	246.833

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2018**ACTIVA****3. Financiële vaste activa***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Deelnemingen	0	0
Resultaat deelnemingen	1.515	1.742
Vorderingen op groepsmaatschappijen	0	0
Leningen	3.172	3.817
Andere deelnemingen	0	0
Vorderingen op participanten en op maatschappijen waarin wordt deelgenomen	0	0
Overige effecten	0	0
Vordering op grond van compensatieregeling	0	0
Overige vorderingen financiële vaste activa	891	897
Totaal financiële vaste activa	5.578	6.456

*Het verloop van de financiële vaste activa is als volgt:***Specificatie deelnemingen:**

x € 1.000	31-dec-17	Mutatie	31-dec-18
Apotheek MCH Lijnbaan BV	9	0	9
Express-so BV	18	0	18
West End Facility BV	18	0	18
Lab West BV	9	0	9
Bronovo Participaties BV	18	-18	0
MediRisk	1.469	-20	1.449
Expertisecentrum EiB Den Haag BV	0	1	1
Subtotaal	1.541	-37	1.504
Waardevermindering MediRisk	-1.469	20	-1.449
Totaal	72	-17	55

Specificatie resultaat deelnemingen:

x € 1.000	31-dec-17	Mutatie	Aandeel derden	31-dec-18
Apotheek MCH Lijnbaan BV	543	38	-19	562
Express-so BV	449	-3	0	446
West End Facility BV	128	29	0	157
Lab West BV	49	5	-3	51
Expertisecentrum EiB Den Haag BV	0	182	-36	146
Bronovo Participaties BV	501	-501	0	0
Cardiologie Centrum Voorschoten BV	0	98	0	98
Subtotaal	1.670	-152	-58	1.460
Totaal	1.670	-152	-58	1.460

Specificatie overige vorderingen:

x € 1.000	31-dec-17	Aflossing	Verstrekt	31-dec-18
Disagio leningen	449	-24	0	425
Vordering Martha Flora	448	0	18	466
Totaal	897	-24	18	891

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2018**ACTIVA****Specificatie leningen:**

x € 1.000	31-dec-17	Aflossing	Verstrekt	31-dec-18
Lening u/g Apotheek Haagse Ziekenhuizen	2.345	0	0	2.345
Lening u/g Apotheek Antoniusshove BV	150	0	0	150
Lening u/g Apotheek MCH Lijnbaan BV	150	0	0	150
Lening u/g Lab West BV	378	-95	0	284
Lening u/g OWM MediRisk BA	68	0	0	68
Lening u/g Coöperatie Profportaal Zorg UA	4	-4	0	0
Lening u/g Bronovo Participaties BV	522	-522	0	0
Lening u/g Express-so BV	200	-25	0	175
Totaal	3.817	-646	0	3.172

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

Toelichting op belangen in andere rechtspersonen of vennootschappen:

Naam en rechtsvorm en woonplaats rechtspersoon	Kernactiviteit	Verschaft kapitaal	Kapitaalbelang (in %)	Eigen vermogen	Resultaat
		€		€	€
Rechtstreekse kapitaalbelangen >= 20%:					
Express-so BV, te Den Haag	zie 6.1.4	18.000	100%	464.003	-15.708
West End Facility BV, te Den Haag	zie 6.1.4	18.000	100%	174.801	28.657
Apotheek MCH Lijnbaan BV, te Den Haag	zie 6.1.4	9.180	51%	1.119.779	538.095
Lab West BV, te Den Haag	zie 6.1.4	9.000	50%	121.042	4.892
Expertisecentrum EIB Den Haag BV, te Den Haag	zie 6.1.4	800	80%	783.378	182.378
Cardiologie Centrum Voorschoten BV, te Voorschoten	zie 6.1.4	5.400	30%	323.820	26.486

Zeggenschapsbelangen:**Toelichting:**

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

4. Voorraden*De specificatie is als volgt:*

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Medische middelen	3.331	2.523
Leenemballage	45	45
Overige middelen	0	0
Af: incourante voorraden	0	0
Totaal voorraden	3.376	2.568

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2018**ACTIVA****5. Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten gereguleerd segment	56.788	58.973
Onderhanden werk GRZ	0	524
Af: ontvangen voorschotten	-43.253	-40.005
Totaal onderhanden werk	13.535	19.492

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

6. Vorderingen uit hoofde van financieringstekort en schulden uit hoofde van financieringsoverschot

	t/m 2015	2016	2017	2018	totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Saldo per 1 januari	-315	-270	329	130	-315
Financieringsverschil boekjaar	45	391	-74	-41	321
Correcties voorgaande jaren	0	208	-125	367	450
Betalen/ontvangsten	0	0	0	0	0
Subtotaal mutatie boekjaar	45	599	-199	326	771
Saldo per 31 december	-270	329	130	456	456

Stadium van vaststelling (per erkenning):

c c c a

a= interne berekening

b= overeenstemming met zorgverzekeraars

c= definitieve vaststelling NZa

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Waarvan gepresenteerd als:		
- vorderingen uit hoofde van financieringstekort	456	130
- schulden uit hoofde van financieringsoverschot	0	0
	456	130

7. Debiteuren en overige vorderingen*De specificatie is als volgt:*

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Vorderingen op debiteuren	30.058	32.945
Nog te factureren omzet DBC's / DBC-zorgproducten	28.726	44.858
Nog te factureren omzet GRZ	426	445
Af: ontvangen voorschotten NTF	0	-1.668
Af: Te vorderen / betalen uit hoofde van contracten	-3.287	-21.701
Overige vorderingen:		
Vorderingen op groepsmaatschappijen	25	43
Vooruitbetaalde bedragen:		
Vooruitbetaalde bedragen	5.091	3.369
Overige overlopende activa:		
Overige vorderingen	8.293	6.753
Totaal debiteuren en overige vorderingen	69.332	65.044

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2018

ACTIVA

Toelichting:
Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

9. Liquide middelen

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-18</u>	<u>31-dec-17</u>
	<u>€ 1.000</u>	<u>€ 1.000</u>
Bankrekeningen	48.056	38.089
Kassen	4	11
Totaal liquide middelen	<u>48.060</u>	<u>38.100</u>

Toelichting:
Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2018

PASSIVA

10. Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de volgende componenten:

	31-dec-18 € 1.000	31-dec-17 € 1.000
Kapitaal	1.336	1.336
Bestemmingsreserves	355	355
Bestemmingsfondsen	-7.420	-7.541
Algemene en overige reserves	167.757	166.234
Totaal eigen vermogen	162.028	160.384

Kapitaal

Het verloop is als volgt weer te geven:

	Saldo per 1-jan-18 € 1.000	Resultaat- bestemming € 1.000	Overige mutaties € 1.000	Saldo per 31-dec-18 € 1.000
Kapitaal	1.336	0	0	1.336
Totaal kapitaal	1.336	0	0	1.336

Bestemmingsreserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	Saldo per 1-jan-18 € 1.000	Resultaat- bestemming € 1.000	Overige mutaties € 1.000	Saldo per 31-dec-18 € 1.000
Bestemmingsreserves:				
Reserve bond medische specialisten	355	0	0	355
Totaal bestemmingsreserves	355	0	0	355

Bestemmingsfondsen

Het verloop is als volgt weer te geven:

	Saldo per 1-jan-18 € 1.000	Resultaat- bestemming € 1.000	Overige mutaties € 1.000	Saldo per 31-dec-18 € 1.000
Bestemmingsfondsen:				
Egalisatie afschrijvingen	268	0	0	268
Reserve aanvaardbare kosten	-7.809	121	0	-7.688
Totaal bestemmingsfondsen	-7.541	121	0	-7.420

Algemene en overige reserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	Saldo per 1-jan-18 € 1.000	Resultaat- bestemming € 1.000	Overige mutaties € 1.000	Saldo per 31-dec-18 € 1.000
Algemene reserves:				
Algemene reserves	165.940	1.523	0	167.463
Overige reserves:				
Diakonia (voormalig pensioen)	294	0	0	294
Totaal algemene en overige reserves	166.234	1.523	0	167.757

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2018**PASSIVA****Specificatie aansluiting geconsolideerd - enkelvoudig vermogen 31 december 2018 en resultaat over 2018***De specificatie is als volgt :*

	Eigen vermogen	Resultaat
	€ 1.000	€ 1.000
Enkelvoudig eigen vermogen en resultaat:	162.028	1.644
Geconsolideerd eigen vermogen en resultaat Ziekenhuis	169.700	1.523
Geconsolideerd eigen vermogen en resultaat Verpleeghuis Nebo	-7.071	121
Totaal geconsolideerd eigen vermogen en resultaat	<u>162.628</u>	<u>1.644</u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

11. Voorzieningen

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 1-jan-18	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Saldo per 31-dec-18
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Jubilea	1.306	398	0	33	1.671
Reorganisatievoorziening	3.410	1.663	1.443	820	2.810
Voorziening CAO Levensfase	468	0	181	3	284
Giffenfonds	0	0	0	0	0
Vorderingen op verbonden partijen	0	0	0	0	0
Deelneming Bronovo Participaties BV	0	0	0	0	0
Langdurig zieken	0	0	0	0	0
Reorganisatievoorziening Nebo	0	0	0	0	0
Voorziening MediRisk eigen behoud	2.054	1.778	257	0	3.575
Voorziening deelneming Lab West BV	0	0	0	0	0
Totaal voorzieningen	<u>7.238</u>	<u>3.839</u>	<u>1.881</u>	<u>856</u>	<u>8.340</u>

Toelichting in welke mate (het totaal van) de voorzieningen als langlopend moeten worden beschouwd:

	31-dec-18
	€ 1.000
Kortlopend deel van de voorzieningen (< 1 jr.)	2.102
Langlopend deel van de voorzieningen (> 1 jr.)	6.238
hiervan > 5 jaar	0

Toelichting per categorie voorziening:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

12. Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)*De specificatie is als volgt:*

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Schulden aan banken	119.987	123.186
Overige langlopende schulden	2	2
Totaal langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	<u>119.989</u>	<u>123.188</u>

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2018**PASSIVA***Het verloop is als volgt weer te geven:*

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 1 januari	135.510	113.861
Bij: nieuwe leningen	10.000	33.000
Af: aflossingen	12.699	11.351
Stand per 31 december	<u>132.811</u>	<u>135.510</u>
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	12.824	12.324
Stand langlopende schulden per 31 december	<u>119.987</u>	<u>123.186</u>
<i>Toelichting in welke mate (het totaal van) de langlopende schulden als langlopend moeten worden beschouwd:</i>		
Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jr.), aflossingsverplichtingen	12.824	12.324
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jr.) (balanspost)	119.987	123.186
hiervan > 5 jaar	76.200	78.631

Voor een nadere toelichting op de langlopende schulden wordt verwezen naar de bijlage overzicht langlopende schulden.
De aflossingsverplichtingen komend boekjaar zijn verantwoord onder de kortlopende schulden.

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

13. Overige kortlopende schulden*De specificatie is als volgt:*

	31-dec-18	31-dec-17
	€ 1.000	€ 1.000
Crediteuren	14.724	17.604
Aflossingsverplichtingen langlopende leningen	12.824	12.324
Aflossingsverplichtingen roll-over lening	0	0
Belastingen en sociale premies	9.973	10.611
Schulden terzake pensioenen	480	250
Nog te betalen salarissen	1.108	1.222
Vakantiegeld	7.273	7.385
Vakantiedagen	3.102	3.395
Schulden aan groepsmaatschappijen	42	242
Schulden aan kredietinstellingen	0	0
CAO levensfase	16.403	15.505
Nog te betalen kosten:		
Interest leningen	864	960
Overige schulden:		
Te verrekenen met Medische Specialisten	5.356	4.774
Overige overlopende passiva:	0	0
Overige kortlopende schulden	15.969	15.515
Totaal overige kortlopende schulden	<u>88.118</u>	<u>89.787</u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2018

PASSIVA

14. Financiële instrumenten

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

15. Niet in de balans opgenomen verplichtingen en niet in de balans opgenomen activa

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

6.1.15 ENKELVOUDIG MUTATIEOVERZICHT IMMATERIELE VASTE ACTIVA

	Kosten op- richting en uitgifte van aandelen	Kosten van ontwikkeling	Kosten van concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom	Kosten van goodwill die van derden is verkregen	Vooruitbe- talingen op immateriële activa	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 1 januari 2018						
- aanschafwaarde	0	2.303	0	0	0	2.303
- cumulatieve afschrijvingen	0	329	0	0	0	329
Boekwaarde per 1 januari 2018	<u>0</u>	<u>1.974</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>1.974</u>
Mutaties in het boekjaar						
- investeringen	0	666	0	359	0	1.025
- afschrijvingen	0	520	0	3	0	523
- bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0
- terugname bijz. waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0
- <i>terugname geheel afgeschreven activa</i>						
.aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
- <i>desinvesteringen</i>						
aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
per saldo	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	<u>0</u>	<u>146</u>	<u>0</u>	<u>356</u>	<u>0</u>	<u>502</u>
Stand per 31 december 2018						
- aanschafwaarde	0	2.969	0	359	0	3.328
- cumulatieve afschrijvingen	0	849	0	3	0	852
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>0</u>	<u>2.120</u>	<u>0</u>	<u>356</u>	<u>0</u>	<u>2.476</u>
<i>Afschrijvingspercentage</i>		14,3%		10,0%		

6.1.16 ENKELVOUDIG MUTATIEOVERZICHT MATERIELE VASTE ACTIVA

	Bedrijfs- gebouwen en terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen, technische en administratieve uitrusting	Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	Niet aan het bedrijfsproces dienstbare materiële activa	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 1 januari 2018						
- aanschafwaarde	316.507	63.870	115.039	1.692	0	497.108
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	155.949	31.802	62.524	0	0	250.275
Boekwaarde per 1 januari 2018	160.558	32.068	52.515	1.692	0	246.833
Mutaties in het boekjaar						
- investeringen	6.539	2.798	11.043	-734	0	19.646
- herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- afschrijvingen	12.941	3.973	13.903	0	0	30.817
- bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0
- terugname bijz. waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0
- <i>terugname geheel afgeschreven activa</i>						
.aanschafwaarde	3.451	16.062	15.680	0	0	35.193
.cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve afschrijvingen	3.451	16.062	15.680	0	0	35.193
- <i>desinvesteringen</i>						
aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
per saldo	0	0	0	0	0	0
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	-6.402	-1.175	-2.860	-734	0	-11.171
Stand per 31 december 2018						
- aanschafwaarde	319.595	50.606	110.402	958	0	481.561
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	165.439	19.713	60.747	0	0	245.899
Boekwaarde per 31 december 2018	154.156	30.893	49.655	958	0	235.662
<i>Afschrijvingspercentage</i>	diverse	diverse	diverse			

6.1.17 ENKELVOUDIG MUTATIEOVERZICHT FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	Deelnemingen in groeps- maatschappijen	Deelnemingen in overige verbonden maatschappijen	Vorderingen op groeps- maatschappijen	Vorderingen op overige verbonden maatschappijen	Andere deelnemingen	Vorderingen op participanten en op maatschappijen waarin wordt deelgenomen	Overige effecten	Vordering op grond van compensatie regeling	Overige vorderingen	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Boekwaarde per 1 januari 2018	0	1.742	0	3.817	0	0	0	0	897	6.456
Kapitaalstortingen	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Resultaat deelnemingen	0	414	0	0	0	0	0	0	0	414
Ontvangen dividend	0	-255	0	0	0	0	0	0	0	-255
Acquisities van deelnemingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nieuwe/vervallen consolidaties	0	-387	0	0	0	0	0	0	0	-387
Verstrekke leningen / verkregen effecten	0	0	0	0	0	0	0	0	17	17
Ontvangen dividend / aflossing leningen	0	0	0	-645	0	0	0	0	0	-645
(Terugname) waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Amortisatie (dis)agio	0	0	0	0	0	0	0	0	-24	-24
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>0</u>	<u>1.515</u>	<u>0</u>	<u>3.172</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>891</u>	<u>5.578</u>
Som waardeverminderingen										0

6.1.18 Overzicht langlopende schulden ultimo 2018 (enkelvoudig)

Leninggever	Afsluit- datum	Hoofdsom	Totale looptijd	Soort lening	Werke- lijke- rente	Restschuld 31 december 2017	Nieuwe leningen in 2018	Aflossing in 2018	Restschuld 31 december 2018	Restschuld over 5 jaar	Resterende looptijd in jaren eind 2018	Aflos- sings- wijze	Aflos- sing 2019	Gestelde zekerheden
		€ 1.000			%	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000			€ 1.000	
Bank Nederlandse Gemeenten	30-mrt-01	5.445	20	onderhands	0,170%	1.090	0	272	818	0	3	lineair	272	2)
Nederlandse Waterschapsbank	30-mrt-01	5.445	20	onderhands	4,320%	1.090	0	272	818	0	3	lineair	272	2)
Nederlandse Waterschapsbank	30-mrt-01	5.445	20	onderhands	4,270%	1.090	0	272	818	0	3	lineair	272	2)
Nederlandse Waterschapsbank	15-nov-01	5.899	20	onderhands	2,710%	1.180	0	295	885	0	3	lineair	295	2)
Nederlandse Waterschapsbank	24-jan-02	5.899	20	onderhands	0,110%	1.475	0	295	1.180	0	4	lineair	295	2)
Nederlandse Waterschapsbank	15-aug-02	7.000	25	onderhands	1,180%	2.800	0	280	2.520	1.120	9	lineair	280	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-aug-02	6.000	25	onderhands	3,640%	2.400	0	240	2.160	960	9	lineair	240	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	13-aug-02	7.000	25	onderhands	0,650%	2.800	0	280	2.520	1.120	9	lineair	280	2)
Nederlandse Waterschapsbank	14-nov-03	7.000	20	onderhands	2,340%	2.100	0	350	1.750	0	5	lineair	350	2)
Nederlandse Waterschapsbank	14-nov-03	7.000	20	onderhands	1,110%	2.100	0	350	1.750	0	5	lineair	350	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-jun-04	4.254	15	onderhands	4,025%	566	0	284	282	0	1	lineair	284	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	21-jun-04	3.630	16	onderhands	4,155%	680	0	227	453	0	2	lineair	227	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-aug-04	2.553	15	onderhands	4,475%	341	0	170	171	0	1	lineair	170	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-sep-04	2.553	15	onderhands	4,313%	341	0	170	171	0	1	lineair	170	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	20-jan-05	2.118	14	onderhands	3,950%	303	0	151	152	0	1	lineair	151	1)
Nederlandse Waterschapsbank	20-jan-05	1.059	14	onderhands	3,810%	150	0	76	74	0	1	lineair	76	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-feb-05	3.403	15	onderhands	3,898%	680	0	227	453	0	2	lineair	227	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	21-feb-05	794	14	onderhands	3,620%	113	0	57	56	0	1	lineair	57	1)
Nederlandse Waterschapsbank	18-sep-06	12.000	20	onderhands	2,990%	5.400	0	600	4.800	1.800	8	lineair	600	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	18-sep-06	14.000	20	onderhands	1,700%	6.300	0	700	5.600	2.100	8	lineair	700	2)
ING Bank	15-dec-08	35.000	20	euroflex	1,800%	19.250	0	1.750	17.500	8.750	10	lineair	1.750	3)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-apr-02	3.491	30	onderhands	3,570%	1.747	0	116	1.631	1.051	14	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	3-jun-02	3.491	30	onderhands	3,160%	1.746	0	116	1.630	1.050	14	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	22-okt-02	3.491	30	onderhands	3,670%	1.743	0	117	1.626	1.041	14	lineair	117	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-dec-02	3.490	30	onderhands	2,670%	1.746	0	116	1.630	1.050	14	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-jul-03	5.236	30	onderhands	3,300%	2.791	0	175	2.616	1.741	15	lineair	175	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	14-mrt-03	3.490	30	onderhands	2,700%	1.863	0	116	1.747	1.167	15	lineair	116	1)
Nederlandse Waterschapsbank	1-dec-11	15.000	15	onderhands	0,570%	9.000	0	1.000	8.000	3.000	8	lineair	1.000	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-sep-03	10.000	40	onderhands	4,770%	6.500	0	250	6.250	5.000	25	lineair	250	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-sep-03	5.000	20	onderhands	4,495%	1.500	0	250	1.250	0	5	lineair	250	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	30-nov-15	15.000	30	onderhands	1,790%	14.000	0	500	13.500	11.000	27	lineair	500	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	30-nov-15	6.000	15	onderhands	0,430%	5.200	0	400	4.800	2.800	12	lineair	400	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	25-apr-16	3.000	15	onderhands	0,965%	2.800	0	200	2.600	1.600	13	lineair	200	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	25-jan-17	18.000	20	onderhands	1,169%	18.000	0	900	17.100	12.600	19	lineair	900	2)
ING Bank	1-mei-17	15.000	10	onderhands	1,900%	14.625	0	750	13.875	10.125	9	lineair	750	3)
ING Bank	1-jan-18	10.000	8	onderhands	1,900%	0	10.000	375	9.625	7.125	8	lineair	500	3)
Totaal		263.186				135.510	10.000	12.699	132.811	76.200			12.824	

Gestelde zekerheit:

- 1) Rijksgarantie
- 2) Waarborgfonds
- 3) Hypotheek op het onroerend goed aan de Burgemeester Banninglaan in Leidschendam, aan de Lijnbaan in Den Haag, aan de Bronovolaan in Den Haag, aan het Floris Arntzeniusplantsoen in Den Haag en aan de Hofcampweg in Wassenaar.

Er zijn geen schulden in rang achtergesteld bij andere schulden. Voor de hypotheek hebben het Waarborgfonds voor de Zorgsector, de ING Bank en de Nederlandse Staat een positie die gelijk in rang is. In 2016 is ter meerdere zekerheid hypotheekrecht op het onroerend goed aan de Burgemeester Banninglaan in Leidschendam, aan de Lijnbaan, aan de Bronovolaan/Hogenhoucklaan en aan het Floris Arntzeniusplantsoen in Den Haag en aan de Hofcampweg in Wassenaar verstrekt aan het Waarborgfonds, de ING Bank en de Nederlandse Staat voor een bedrag van € 167 mln.

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2018

Voor zover posten uit de enkelvoudige resultatenrekening niet afwijken van de geconsolideerde resultatenrekening zijn deze hierna niet nader toegelicht en wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening.

BATEN**16. Opbrengsten zorgprestaties (en maatschappelijke ondersteuning)**

	2018	2017
<i>De specificatie is als volgt:</i>	€ 1.000	€ 1.000
Opbrengsten zorgverzekeringswet (exclusief subsidies)	423.713	411.754
Overige zorgprestaties	4.722	2.684
Totaal	428.435	414.438

Toelichting:

Zie toelichting geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

17. Subsidies

<i>De specificatie is als volgt:</i>	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Beschikbaarheidsbijdragen Opleidingen	17.730	18.028
Overige subsidies, waaronder loonkostensubsidies en EU-subsidies	5.184	6.161
Totaal	22.914	24.189

Toelichting:

Zie toelichting geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

18. Overige bedrijfsopbrengsten

<i>De specificatie is als volgt:</i>	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Overige dienstverlening (waaronder 2e-4e geldstroom UMC's voor onderzoek):		
Overige dienstverlening	3.495	4.224
Overige opbrengsten (waaronder vergoeding voor uitgeleend personeel en verhuur onroerend goed):		
Overige opbrengsten	14.360	11.880
Totaal	17.855	16.104

Toelichting:

Zie toelichting geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2018**LASTEN****19. Personeelskosten***De specificatie is als volgt:*

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Lonen en salarissen	168.490	170.179
Sociale lasten	23.048	23.103
Pensioenpremies	13.977	13.960
Andere personeelskosten:		
Andere persoonsgebonden personeelkosten	9.201	11.594
Subtotaal	214.716	218.836
Personeel niet in loondienst	31.787	29.607
Totaal personeelskosten	<u>246.503</u>	<u>248.443</u>
Specificatie gemiddeld aantal personeelsleden (in FTE's) per segment per 31 december:		
SEGMENT 1 Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum	3.278	3.291
SEGMENT 2 Verpleeghuis Nebo	100	107
Totaal aantal personeelsleden op basis van full-time eenheden per 31 december	<u>3.378</u>	<u>3.398</u>
Aantal personeelsleden dat buiten Nederland werkzaam is	0	0

Toelichting:

Zie toelichting geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

20. Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa*De specificatie is als volgt:*

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Afschrijvingen:		
- immateriële vaste activa	523	329
- materiële vaste activa	30.817	28.418
Totaal afschrijvingen	<u>31.340</u>	<u>28.747</u>

Toelichting:

Zie toelichting geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

21. Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa*De specificatie is als volgt:*

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Bijzondere waardeverminderingen van:		
- immateriële vaste activa	0	0
- materiële vaste activa	0	0
Totaal	<u>0</u>	<u>0</u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2018**LASTEN****22. Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten***De specificatie is als volgt:*

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	55.077	55.352
Totaal	<u>55.077</u>	<u>55.352</u>

Toelichting:

Zie toelichting geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

23. Overige bedrijfskosten*De specificatie is als volgt:*

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten	11.675	11.596
Algemene kosten	28.747	25.687
Patiënt- en bewonersgebonden kosten	81.353	76.312
Onderhoud en energiekosten		
- Onderhoud	5.213	4.742
- Energiekosten gas	665	672
- Energiekosten stroom	1.735	1.831
- Energie transport en overig	803	762
Subtotaal	<u>8.416</u>	<u>8.007</u>
Huur en leasing	762	1.457
Dotaties dubieuze debiteuren	2.179	1.251
Overige baten en lasten	-1.409	-7.634
Totaal overige bedrijfskosten	<u>131.723</u>	<u>116.676</u>

Toelichting:

Zie toelichting geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

24. Financiële baten en lasten*De specificatie is als volgt:*

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Rentebaten	26	66
Subtotaal financiële baten	<u>26</u>	<u>66</u>
Rentelasten	-3.379	-3.367
Resultaat deelnemingen	436	394
Subtotaal financiële lasten	<u>-2.943</u>	<u>-2.973</u>
Totaal financiële baten en lasten	<u>-2.917</u>	<u>-2.907</u>

Toelichting:

Zie toelichting geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING**6.1.19.1 GESEGMENTEERDE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2018****SEGMENT 1 Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum**

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
	€ 1.000	€ 1.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Opbrengsten zorgprestaties (en maatschappelijke ondersteuning)	419.152	404.998
Subsidies	22.914	24.071
Overige bedrijfsopbrengsten	17.549	15.829
Som der bedrijfsopbrengsten	<u>459.615</u>	<u>444.898</u>
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	239.861	240.873
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	30.633	28.043
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	0	0
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	55.077	55.352
Overige bedrijfskosten	130.082	115.019
Som der bedrijfslasten	<u>455.653</u>	<u>439.287</u>
BEDRIJFSRESULTAAT	3.962	5.611
Financiële baten en lasten	-2.439	-2.415
RESULTAAT BOEKJAAR	<u><u>1.523</u></u>	<u><u>3.196</u></u>

RESULTAATBESTEMMING*Het resultaat is als volgt verdeeld:*

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
	€ 1.000	€ 1.000
Toevoeging/(onttrekking):		
Bestemmingsfonds aanvaardbare kosten	0	0
Algemene / overige reserves	1.523	3.196
	<u><u>1.523</u></u>	<u><u>3.196</u></u>

6.1.19.1 GESEGMENTEERDE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2018**SEGMENT 2 Verpleeghuis Nebo**

	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Opbrengsten zorgprestaties (en maatschappelijke ondersteuning)	9.283	9.440
Subsidies	0	117
Overige bedrijfsopbrengsten	306	275
Som der bedrijfsopbrengsten	9.589	9.832
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	6.642	7.570
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	706	704
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	0	0
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	0	0
Overige bedrijfskosten	1.642	1.656
Som der bedrijfslasten	8.990	9.930
BEDRIJFSRESULTAAT	599	-98
Financiële baten en lasten	-478	-492
RESULTAAT BOEKJAAR	121	-590

RESULTAATBESTEMMING

<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>	2018	2017
	€ 1.000	€ 1.000
Toevoeging/(onttrekking):		
Bestemmingsfonds aanvaardbare kosten	121	-590
Algemene / overige reserves	0	0
	121	-590

6.1.19.2 AANSLUITING TOTAAL RESULTAAT MET RESULTAAT SEGMENTEN

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
	€ 1.000	€ 1.000
Resultaat volgens gesegmenteerde resultatenrekeningen (enkelvoudig):		
SEGMENT 1 Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum	1.523	3.196
SEGMENT 2 Verpleeghuis Nebo	121	-590
	<u>1.644</u>	<u>2.606</u>
Resultaat volgens enkelvoudige resultatenrekening	<u><u>1.644</u></u>	<u><u>2.606</u></u>

6.1.20 VASTSTELLING EN GOEDKEURING

Vaststelling en goedkeuring jaarrekening

De raad van bestuur van Stichting Haaglanden Medisch Centrum heeft de jaarrekening 2018 opgemaakt en vastgesteld in de vergadering van 29 april 2019.

De raad van toezicht van de Stichting Haaglanden Medisch Centrum heeft de jaarrekening 2018 goedgekeurd in de vergadering van 23 mei 2019.

Resultaatbestemming

Het resultaat wordt verdeeld volgens de resultaatverdeling in paragraaf 6.1.2.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na de balansdatum met belangrijke financiële gevolgen voor HMC.

Ondertekening door bestuurders en toezichthouders

W.G.

dhr. drs. P.W. Doop

W.G.

dhr. drs. N.M.H. Hoefsmit

W.G.

dhr. drs. V.W.J.A. van Stijn

W.G.

dhr. drs. A.C. Dorland

W.G.

dhr. mr. G.J.R. de Groot

W.G.

dhr. A. Bruijntjes

W.G.

dhr. drs. R.N. van der Plank

W.G.

dhr. prof. dr. C.J.H.M. van Laarhoven

W.G.

dhr. drs. E.M.J. Schoenmaker

W.G.

mw. prof. dr. I.D. de Beaufort

Den Haag, 23 mei 2019

6.2 OVERIGE GEGEVENS

6.2 OVERIGE GEGEVENS

6.2.1 Statutaire regeling resultaatbestemming

In de statuten is bepaald, conform artikel 15, dat het behaalde resultaat ter vrije beschikking staat van stichting Haaglanden Medisch Centrum.

6.2.2 Nevenvestigingen

HMC heeft geen nevenvestigingen anders dan de locaties Westeinde, Bronovo, Antoniushove, Nebo en Gezondheidscentrum Wassenaar in Nederland waar zij haar zorgactiviteiten uitoefent.

6.2.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

De controleverklaring van de onafhankelijke accountant is opgenomen op de volgende pagina.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van bestuur en de raad van toezicht van Stichting Haaglanden Medisch Centrum

Verklaring over de jaarrekening 2018

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Stichting Haaglanden Medisch Centrum een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de stichting en de groep op 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi.

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2018 van Stichting Haaglanden Medisch Centrum te Den Haag ('de stichting') gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde jaarrekening van Stichting Haaglanden Medisch Centrum samen met haar dochtermaatschappijen ('de groep') en de enkelvoudige jaarrekening.

De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2018;
- de geconsolideerde en enkelvoudige resultatenrekening over 2018; en
- de toelichting met de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is de Regeling verslaggeving WTZi.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol Wet Normering Topinkomens (WNT) 2018 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Haaglanden Medisch Centrum zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

FKMUT3XWRJ2K-2036393297-99

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Thomas R. Malthusstraat 5, 1066 JR Amsterdam, Postbus 90357, 1006 BJ Amsterdam

T: 088 792 00 20, F: 088 792 96 40, www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Geen controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van de klassenindeling bezoldigingsmaximum 2015/2014

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij het bezoldigingsmaximum WNT 2015/2014 zoals bepaald en verantwoord door Stichting Haaglanden Medisch Centrum als uitgangspunt gehanteerd voor onze controle en hebben wij geen werkzaamheden verricht op de totstandkoming van dit bezoldigingsmaximum 2015/2014.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het maatschappelijk jaarverslag 2018;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling verslaggeving WTZi is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling verslaggeving WTZi en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van de raad van bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi; en voor
- een zodanige interne beheersing die de raad van bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de raad van bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet de raad van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de raad van bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De raad van bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Amsterdam, 23 mei 2019
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. J. Lamse-Minderhoud RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2018 van Stichting Haaglanden Medisch Centrum

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol WNT 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- het vaststellen dat de door de raad van bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Ook op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen bepaald om te waarborgen dat we voldoende controlewerkzaamheden verrichten om in staat te zijn een oordeel te geven over de jaarrekening als geheel. Bepalend hierbij zijn de geografische structuur van de groep, de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten, de bedrijfsprocessen en interne beheersingsmaatregelen en de bedrijfstak waarin de stichting opereert.

Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

HMC Antoniusshove
Burg. Banninglaan 1
2262 BA Leidschendam
Postbus 432
2501 CK Den Haag

088 97 97 900
www.haaglandenmc.nl

HMC Bronovo
Bronovolaan 5
2597 AX Den Haag
Postbus 432
2501 CK Den Haag

HMC Westeinde
Lijnbaan 32
2512 VA Den Haag
Postbus 432
2501 CK Den Haag